Michael J. SETH

Çeviren: Ali Nalbant

KISA KORE TARİHİ

SAY

KISA KORE TARİHİ

Michael J.Seth

Yirmi yılı aşkın süredir James Madison Üniversitesinde tarih profesörü. Hawaii Üniversitesinde doktorasını tamamlamasından önce uzun yıllar boyunca Kore'de çalıştı. Önde gelen eserleri arasında *A History of Korea: From Antiquity to the Present, A Concise History of Modern Korea: From the Late Nineteenth Century to the Present, A Concise History of Korea: From the Neolithic to the Nineteenth Century, and Education Fever: Politics, Society and the Pursuit of Schooling in South Korea* yer almaktadır.

Ali Nalbant

İsviçre Freiburg Üniversitesinde politik felsefe ve antropoloji öğrenimi görmüş, Alman S. Fischer Vakfı, Robert Bosch Vakfı burslarıyla çeviri çalışmaları yapmıştır. Zürih'teki Looren Çevirmenevinde Türkçe-Almanca çeviri atölyesi düzenlemiştir. Aynı kuruluşun desteklediği çevirileri yayına hazırlanmaktadır. Jürgen Habermas'ın Doğalcılık ve Din Arasında (Yapı Kredi Yayınları, 2009), Arthur Schopenhauer'in Yaşam Bilgeliği Üzerine Aforizmalar (Say Yayınları, 2018) ve Sven Beckert'in Pamuk İmparatorluğu (Say Yayınları, 2018) çeviri çalışmalarından bazılarıdır.

MICHAEL J.SETH

KISA KORE TARİHİ

İngilizceden çeviren:
Ali Nalbant

say

Say Yayınları
Tarih

Kısa Kore Tarihi / Michael J. Seth
Özgün adı: *Korea: A Very Short Introduction*

© 2020 Michael J.Seth

Türkçe yayın hakları © Say Yayınları

ISBN 978-605-02-0960-0
Sertifika no: 10962

İngilizceden çeviren: Ali Nalbant
Yayın koordinatörü: Sinan Köseoğlu
Editör: Furkan Akderin

Baskı: MD Ofset Matbaacılık
Maltepe Mah. Yılanlı Ayazma Yolu
Yıldız Sanayi Sitesi No: 18 Kat: 2 Daire: 201
Zeytinburnu/İstanbul
Tel: (0530) 762 60 28
Matbaa sertifika no: 50194

1. baskı: Say Yayınları, 2023

Say Yayınları
Ankara Cad. 22/12 • TR-34110 Sirkeci-İstanbul
Tel.: (0212) 512 21 58 • Faks: (0212) 512 50 80
www.sayyayincilik.com • e-posta: say@sayyayincilik.com
www.facebook.com/sayyayinlari • www.twitter.com/sayyayinlari
www.instagram.com/sayyayinlari

Genel dağıtım: Say Dağıtım Ltd. Şti.
Ankara Cad. 22/4 • TR-34110 Sirkeci-İstanbul
Tel.: (0212) 528 17 54 • Faks: (0212) 512 50 80
internet satış: www.saykitap.com • e-posta: dagitim@saykitap.com

İÇİNDEKİLER

Görsellerin Listesi 7
Haritaların Listesi 9
Giriş 11
Birinci Bölüm:
Bir Yarımadada Kurulan Krallık 17
İkinci Bölüm:
Konfüçyüsçü Bir Toplum 41
Üçüncü Bölüm:
Krallıktan Sömürgeliğe 63
Dördüncü Bölüm:
Sömürgelikten Rakip Devletlere 87
Beşinci Bölüm:
Rekabet Eden Devletler, Ayrışan Toplumlar 107
Altıncı Bölüm:
Küreselleşen Güney, İçe Kapanan Kuzey 129
Kronoloji 151
İlave Okuma Önerileri 153
Dizin 159

Görsellerin Listesi

1 Av sahnesi, Dansçıların Mezarı, Koguryŏ, yaklaşık MS 5. yüzyıl
History / Bridgeman Images.

2 Silla'nın başkenti Kyŏngju'daki Pulguksa Tapınağı
twoKim images / Shutterstock.com.

3 Koreli yangban'lar ve kisaeng, 18. yüzyıl
Korea Copyright Commission / Wikimedia Commons.

4 Chosŏn era sŏdang (köy okulu), Kim Hong-do'nun aktarımı, Gündelik Yaşamdan Sahnelerin Albümü, 19. yüzyılın başları
© Trustees of the British Museum.

5 Seul'de bir tramvay, 1899
Granger Historical Picture Archive / Alamy Stock Photo.

6 Japonya'da çalışacak Koreli işçilerin toplanması, Kyŏngsang Eyaleti, yaklaşık 1940
Chronicle of World History / Alamy Stock Photo.

7 Kore Savaşı sırasında Güney Koreli mülteciler
Avusturalya Savaşı Anıtı (P01813.422).

8 Kim İl Sung Kangsŏ kentinde köylülerle konuşurken, Ekim 1945
Anonim / AP / Shutterstock.

9 Syngman Rhee'nin başkanlığı bir sivil ayaklanma sonucu devrilince kutlama yapan öğrenciler Seul'de bir tankın üzerine tırmanmıştır, Nisan 1960
History / Bridgeman Images.

10 Geceleyin Kore Yarımadası'nın görüntüsü, 24 Eylül 2012
NASA Earth Observatory ve NOAA National Geophysical

Haritaların Listesi

1 Kore Haritası
SerbanBogdan/
Shutterstock.com
2 Doğu Asya Haritası
Peter Hermes Furian/
Shutterstock.com
3 Üç Krallığın Haritası

Giriş

Birçok şamanik inanç sistemi çok eskiye dayanır ve yüzyıllar boyunca giderek karmaşıklaşmıştır. En çok Orta Asya ve Sibirya'da, daha sınırlı ölçüde Avrupa'da ve diğer ülkelerde, özellikle Kuzey ve Güney Amerika'da bugün halen aktiftirler, ancak bu çalışma öncelikle Avrasya Şamanizmiyle ilgilidir. Bu inançlardan birçoğunun, Paleolitik (Eski Taş Çağı) göçebe avcı-toplayıcıları arasında ortaya çıktığı görülür.

Uzun süredir komşuları Çin ve Japonya'nın gölgesinde kalmış olan Kore, bugün tamamen farklı nedenlerden dolayı önemli bir ilgi konusudur: Güney Kore yazdığı ekonomik başarı hikayesi ve canlı popüler kültürü; Kuzey Kore'yse, aynı anda hem tuhaf hem de tehditkar tavırlarıyla dünyanın en baskıcı rejimlerinden birine ev sahipliği yapması yüzünden. Bu kitap, Kore'ye yönelik bu büyüyen ilgiyi, Kore'nin tarihini tanıtarak teşvik etmeyi ve bilgilendirmeyi umuyor, Bu kadar kısa bir kitapta anlatılamayacak kadar çok konu olduğu için, kitap birkaç tarihi soruya odaklanıyor: Koreli olmak ne anlama gelir; Kore Yarımadası'nda yaşayan çeşitli halklar nasıl tek bir ulus haline geldi? Bu ulus, tek bir insanın yaşamına sığacak bir sürede, bugünün keskin tezatlar içindeki toplumu haline nasıl evrildi ve Kore'nin daha büyük dünya tarihi anlatısı içindeki yeri nedir?

Koreliler bugün kendilerini etnik, ırksal, dilsel ve kültürel

olarak homojen, ancak doğal olmayan bir şekilde ikiye bölünmüş tek bir halk olarak görmektedir. Bu homojenlikten ve kökenleri birkaç bin yıl öncesine dayanan uzun bir geçmişe sahip eşsiz bir ulusun parçası olmaktan gurur duyarlar. Kendileri hakkındaki bu inancın bazı temelleri vardır. Modern Kuzey ve Güney Kore devletlerinde yaşayan insanların neredeyse tamamı, yaşayan tüm dillerle ilgisiz gibi görünen aynı Kore dilini konuşur. Bu dil, diğer yazı sistemlerinden oldukça farklı, kendine özgü bir alfabeyle yazılır. İki Kore de, yakın zamana kadar etnik açıdan en homojen ülkeler arasındaydı. Günümüz Kore'si kökenleri yüzyıllar öncesine dayanan uzun bir kültürel geleneğe sahiptir.

Bununla birlikte, bu modern ulusal kimlik anlayışının tarihsel temeli sorgulanmaya ya da en azından incelenmeye açıktır. Bir "ülke" olarak Kore, henüz 7. yüzyılda kurulmuş olan Geç Silla Krallığı'na dayanmaktadır ve o zaman bile yarımadadaki tek devlet değildi. Kore'nin mevcut siyasi sınırları (Kuzey ve Güney birlikte düşünüldüğünde) sadece 15. yüzyıldan kalmadır. Bu bile ona, dünyanın en eski ve en az değişime uğramış ülkeleri arasında yer açmaya yeter. Haritası en az değişen ülkelerden biri olsa da, modern Kore başka şekillerde kendini şaşırtıcı bir hızla dönüştürme kapasitesine sahip olduğunu kanıtlamıştır. Bu onun en büyüleyici özelliklerinden biridir.

Bu kitap, tamamen veya kısmen Kuzey ve Güney Kore'nin sınırları içinde var olmuş insanlar ve devletler olarak tanımlanan Kore'nin kronolojik bir tarihini sunmaktadır. İlk iki bölüm modern öncesi dönemi, yani 19. yüzyıla kadar olan dönemi kapsar. Üçüncüsü Kore'nin hanedan devletinin son on yıllarında ve Japon sömürge yönetimi döneminde yaşadığı modern dönüşümün başlangıcını kapsamaktadır. Dördüncü bölüm İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda başlar ve Kore'nin

iki devlet halinde bölünmesini uzun vadeli bir gerçek haline getiren Kore Savaşı'yla sona erer. Son iki bölüm Kuzey ve Güney Kore'nin 1953'ten beri izlediği kökten farklı yörüngelerini inceler.

Coğrafi ortam

Bugünkü iki Kore -yani Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (KDHC veya Kuzey Kore) ve Kore Cumhuriyeti (KC veya Güney Kore)- 1910'da bağımsızlığını kaybeden eski hanedan Kore'sinin iki yarısını işgal eder. Her iki devlet de kendini bu tarihi devletin tek meşru varisi olarak görür.

İki Kore, çoğu Korelinin yaptığı gibi, tek bir ülke olarak görüldüğünde bile, komşuları Çin ve Rusya'ya kıyasla haritada küçük görünüyor. Ancak orta büyüklükte bir ülkedir. Bugün iki Kore'yi oluşturan topraklar kuzeyden güneye 1000 km uzunluğunda ve ortalama 200 km genişliğindedir. Boyutları ve uzunluğu Büyük Britanya ile hemen hemen aynıdır, İtalya'dan biraz daha küçük ve daha kısadır. Kuzey Kore 122.000 km² yüz ölçümüyle, Güney Kore'nin 99.000 km2'lik yüz ölçümünden biraz daha büyüktür. Kore'nin büyük kısmı, kuzeyde Çin ve Rusya'nın bir köşesiyle sınırlanan bir yarımadada bulunur ve üç tarafı denizlerle çevrilidir. Yarımadayı çevreleyen denizler doğal bir sınır oluşturur, ancak ülkenin en kuzey kısmı tarihsel olarak bu kadar iyi tanımlanmamıştır. Altı yüzyıl önce çizilmiş olan güncel sınırlar, 2.744 m yüksekliğinde bir volkan olan Paektu Dağı ve ondan çıkan iki nehir tarafından belirlenmiştir:

Tumen Nehri kuzeydoğuya yönelir ve Doğu Denizi'ne (Japon Denizi) boşalır, Yalu Nehri ise kuzeybatıya doğru Sarı Deniz'e akar.

Koreliler kendilerini "balinalar arasında karides" olarak, yani

Çin, Rusya, Japonya ve geçmişte Moğollarınki gibi büyük kıta imparatorlukları gibi çok daha büyük ülkelerle çevrili küçük bir ülke olarak adlandırmıştır. Bugün Kore, Çin'in kuzey doğusundaki Mançurya bölgesi ile sınırlanmıştır, oysa tarihinin büyük bölümünde bu bölge Çin'e ait olmamıştı, aksine dünyanın en zorlu savaşçı halklarından bazılarına ev sahipliği yapan kuzeydoğudaki bozkır ve ormanlık toprakların bir parçasıydı. Bununla birlikte Çin, Kore'nin hükümet ve toplumla, sanat, edebiyat ve dinle ilgili birçok fikri için ilham kaynağı olacak kadar yakındı. Güneydoğuda, 185 km genişliğindeki Kore Boğazı, yarımadayı Japon takımadalarından ayırır ve birbirinden çok farklı bu iki ülkeyi oluşturacak kadar geniş, ancak sıkı bir etkileşim sağlayacak kadar da dardır. Aslında Kore genellikle ana kara ile Japonya arasında bir köprü olmuştur.

Kore'nin dörtte üçünden fazlası dağlarla kaplıdır. Asıl zincir olan T'abaek Sıradağları, kuzeydoğunun büyük bir kısmını kaplar ve ülkenin doğu kısmı boyunca merkezi bir omurga gibi uzanırken daha küçük sıradağlar bundan dallar halinde ayrılır. Dağlar yüksek değildir:

Paektu en yüksek olanıdır, Güney Kore'deki en yüksek dağ sadece 1.947 metreye ulaşır; ancak, bu tepeler bölgeler arası ticaret ve iletişimi engelleyecek kadar engebelidir. Ekilebilir arazi az, ancak verimlidir, iyi sulanır ve yüksek ürün verimi sağlayabilir. Kuzeydoğuda uzun ve şiddetli kışlar yaşanır, ancak orta ve güney bölgelerde kışlar daha kısadır ve yetiştirme mevsimi daha uzundur. Kore'nin çevresindeki denizler balık, kalamar ve diğer okyanus ürünleri açısından zengindir. Bu nedenle, Kore küçük ve dağlık olmasına rağmen büyük bir nüfusu besleyebilmiştir. Bugün Güney Kore'de elli milyon, Kuzey Kore'de yirmi beş milyon insan yaşamaktadır.

Latin alfabesine dönüştürme üzerine bir not

Modern Korece, Kore alfabesi olan Hangul (han'gŭl) ile yazılır. Korece'nin karmaşık ses sistemini Latin alfabesine dökmek için yaygın olarak kullanılan iki yöntem vardır: McCune-Reischauer ve 2000 yılında Güney Kore hükümeti tarafından resmi olarak kabul edilen daha yeni, Revize Edilmiş Latinleştirme. Bunlar çok farklıdır. Çünkü örneğin, Kore için yaygın kullanılan ortak isimler McCune-Reischauer'de Chosŏn ve Koryŏ olarak yazılırken, Revize Edilmiş Latinleştirmede Joseon ve Goryeo olarak yazılmıştır. Revize Edilmiş Romanizasyon giderek yaygınlaşsa da, bu kitap küçük değişikliklerle birlikte halen çoğu akademik literatürde kullanılmakta olan Reischauer sistemini takip etmektedir.Bazı durumlarda, bir kişi veya şey daha yaygın olarak farklı bir yazımla biliniyorsa o yazım kullanılmaktadır. Örneğin, Güney Kore Devlet Başkanının adı Pak Chŏnghŭi yerine, daha yaygın olarak göründüğü şekliyle Park Chung Hee diye yazılır.

BİRİNCİ BÖLÜM:

BİR YARIMADADA KURULAN KRALLIK

Koreliler 5.000 yıllık bir tarihleri olduğunu söyleyerek övünseler de, bu oldukça keyfi bir tanımlamadır. Eğer Kore tarihi ile kastedilen, Korelilik bilincine sahip bir ulusun veya halkın tarihiyse, 5.000 yıl çok uzun bir süredir. Yarımadanın büyük bir bölümünü kaplayan ilk devletin ortaya çıkması, MS 7. yüzyılı bulmuş, yarımadanın sakinleri arasında ortak bir kimliğin oluşmasıysa yüzyıllar sonra gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, Kore tarihi, bugün iki Kore'nin topraklarını oluşturan alandaki insanların tarihi olarak anlaşılırsa, bu süre çok kısadır, çünkü Kore'deki insan faaliyetlerinin geçmişinin on binlerce yıl öncesine dayandığına dair kanıtlar bulunmaktadır (Harita 1, Harita 2).

5.000 yıl söylemi, ilk Kore devletinin efsanevi kurucusu Tan'gun'a dayanmaktadır. İlk olarak 13. yüzyılda kayda geçmiş olan hikayeye göre Tan'gun, bir gök tanrısı ile bir dişi ayının çocuğuydu. Bugün Paektu olduğu tahmin edilen dağda doğan Tan'gun her iki Kore'de de saygıyla anılır. Kuzey'de bazı doğaüstü unsurlardan arındırılarak, ilk Kore devletini kuran gerçek tarihi kişi olduğu öğretilir. Mezarı da

"keşfedilmiş" ve turistik bir yer haline gelmiştir. Güney'de ise Tan'gun'un hikayesi bir efsane olarak öğretilir, onuruna bir bayram da vardır. Hem Kuzey hem de Güney Koreli milliyetçiler için Kore halkının eşsizliğini, köklülüğünü ve tarihsel gelişimlerinin bağımsız yapısını temsil eder.

Harita 1. Kore haritası

Harita 2. Doğu Asya haritası

Kore'nin kuruluşuyla ilgili bir başka efsane daha vardır; Kija'nın hikayesi. Çin'in Shang Hanedanlığı döneminde son imparatorun bir akrabası olan Kija, Hanedanlık MÖ 1122'de yıkıldığında Çin'den yarımadaya kaçmıştı. Orada tarımı, edebiyatı ve medeniyetin tüm inceliklerini Kore halkına tanıtmıştı. Daha sonra Chosŏn adlı Kore devletinin hükümdarı oldu.

Birçok modern çağ öncesi Kore tarihi uzmanı, tarih anlatısını Kija ile başlatmakla birlikte, modern zamanlarda Kore milliyetçileri Kija efsanesinden rahatsız olmuştu, çünkü Kore kültürünün orijinal olmaktan ziyade başkasından türediğini ve bağımsız olmaktan ziyade dışarıdan gelenlere tabi olduğunu öne sürüyordu. Ancak bu efsane, Çin'in bu kültürün şekillenmesindeki önemini yansıtmaktadır.

İlk Kore toplumları

Yaklaşık 6.000 yıl önce Kore'deki insanlar darı ekmeye ve domuz yetiştirmeye başlamıştı. 3.000 yıl önce de muhtemelen Çin'den getirilmiş olan pirinç yetiştirmeye başladılar. Pirinç Kore topraklarında ve ikliminde iyi yetişir. İlkbaharda ekilir, sıcak, yağmurlu yaz aylarında yetişir ve kuru, güneşli sonbaharda olgunlaşır. Kayda alınmış olan tüm Kore tarihi boyunca temel besin maddesi olmuştur. İlk tarım kültürlerini herhangi bir etnik veya dilsel grupla ilişkilendirmek mümkün değildir. Aslında, belirgin bir Kore kültürünün ne zaman ortaya çıktığını söylemek zordur. Antik Kore kültürleri, çevresindeki topraklarla örtüşerek daha geniş, iç içe geçmiş bir Kuzeydoğu Asya kültür bölgesini oluşturmaktadır. 10.000 yıl öncesinden kalma en eski çanak çömlekler, Kuzeydoğu Asya ve Batı Japonya'nın birçok yerinde bulunan çanak çömleklerle benzerlik gösterir. 3.000 yıldan daha az bir süre önce ortaya çıkmış olan hançerler ve çok çatallı aynalar gibi bronz eşyalar, Mançurya'nın komşu bölgelerindekilere ve Kuzey Çin'in bazı bölgelerinde bulunanlara benzemektedir. Aynı şey megalitler için de geçerlidir. MÖ birinci bin yılda dikilmiş olan bu megalitler daha mütevazıydı, Stonehenge ölçeğinde bir şey değildi ama çok sayıdaydı; bunların binlercesi keşfedilmiştir, yani tüm Avrupa'dakilerden çok daha fazladır. Biri Güney Kore'de ve biri de Kuzey Kore'de olmak üzere iki farklı bölgesel stil vardır, fakat her ikisi de Mançurya'yı, Çin'deki Kuzey Shandong'u ve Japonya'da Kuzey Kyushu'yu kapsayan daha büyük megalit alanının parçasıydı.

MÖ 300 civarında Çin kaynakları bir Chaoxian krallığından (Korece: Chosŏn) bahsetmeye başlamıştı, ki modern Kore tarihçileri bu dönemi, 1910 yılında sona ermiş olan daha sonraki Chosŏn hanedanından ayırmak için Eski Chosŏn olarak adlandırır. Chosŏn (Joseon olarak da yazılır), Korelilerin ülkeleri için kullandıkları isimlerden biridir ve Kuzey Kore'de

"Kore" için kullanılan en yaygın terimdir. Muhtemelen bir devletten ziyade bir kabile konfederasyonu olan Chosŏn hakkında çok az şey bilinmektedir. Modern Pyongyang'ın (P'yŏngyang) bulunduğu yerde yer alan Wanggŏm adlı son başkenti dışında konumu bile belli değildir. Kore tarihinde efsanevi olmaktan çok tarihsel olarak bilinen ilk kişi olan, bu devletin son hükümdarı Ugŏ, Çin'in bölgedeki kabile halkları ile ticaretini engelleyerek Çin İmparatoru Wudi'nin gazabını üzerine çekmişti. Wudi ordusunu göndermiş ve MÖ 109-108'de Eski Chosŏn'u fethetmişti; bu olay aynı zamanda bize, Kore tarihindeki ilk kesin tarihi bildirir.

Sonraki dört yüzyıl boyunca Kuzey Kore'nin bazı bölgeleri Çin İmparatorluğu'na dahil edildi. Bu ülkenin en önemli merkezi modern Pyongyang'ın yakınlarında olan uzak bir karakoldu. Çinliler buradan Kore, Mançurya ve Japonya'daki kabile halklarıyla ya da Çinlilerin deyimiyle "doğulu barbarlar"la ticaret ve diplomasi yapıyordu. Kore halkları için Çinlilerin kuzeydoğudaki varlığı Çin kültürü için ve siyasi ve sosyal örgütlenme açısından önemli bir kanal görevi gördü.

MS 3. yüzyıla gelindiğinde Çin kayıtları Kore'nin kabile halkları hakkında çeşitli tarifler sunar. Bunların en önemlileri Koguryŏ ve Han'dı. Koguryŏ halkı aslen Mançurya'da Yalu Nehri'nin kuzeyinde yaşıyordu, ama yavaş yavaş güneye doğru ilerleyerek Kuzey Kore'de Çinliler için sorun yaratmaya başlamıştı. Han'lar üç gruba ayrılıyordu: Mahan, Chinhan ve Pyŏnghan bugün Güney Kore olan bölgede yaşıyordu. Hepsi, çoğu akademisyenin modern Korecenin atası olduğuna inandığı aynı dili konuşuyor gibi görünmektedir. Gerçekten de bugünkü Koreliler, özellikle Güney'de, kendilerini onların doğrudan torunları olarak görerek kendilerine Han derler. Han'guk (Han Ülkesi) Kore için kullanılan yaygın isimlerden biridir ve Güney Kore'de kullanılan resmi isimdir.

Kore'nin kabile halkları yavaş yavaş devletler halinde birleşmekle birlikte, bu süreç çok az kaydedilmiş ve pek iyi anlaşılmamıştır. 3. yüzyılda Çin İmparatorluğu gerilemeye başlamış ve 4. yüzyılda Kore'de varlığını sürdürememiştir. Bunu takip eden siyasi boşlukta üç yerli devlet ortaya çıkmış ve Kore'ye 4. yüzyıldan 7. yüzyıla kadar hükmetmiştir: Kuzeyde Koguryŏ, güneybatıda Paekche ve güneydoğuda Silla (okunuşu Şilla) devletleri. Paekche ve Silla 4. yüzyılda tarihi kayıtlara geçmiştir; Koguryŏ bir kabile federasyonundan bir devlete doğru dönüşümüne daha önce başlamıştır (Görsel 1). Ayrıca toplu olarak Kaya olarak anılan altı tane küçük politik birim de vardı ancak bunlar Silla tarafından yutuldu. Bu dönemde Kore'de bulunmuş olması muhtemel bir başka halk da Wa'lardı, Çinliler Japonya'nın eski halklarına bu adı takmıştı.

Görsel 1: Av sahnesi, Dansçıların Mezarı, Koguryŏ, yaklaşık MS 5. Yüzyıl

Çin'in siyasi otoritesinin gerilemesi, Çin'in kültürel etkisinin yarımadaya yayılmasını sona erdirmedi. Çin'den gelen Budist rahipler üç devletin yöneticilerine din değiştirtti, bunlar kraliyetin koruyucu kültü olarak Budizmi benimsedi. Koguryŏ, Paekche ve Silla, Çin ana karasındaki çeşitli devletlerle dini, diplomatik ve ticari alışverişlerde bulunarak, onların bürokrasi ve hukuk sistemlerini kullanmışlardır. Her biri kayıt tutmak için Çinceyi kullanmıştır. Çin kültürünün artan etki-

Harita 3. Üç Krallığın Haritası

sine rağmen Üç Krallığın her biri savaşçı-aristokratlar tarafından yönetiliyordu, öyle ki yaşam tarzları Mançurya ve Orta Asya halklarına yakınlık gösteren bu atlı okçuların yönetici sınıfları, muhtemelen bunların soyundan gelmiştir (Harita 3). Doruk noktasında üç krallığın en büyüğü olan Koguryŏ, Güney Mançurya'nın çoğunu, Kuzey Kore'yi ve modern Seul'un etrafındaki bölgeyi kapsıyordu. Yalu Nehri havzasındaki üssünden, güneye doğru Pyongyang çevresine doğru genişledi, başkentini buraya taşıdı. Merkezi Kore'nin güneybatısındaki zengin tarım arazilerinde bulunan Paekche, kuzeydeki daha sert savaşçı komşusundan daha kentleşmiş ve daha okuryazar bir toplumdu. Bununla birlikte, yönetici ailesi Mançurya kökenli olduğunu savunuyordu ve zırh giyen, ata binen bir savaşçı-aristokrasinin egemenliği altındaydı, aynı zamanda yetenekli okçulardı.

Kore'nin modern öncesi tarihinin büyük bir kısmı, sadece kültürel olarak değil, siyasi olarak da, Çin ile etkileşimi tarafından şekillendirilmişti. Yarımadanın büyük bir kısmının birleşmesini sağlayan da, Çin'in yarımadaya müdahalesi olmuştu. Üç Kore krallığı iki buçuk asır boyunca üstünlük için birbirleriyle savaştı. 589 yılında Çin, Sui Hanedanlığı altında yeniden birleşti. Sui ve 618'de onun yerine geçen Tang Hanedanlığı sınır bölgelerinin güvenliğini sağlamak için çaba gösterdi. Buna Koguryŏ'ların ortadan kaldırılması da dahildir ve Tang'lar bu işi Silla'ların yardımıyla başarmıştır. Tang imparatorluk hükümeti ilk önce Silla'nın 660 yılında Paekche'yi fethini desteklemiş, ardından da Koguryŏ'ya karşı ortak bir saldırı gerçekleştirmiştir. Koguryŏ'nun çöküşünden sonra Çinli yöneticilerin Silla'yı kendi kontrolleri altındaki bir uydu devlet haline getirmeye çabalamalarına rağmen, Silla Çinlileri 676'da yarımadadan çıkarmıştır. Kore'de artık tek bir devlet vardır.

Silla'nın son dönemleri

Silla 676 yılında Çinlileri kovduğunda Paekche ve Koguryŏ'nun en güney kısımlarını içine almıştı. Güney Koreliler bunu genellikle Silla döneminde "Kore'nin birleşmesi" olarak anar. Kore tarihinin birçok anlatısına göre, Silla'yı iki hanedan değişikliği izlemiştir; her seferinde krallığın adı değiştirilmiştir: İlk önce 10. yüzyılda Koryŏ ve ardından 14. yüzyılın sonlarında Chosŏn. Yine de bunlar esasen aynı devletti ve çöküşü ancak 1910 yılında Japon hakimiyetine girmesiyle gerçekleşti. Kore bir Japon kolonisi olarak otuz beş yıl geçirdikten sonra, 1945'te Sovyetler Birliği ile Birleşik Devletler arasında ikiye bölünecekti.

1948'de ortaya çıkan iki ayrı devlet olarak Kuzey ve Güney Kore, ilk olarak Silla tarafından kurulan hanedanlığın halefleri olarak görülebilir.

Tarihin bu yaygın yorumuyla ilgili bazı sorunlar vardır. Silla Kore'yi birleştirememişti: Kore Yarımadasının yarısından biraz fazlasını, şimdiki Güney Kore'nin tamamını ve Kuzey Kore'nin bir kısmını kontrol ediyordu. Buna pirinç yetiştirilen zengin topraklar ve nüfusun çoğunluğu da dahildi, ancak Kore'nin kuzeydeki kısmı başka bir devlet tarafından, 713'te kurulan Parhae tarafından yönetiliyordu. Koreliler Parhae bir Kore devleti midir, dolayısıyla Kore daha bu dönemde kuzey ve güney olarak ikiye bölünmüş müdür yoksa bu devlet Koreli değil midir sorusunu uzun süre tartışmışlardır. Cevaplaması kolay bir soru değildir, çünkü henüz tek bir Kore dili ya da kültürü yoktu. Çoğu kanıtlar, Parhae'nin öncelikle doğrudan modern Korelilerin atası olmayan halklar tarafından iskan edildiğini göstermektedir; ayrıca toprakların çoğu bugünkü Kore sınırlarının dışındaydı. Parhae, Kore tarihinin ana akımından silinse bile, Silla tarafından inşa edilen devletin 9. yüzyılın sonunda bir nesil içinde yıkıldığı bir

gerçektir. Silla'nın halefi Koryŏ da bugünkü Kore'nin tamamını kontrolüne alamamıştı. Tam olarak bugünkü iki Kore'ye karşılık gelen bir bölgeyi yöneten bir Kore devletinin ortaya çıkması 15. yüzyılın başlarını bulmuştu.

Silla'nın birleşik Kore devletini kurduğunu sanmanın başka bir sorunlu tarafı da, Silla'nın ne kadar birleşik ya da ne kadar Koreli olduğunu söylemenin zor olmasıdır. Silla döneminde ortak bir etnik kimlik veya dil bütünlüğü bulunup bulunmadığı açık değildir ve aslında bu pek de olası değildir. Etnik ve dilsel olarak ortak bir kültürel kimliğe sahip homojen bir toplumun ortaya çıkması ancak yüzyıllar sonra gerçekleşmiştir. Silla sona erdiğinde, bu süreç tamamlanmış olmaktan çok uzaktı. Dahası Silla kralları birleşik, merkezi bir devlet kurmak için çok mücadele etmelerine rağmen muğlak ölçüde başarılı olmuştu.

Bununla birlikte, Silla'nın son döneminde, daha sonraki Kore'ye özgü siyasi ve sosyal organizasyon kalıpları görülüyordu. Bu kalıtsal kastların olduğu, güçlü aristokrat ailelerin egemen olduğu, katı hiyerarşik bir toplumdu. Bu aileler zenginliklerini toprak ve köle mülkiyetinden kazanıyordu. Aristokratların altında halk vardı. Avamın bir kısmı özgür köylülerden, bir kısmı kiracı çiftçilerden ve diğerleri de zanaatkârlardan oluşuyordu. Çok az sosyal hareketlilik vardı ve avam kesimi, sadece hükümet mevkilerinden dışlanarak değil, giysilerinin, evlerinin ve arabalarının aristokratlarınkinden farklı olması gibi şartlarla da oldukları yerde tutuluyordu. Avamın da altında, kasaplık, tabakçılık ve kayıkçılık gibi itibarı düşük meslekleri miras alan köleler ve dışlanmışlar vardı. 19. yüzyılın sonlarına doğru seçkin statüsünün doğası gelişmekle birlikte, temeldeki sosyal yapı esasen değişmeden kalmıştır.

Hükümdar toplumun tepesinde oturuyordu, ancak gerçekte "gerçek kemik" olarak bilinen üst aristokrasi ile gücü paylaşmak zorundaydı. Daha önceki zamanlarda kraliyet

ailesi, bir tür dini veya rahip otoritesini andıran ve "kutsal kemik" olarak bilinen kalıtsal bir rütbeye sahipti. Krallar doğaüstü kökenlere sahip ataların soyundan geldiklerini iddia ediyorlardı. 7. yüzyılda kutsal kemik soyu tükenmişti ve krallar gerçek kemik rütbesindeki aristokratlar arasından seçiliyordu, dolayısıyla hayranlık uyandıran niteliklerinin bir kısmını kaybetmişlerdi. Önde gelen aileler, Hwabaek adı verilen ve Kral'ın otoritesine meydan okuyan bir konseyde toplanırdı; ayrıca kendi özel ordularına sahiptiler. Hwabaek kurumu Silla'dan sonra varlığını sürdüremedi, sonunda özel ordular ortadan kalktı, ancak karma monarşik ve aristokratik yönetim hanedanlık dönemi boyunca devam etti.

Çinli Tang Hanedanlığı, artık genişleme evresinde olmadığı için, kendisi gibi Parhae'den gelen tehditlerle karşı karşıya olan Silla'nın kendi haraç sistemine katılmasını kabul etti. Bu sisteme göre, Şilla'nın başkenti Kyŏngju'daki saray, Çin İmparatoru'nun tüm uygarlığın hükümdarı olma iddiasına boyun eğerek, ona hediyelerle birlikte elçi grupları gönderiyordu. Hediye ya da "haraç" alışverişi kisvesi altında ticaret yapılırken, imparator da Kore krallarına meşruiyet bahşedecekti. Bu elçilikler sayesinde Çin sanatı, edebiyatı ve teknolojisi sürekli olarak krallığa akıyordu. Yetkililer Tang tarzı cübbeler giyiyordu ve yönetimi Çin isimlerini benimsemişti. Seçkinlerden bazıları şiirler ve klasik Çince denemeler yazıyordu. Saray, Çin klasiklerini öğreten bir akademiye sponsor olmuştu. Çoğunlukla daha düşük rütbeli aristokrasinin üyelerinden oluşan yüzlerce Korelinin Çin'de okuduğu bilinmektedir.

Bununla birlikte Silla, hem siyasi hem de kültürel açıdan özerkliğini korumuştu. Seçkinler Çince kullanmanın yanında, çoğunlukla fonetik değerinden dolayı Çince karakterlerle Korece yazıyordu, ayrıca krallığın idari yapısı birçok yönden Tang'ınkinden farklılık gösteriyordu. Daha temel olarak, Tang

devleti kalıtsal aristokrasinin gücünü yavaş yavaş azaltırken, Silla'nın güçlü aristokrat aileleri önemli devlet görevleri üzerindeki tekellerini asla gevşetmediler. Kore kralları kontrolü kendi ellerinde toplamakta hiçbir zaman Çinliler kadar etkili bir şekilde başarılı olamadılar. Ayrıca Tang'ın son dönemlerinde Budist karşıtı duygular kendini gösterirken, Budizm Silla toplumunda merkezi konumunu ve devletle olan bağlarını hiç azaltmadan korudu (Görsel 2).

Silla 9. yüzyılda, aynı dönemde Çin'de görülen siyasi ve ekonomik gerilemeyle bağlantılı olarak gerilemeye başladı, ancak bu bağlantının ne şekilde olduğu tam olarak anlaşılamamıştır. İktidar yerel ağalara geçmişti, haydutluk kırsal kesimi kasıp kavuruyordu; vergi gelirleri azalarak, devleti daha da zayıflatıyordu. 900 yılında, güneybatıdaki bir isyancı yeni bir Paekche devletini kurmuş, ertesi yıl da başka bir isyancı kuzeyde yeni bir Koguryŏ devletini ilan etmişti. Tarihçiler bu ayrılıkçı devletleri Geç Paekche ve Geç Koguryŏ olarak adlandırmıştır. 918 yılında, Geç Koguryŏ'nun kurucusu, kendi komutanlarından biri olan Wang Kŏn tarafından öldürüldü. Devletin adını, Koguryŏ'nun kısaltılmış bir şekli olan Koryŏ olarak değiştirdi.

Bir kez daha üç krallık arasında üstünlük mücadelesi yaşandı. Ancak bu sefer üç yüzyıl yerine otuz yıl sürdü. Silla'nın parçalanmasının, 676'daki birleşmenin aslında tamamlanmamış olduğu ve eski bölgesel sadakatlerin ve kimliklerin kendilerini yeniden ortaya koydukları anlamına mı geldiği, yoksa Geç Paekche ve Geç Koguryŏ'nun sadece kurucularının yeni devletlerine tarihsel bir ağırlık kazandırmak için benimsediği birer isim mi olduğu kesin değildir. Ne olursa olsun, sonunda Wang Kŏn galip gelerek, Koryŏ yönetiminde yeniden birleşmiş devlet kurdu. Onun hanedanı Kore'yi dört buçuk yüzyıldan fazla bir süre yönetti. Kore bir daha asla siyasi bir parçalanma yaşamadı.

Görsel 2: Silla'nın başkenti Kyŏngju'daki Pulguksa Tapınağı

Koryŏ

Wang Kŏn tarafından 935 yılında yeniden bir araya getirilen devlet esasen 1000 yıl boyunca bozulmadan kalmıştır. Ancak bu ifadenin netleştirilmesi gerekir, hanedanlarda bir değişiklik oluyordu, hatta 1392'de bir isim değişikliği de olmuştu, ancak düşünce, kültür ve idare sistemlerinde önemli farklılıklar olmasına rağmen temelde devlet aynı devlet olarak kalmıştır. Kore bu çerçeve içinde ortak bir kültüre sahip bütünleşmiş bir topluma dönüşmekte uzun bir yol kat etmişti. Koryŏ (Goryeo olarak da yazılır), aslında Chosŏn ve Han'guk ile birlikte bugün Korelilerin ülkeleri için kullandığı yaygın isimlerden biridir; İngilizce Kore kelimesi de bundan türetilmiştir.

Wang Kŏn, krallığını hem Koguryŏ hem de Silla'nın halefi olarak görüyordu. Bu durum modern Seul'ün 50 km kuzeyinde ve hemen Kuzey Kore'nin içinde kalan Kaegyŏng'deki (modern Kaesong) yeni başkentine de yansımıştır. Burası yarımadanın merkezine yakındı, eski Silla başkenti Kyŏngju

ve eski Koguryŏ başkenti Pyongyang'ın arasındaydı ve Wang ikisini de ikinci başkenti yaptı. Wang Kŏn Silla ile bağını güçlendirmek için kraliyetteki Kim ailesinden biriyle evlendi ve Silla aristokratlarını kendi yönetiminde kilit pozisyonlara atadı. Hanedanlığın ilerleyen dönemlerinde akademisyenler Koryŏ'nun Koguryŏ'dan ziyade Silla ile olan bağlantılarını vurgulamıştır. Silla'nın son kralının onu halefi tayin ettiğine işaret etmeye özen göstermiştir.

Bu görüş, kendisi de eski bir Silla aristokrat soyundan gelen bir tarihçi olan Kim Pusik tarafından, 1145 yılında tamamlanmış olan Samguk Sagi'de (Üç Krallığın Tarihi) benimsenmiştir. Bu kitap, Üç Krallığın efsanevi kökenlerinden Silla Krallığı'nın 935'teki sonuna kadar Kore'nin hikayesinin izini sürer. Antik Kore'ye dair en önemli kaynağımızdır. Samguk Sagi Silla'yı Üç Krallığın birleştiricisi olarak ele alır, Parhae'yi Kore tarihinin dışında bırakarak, Wang Hanedanlığı'nı asil Silla Kim soyunun meşru halefi olarak kaydeder. Kim çalışmasını tamamlamadan önce, başkenti Pyongyang'a kaydırmak için keşiş Myo Ch'ŏng liderliğinde çıkan bir isyanı bastırmaya yardım etmişti. Yani Kim Pusik sadece krallığın merkezinin kuzeye kaymasını engellemekle kalmamış, Kore tarihinin Güney merkezli Silla devletine demirli olarak kalmasına da katkıda bulunmuştur.

Wang Kŏn ve halefleri, Silla krallarının karşılaştığı aynı sorunla yüzleştiler: Kökleri kendi ana üslerinde yatan güçlü savaşçı-aristokrat klanlardan oluşan bir ülkeden merkezi bir devletin nasıl kurulacağı sorunuyla. Kırsal kesimin çoğu, kendi özel ordularına sahip bu aristokrat aileler tarafından kontrol ediliyordu. Pek çok küçük vadi ve sırtın bulunduğu dağlık coğrafya, bazen "kale beyleri" olarak anılan bu bölgesel diktatörlerin özerkliğini güçlendiriyordu. Wang Kŏn, onları kendi yeni hanedanına bağlama amacıyla, kızlarıyla

evlendi, toplam yirmi sekiz kızla. Ancak ölümünün ardından kale beyleri kendi damatlarını tahta çıkarmaya çalıştıklarında, miras kavgası daha da karmaşıklaştı.

Kısa bir güç mücadelesinden sonra tahta çıkan Wang Kŏn'un dördüncü oğlu Kral Kwangjong (saltanatı: 949–75), aristokrasiyi zayıflatmak için sahip olabilecekleri köle sayısını sınırlamaya, kiracı çiftçilerine toprak sağlamaya ve önde gelen ailelerden gelen üst düzey yetkililerini kanlı yollardan tasfiyeye çalıştı.

Bu çabalar başarısız oldu. Daha önce Çin imparatoruna mahsus olan unvanı kullanıp, kendisini hwangje (imparator) ilan ederek, gücünü ve prestijini artırmaya çalıştı. O sırada bir dizi bölgesel hükümdarın aynı unvanı talep ettiği Çin de bölünmüş halde olmasına rağmen, bu yine de gelenekten bir kopuşu temsil ediyordu. Kaegyŏng'u, İmparatorluk Başkenti anlamına gelen Hwangdo olarak yeniden adlandırmıştı. Bu ise, eğitimli Koreliler arasında hakim olan tek bir imparatorun bulunduğu, onun da Çin hükümdarı olduğu ilkesine karşı çıkıyordu, Kwangjong'un halefleri imparatorluk iddialarını terk ederek daha mütevazı kral unvanını geri aldılar. Bir Kore kralının kendi kendine yeniden imparator adını vermesi, ancak 1897'de, yani hanedanlık döneminin sonlarına doğru gerçek oldu. Dolayısıyla Koryŏ krallarının merkezi bir devlet yaratma çabaları sınırlı kaldı. Krallığın ilçe ve vilayetlerindeki en üst mevkiler, kale beylerinin torunları tarafından tutuluyordu.

Ancak Kwangjong, devleti güçlendirmede ve aristokrasiyi devlete bağlamada etkili olan bir tedbir almayı başardı. Devlet görevlilerini seçmek için Çin'deki gibi memurluk sınavı sistemini benimsedi. 958'de, Çin klasikleri, edebi beceriler ve coğrafya bilgilerini test eden sınavları geçtikten sonra, krallığa hizmet etmek üzere yedi kişi seçildi. Bu mütevazı başlan-

gıç, memurları işe almak için merkezi kuruma dönüşecekti.

Memurluk sınavları zaman içinde yüksek makamlara girmek için en önemli araç haline geldi. Bu sınavları geçenler sadece devlet dairelerine girmekle kalmıyor, kendileri ve aileleri için de büyük bir prestij kazanıyordu. Sonuç olarak, giderek daha fazla genç aristokrat erkek bu sınavlara hazırlanmaya başladı. Kamu hizmeti sınavları zamanla Kore aristokrasisini, savaşçı olmaktan çıkarıp, devlete sadakatle hizmet eden bilim adamları ve bürokratlara dönüştürdü. Sınavlara hazırlanmak, seçkinleri devlete bağlamanın yanı sıra homojenleştirmenin bir aracı olarak da işe yarıyordu. Hevesli genç aristokrat erkekler aynı müfredatı, bazen sırf bu amaçla oluşturulmuş bir dizi özel okulda birlikte okuyordu. Ayrıca bu erkekler ülke çapındaki öğretmen-öğrenci ağları ve sınıf arkadaşı bağlarıyla birbirine örülüyordu. Hizmet ettikleri krallığa candan gönül vermenin yanı sıra, aristokrasi arasında birleşik, paylaşılan bir kültür ortaya çıktı. Aynı zamanda devlet de giderek daha okuryazar bir bürokrasi tarafından yönetilmekten istifade ediyordu.

İncelenen Çince metinlerin arasında, Çin'de ortaya çıkan ve evrenin ahlaki bir düzene sahip olduğunu ve tüm insanların bunun içinde ve birbirleriyle bir akrabalık ağıyla bağlı olduğunu öğreten bir gelenek olan Konfüçyüsçülükle alakalı metinler de vardı. Her bir birey, ebeveyn ya da çocuk, yönetici ya da uyruk olsun, bu ilişkiye uygun düşen role bağlı kalma konusunda ahlaki görev ve sorumluluğa sahipti. Dünyayı, herkesin bir yere atandığı hiyerarşik bir düzen olarak görüyordu.

Konfüçyüsçülük sadakati, otoriteyi ve hiyerarşiyi vurgulayarak, Koryŏ yöneticilerine ve aristokrat seçkinlere hitap eden bir sosyal ve politik felsefe sunuyordu. Konfüçyüs metinleri son dönem Silla Akademisi'nde de öğretilmişti, ancak

Koryŏ dönemi sırasında bu felsefe daha büyük önem ve nüfuza sahip oldu.

Devlete hizmet eden memurlar, sivil memurlar olan *munban* ve orduda görev yapan *muban* olarak ikiye ayrılıyordu. Bunlar birlikte, kralın yanında oturan iki tarafa atıfta bulunan *yangban*'ı veya "iki tarafı" oluşturuyordu. Aristokrasi, devlete hizmet etmekle o kadar özdeşleştirildi ki, "yangban" terimi bunların ikinci adı haline geldi.

Aristokrat aileler, memurluk sınavlarına hazırlanan soylar ve askeri sınavlara hazırlanan soylar halinde ikiye bölünmüştü. Eski savaş geleneklerini sürdüren askeri soyların sosyal statüsünün, sivil yetkililerin geldiği soylardan daha düşük hale gelmesi, Kore'de seçkinlerin yapısının ne kadar değiştiğinin bir göstergesidir.

Yangban seçkinleri devletle giderek daha fazla özdeşleşip devlete hizmet ederken, bunların incelikli, Çin tarzı ve Konfüçyüsçülüğün etkisindeki kültürleri, onlarla halk arasındaki uçurumu güçlendiriyordu. Kan bağlarının ağır basması, mütevazı bir geçmişe sahip hırslı bir kişi için bu boşluğu neredeyse aşılmaz hale getiriyordu. Ancak her sınıftan Koreliler, Budist inancını paylaşıyordu. Manastırlar aristokratların ve kraliyetin himayesi altında zenginleşerek, en büyük toprak ve köle sahipleri haline geldi. Başlangıçta Budizm, ezoterik öğretilere ve ayrıntılı ritüellere sahip Çiçek Çelengi (Hwaŏm) mezhebini tercih eden aristokrasinin diniydi. Saf Toprak mezhebinin yerleşmesiyle Budizm, sıradan insanlar arasında daha fazla yer edindi. Saf Toprak Budizmi, bir *bodhisattva* yani merhamet azizi olan Amitabha'ya bağlılığa odaklanıyordu. Bu, mütevazı halk için elle tutulur ve cazip bir Budizm biçimiydi. Ahirette kutsanarak cennete gitmek için masraflı törenlere veya zaman alan ritüellere ya da kutsal metinlerde uzmanlaşmaya gerek yoktu, sadece dua etmek ve kendini

vermek yeterliydi. Koryŏ dönemi de tapınakların inşası için vakıflar kurarak Silla döneminin uygulamalarını devam ettirmişti.

Koryŏ aristokrasisinin savaşçı bir yapıdan Konfüçyüs etkisindeki bir hizmetkar soyluluğuna dönüşümü, Çin aristokrasisinin birkaç yüzyıl önce memurluk sınavlarının uygulanmasıyla geçirdiği değişime benziyordu. Yine de Kore toplumunun pek çok unsuru değişmemişti. Kore'deki memurluk sınavları, Çin'dekilerden daha kısıtlayıcı olması ve yalnızca asil soylardan gelenlerin bu sınavlara girmesine izin vermesi açısından farklıydı. Memurluk sınavlarının eski aristokrat aileleri zayıflattığı Çin'in aksine, Kore'de elit aileler toplum üzerindeki hakimiyetlerini sürdürmeye devam etti. Savaş becerilerini de tamamen kaybetmediler; ata binme ve okçuluk hâlâ popülerdi. Rahipler bile savaşçı geleneklerini sürdürüyordu ve devlet için savaşmaya hazırdılar.

Çin ile bir başka zıtlık olarak, iki cinsiyet serbestçe karışıyordu. Erkekler ve kadınlar birlikte içki içiyor, dans ediyor, kâğıt oynuyor, ata biniyor ve hatta karma polo oyunlarına katılıyorlardı. 12. yüzyılda yaşamış Çinli bir ziyaretçi olan Xu Jing, Kore hayatına ilişkin anlatısında, Koreli erkeklerin kadınlarının faaliyetlerini kısıtlama konusundaki başarısızlıkları karşısında şok olmuştur. Kadınlar kocalarından boşanabiliyor, çocuklarının velayetini alabiliyor ve miras bırakabiliyorlardı; hatta aile mülkleri kız ve erkek çocuklar arasında eşit olarak paylaştırılıyordu. Bir kadının mülkü evliyken bile kendisine aitti ve bunu çocuklarına aktarabiliyordu; kadınlar bazen hane reisliği yapardı. Koreli kadınlar, o dönemde Japon kadınlarla birlikte, medeni dünyada en az kısıtlanan kadınlar arasındaydı.

Koryŏ'nun bütünleşmiş bir devlet yaratma yolunda kaydettiği ilerleme, Kuzeyli barbarlarla başa çıkmak için güçlü

bir merkezi orduya ihtiyaç duyması tarafından da desteklenmiyordu. Çoğunlukla Mançurya'da yaşayan kuzeyli kabile halkları, bir zamanlar Kore'nin seçkinlerinin sürdürdüğüne benzer bir yaşam tarzını sürdürüyordu. Fakat yarımadanın küçük kabile topluluklarının yaşadığı yemyeşil tarım arazilerine giren ve onların efendileri haline gelen daha önceki Mançuryalı istilacıların aksine, bu atlı savaşçı halklar güçlü bir devletle karşılaştı. Bunlara karşı başarısız bir direniş gösteren Koryŏ, Kitanlara ve onların Liao devletine haraç ödemek zorunda kaldı. Liao ise 1234'te, Jin devletini kurdukları Kuzey Çin'in çoğunu fetheden başka bir Mançuryalı grup olan Curçenlerin eline geçti. Koryŏ Jin'e haraç ödedi ve büyük bir istiladan kurtuldu.

Kitanlar ve Curçenler Koryŏ'ya ağır bir mali yük getirmekle kalmadılar, aynı zamanda Kore'nin Çin ile temasını da engellediler. Şüpheci Çinliler, Mançurya merkezli bu savaşçı devletlerle haraç ilişkileri kurduğu için Koryŏ ile deniz temelli ticaret ve alışverişe girme konusunda isteksizdi. Bu Koreliler için talihsiz bir durumdu, çünkü bu dönem, Çin'in modern çağ öncesi teknolojik ve ekonomik gelişiminin en üst noktası olan müreffeh Song Hanedanlığı dönemiydi. Koryŏ ancak 11. yüzyılın sonları ve 12. yüzyılın başlarında, Kitanlar'ın gücü azalırken Song ile tam anlamıyla ticaret yapabilmiş ve zengin kültüründen faydalanabilmiştir.

Askeri yönetim ve Moğol dönemi

Koryŏ, aristokrasinin askeri soyları tarafından yönetildiği bir dönemden geçmiştir. 12. yüzyıla gelindiğinde munban soyları devlete hâkim olurken, muban soyundan gelen askeri yetkililer statü kaybına uğramış ve karar alma süreçlerinden büyük ölçüde dışlanmışlardır. Kriz zamanlarında bile askeri komuta sivil memurlara veriliyordu. 1170 yılında, askeri yet-

kililer kraliyet muhafızlarının komutanı olan Chŏng Chungbu liderliğindeki kanlı bir darbeyle iktidarı ele geçirdiğinde, bu sivil hakimiyet eğilimi aniden tersine döndü. Chŏng ve askeri müttefikleri, Kral Ŭijong ve maiyetinin bir tapınak ziyaretine gitmesini bekledikten sonra saraydan geriye kalanların çoğunu öldürdüler. Daha sonra kralı ele geçirdiler ve onu uzak Kŏje Adası'na sürgüne gönderdiler.

Ŭijong daha sonra bir battaniyeye sarılarak, asil kanının dökülmesinden kaçınmak için boğuldu. Chŏng tahta kukla bir kral oturttu, bir dizi sivil memuru tasfiye etti ve krallığı yönetmek üzere mubanlardan oluşan bir Yüksek Askeri Konsey kurdu. Birçok sivil memurun görevlerini sürdürmesine izin verildi, ancak gücün merkezi askeri yöneticilere, onların hizmetkârlarına ve kölelerine geçti.

Ordu iktidarı ele geçirdiğinde, bir nesil boyunca süren siyasi ve sosyal istikrarsızlığa sebep oldu. Generaller başkentte iktidar için birbirleriyle savaşırken, kırsal kesimde köylü ve köle isyanları meydana geldi. Kargaşa nihayet 1196 yılında General Ch'oe Chunghŏn'un iktidarı ele geçirmesiyle sona erdi. Ch'oe, köylü isyanlarını ve köle ayaklanmalarını bastırarak ve orduyu kendisine bağlı hale getirmek için yeniden yapılandırarak, Kore'de düzeni yeniden sağladı. En radikal hamlesi ikili bir hükümet kurmak oldu. Kralı, saray görevlilerini ve sivil bürokrasiyi, büyük ölçüde askeri darbeden önce olduğu haliyle korudu. Bu kurumların yanı sıra, kişisel hizmetkarları ve yakın müttefiklerinden oluşan paralel bir "ev hükümeti" kurdu. Gerçek güç doğrudan kendi kontrolü altındaki bu "ev hükümeti"ndeydi. Ülke üzerindeki kontrolünü o kadar etkili bir şekilde sürdürdü ki, iktidarı ev hükümetini daha da geliştiren oğlu Ch'oe U'ya sorunsuz bir şekilde devretti. Ch'oe U'nun yerine oğlu Ch'oe Hang geçti.

Ch'oe Chunghŏn'un ikili hükümeti birçok yönden Japon

çağdaşı Minamoto Yoritomo'nun kurduğu sisteme benziyordu. Asıl güç, hem Kore'de hem de Japonya'da, 12. yüzyılın sonlarında saray merkezli aristokrasiden orduya geçti. Her ikisinde de, bir çatışma döneminden sonra, güçlü ve etkili bir hükümdar, kraliyeti ve eski sivil kurumları korurken, gerçek gücü elinde tutan paralel bir askeri klan hükümeti kurdu. Yoritomo 1192 yılında, Ch'oe'nin Kore'de benzer bir askeri yönetim kurmasından sadece dört yıl önce, şogun, yani en büyük askeri lider unvanını aldı. Hem Ch'oe, hem de Yoritomo, kendilerine kişisel sadakat yemini eden askeri hizmetliler ve askeri liderlerden oluşan incelikli bir sistemden faydalandı. Her ikisi de meditatif Budizm'i (Korece'de Sŏn, Japonca'da Zen) himaye ettiği için, Budizm iki ülkede de öne çıkmaya başladı. Askeri liderlik altındaki ikili hükümetlere dayanan bu iki sistem, yine de tamamen aynı değildi. Japon savaşçı hükümetini kuran aileler taşra soylularından gelirken, Kore'nin askeri yöneticileri daha çok merkezi aristokrasiye bağlıydı. Ch'oe Chunghŏn, ünlü Silla bilgini ve yetkilisi Ch'oe Ch'iwŏn'e kadar uzanan seçkin bir soydan geliyordu. Kore memur alımlarında kamu hizmeti sınavını kullanmaya devam ederken, bu uygulama Japonya'da yapılmamıştır. Yine de paralellikler dikkat çekicidir. Ancak bu dönemde Kore ve Japonya'daki gelişmelerin birbiriyle bağlantılı olup olmadığı ve ne ölçüde bağlantılı olduğu net değildir.

Japonya ve Kore arasındaki bir diğer fark da Ch'oe şogunluğunun sadece üç nesil boyunca devam etmesi ve ardından Moğolların etkisiyle sona ermesiydi. Koreliler Moğollarla ilk kez 1218 yılında karşılaştı. O yıl Cengiz Han'ın kuvvetleri sınıra gelerek Korelilerden haraç talep etti. Bu haraç giysi, kürk ve at şeklinde olacaktı. Sonuncusu bilhassa külfetliydi çünkü Kore'nin ihtiyaç duyulan atları yetiştirmek için çok az otlak alanı vardı. Kore hükümeti haraç ödemeyi bıraktığın-

da, Moğollar bir işgal ordusu gönderdi. Bu güçlü kuvvetle karşı karşıya kalan Koryŏ, haraç ödemeye başlamayı kabul etti. Moğollar bu ödemeleri güvenceye almak için, tahsilatı denetlemek üzere gözetmenler gönderdi. Ertesi yıl Moğol gözetmenler öldürüldü ve Ch'oe U tekrar haraç göndermeyi durdurdu; Moğollar tahmin edilebileceği gibi komutanlarından biri olan Sartaq komutasında daha büyük bir güçle geri döndü.

Koryŏ sarayı Moğollara boyun eğmek yerine günümüzdeki Inchon'un (Inch'ŏn) kuzeyindeki Kanghwa adasına taşındı. Kıyının hemen açığındaki, 10×17 mil büyüklüğündeki bu küçük adada saraylar, ofisler ve tapınaklardan oluşan yeni bir başkent inşa edildi. Koreliler bunu takip eden yirmi altı yıl boyunca, bu kaleden bir direniş savaşı yürüttüler. Moğollar Koryŏ'yu boyun eğmeye zorlamak için yapılan birkaç başarısız girişimden sonra, ülkeyi yakıp yıkmak için küçük kuvvetler gönderdi. Sonuç felaket oldu; köylüler katledildi, evler yıkıldı, tarlalar yakıldı ve birçok esir köle olarak götürüldü. Bu şekilde geçen dört yılın ardından, son Ch'oe hükümdarı bir darbeyle öldürüldü ve yeni bir hükümet ateşkes şartlarını kabul etti.

Kore, Batı Rusya ve İran'dan Mançurya ve Vietnam'a kadar uzanan tarihteki en büyük bütünleşik kara imparatorluğu olan büyük Moğol imparatorluğuna bağlandı. Kuzey Koryŏ, Moğol sarayına teslim olan bir askeri bölge haline geldi, krallığın geri kalanıysa, Büyük Han'ın onayıyla ülkeyi yöneten Koryŏ krallarının otoritesi altındaydı. 1279'dan sonra Moğollar Çin'i Yuan hanedanı olarak yönettiğinden, bu durum geleneksel haraç sistemine benzerlik gösteriyordu. Ancak Çin'in Moğol yöneticileri, Kaegyŏng'a memurlar göndererek Kore'nin işlerine daha doğrudan müdahale ettiler. Moğolların haraç talepleri törensel değildi ama külfetli

olabiliyordu. Özellikle 1274 ve 1281'de Japonya'ya yapılan iki Moğol istilasına Kore'nin verdiği destek külfetli olmuştu. Koreliler Moğollardan gelen emir üzerine bu iki büyük istila için gemi ve denizci tedarik etmiştir. Her iki girişim de (Japonlar tarafından kamikaze ya da "ilahi rüzgarlar" olarak adlandırılan) tayfunların istilacıları geri çekilmeye zorlamasıyla başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bir diğer fark ise, Çin ile geçmişteki ilişkilerinin aksine, Wang hanedanı hükümdarlarının Yuan prensesleriyle evlenmelerinin zorunlu olmasıydı; bu nedenle bu dönemde Koryŏ genellikle "damat" devleti olarak adlandırılır.

Koreliler kendilerini egemenliklerinden ödün vermiş bir halde buldular, ancak çoğu için bu bir fırsat dönemiydi. Binlerce kişi geniş Moğol bürokrasisinde görev aldı. On binlerce kişi Yuan başkenti Daidu'da (bugünkü Pekin) ve kozmopolit imparatorluğun diğer bölgelerinde, özellikle de Çin ve Güney Mançurya'da yaşadı ve çalıştı. Farklı etnik ve dini gruplardan insanlarla karşılaştılar ve yeni fikir ve teknolojilere maruz kaldılar. Bunların arasında pamuk ve barut üretimi de vardı. Bu dönemde Koreli akademisyenler, Batılılar tarafından Yeni-Konfüçyüsçülük olarak bilinen Song Konfüçyüsçülüğünün tam anlamıyla farkına vardılar (bkz. İkinci Bölüm).

14. yüzyılın ortalarında Yuan devleti zayıfladı. Eski bir keşiş olan Zhu Yuanzhang, 1356 yılında Nanjing'de Ming hanedanlığını kurdu ve Moğolları Güney Çin'den sürdü. Ming kuvvetleri 1368'de Pekin'i ele geçirdi ve Moğollar, artık Kuzey Yuan olarak adlandırılan imparatorluklarının kalıntılarının hâlâ Mançurya'nın bazı kısımlarını kontrol ettiği anavatanlarına geri dönmeye zorlandı. Koryŏ başkentindeki Moğol ofislerini kaldırdı ve tam bağımsızlığını yeniden ilan etti. Ancak Koreliler Moğol yanlısı ve Ming yanlısı gruplar arasında bölünmüş halde kaldı. Ming yanlısı bir general olan

Yi Sŏnggye 1388'de iktidarı ele geçirdi. Dört yıl sonra kendisini yeni Yi hanedanının ilk hükümdarı yaptı ve krallığın adını Chosŏn olarak değiştirdi.

Moğol istilaları ve fetihleri hem Kore kültürel ve etnik kimliğine katkıda bulunmuş hem de toplumu daha kozmopolit bir hale getirmiştir. İlk olarak direniş yıllarında, keşiş Iryŏn tarafından Samguk yusa (Üç Krallığın Kaydı) ve epik şiir Chewang un'gi'de (İmparatorların ve Kralların Şarkısı) kapsamında kayda alınan Tan'gun efsanesi, Kore tarihinin başlangıcı olarak kabul edilir. Koreli rahipler Tripitaka Koreana olarak bilinen ve Budist sutralarının en eksiksiz koleksiyonunu içeren 80.000 ahşap bloktan oluşan geniş bir koleksiyonun günümüze ulaşan versiyonunu derledi. Aynı zamanda Moğollar Kore'yi tarihinde ilk kez çok etnikli büyük bir imparatorluğun tam katılımcısı haline getirmiştir. Kore devleti tam egemenliğini yeniden kazandığında, halkı Moğollara karşı direnişlerinin yanı sıra, daha büyük bir Avrasya dünyasının parçası olma deneyimlerinden kaynaklanan yeni fikirlere maruz kalmalarıyla güçlenen kolektif bir kimlik duygusunu miras aldı.

İKİNCİ BÖLÜM:

KONFÜÇYÜSÇÜ BİR TOPLUM

1392'den 1800'lerin sonunda modern emperyalizmin gelişine kadar geçen beş yüzyıl boyunca Kore, Chosŏn devleti ve onun Yi yönetici ailesi altında sürekli bir kültürel değişim ve entegrasyon süreci geçirmiştir. Devletin toprak sınırları bugünkü halini almış, nüfusu etnik olarak homojen hale gelmiş ve kültürleri derinlemesine Konfüçyüsçü olmuştur. Yarımada sakinlerinin bugün açıkça "Koreli" olarak tanınan ortak bir kültür ve kimliğe sahip tek bir halk haline gelme süreci çok daha önce başlamıştı. Chosŏn döneminde bu süreç büyük ölçüde tamamlandı.

Yi Sŏnggye tarafından 1392 yılında Chosŏn devletinin kurulması, Kore tarihinin yönünde keskin bir değişikliğe işaret etmiyordu. Daha ziyade Koryŏ krallığı, yeni bir hanedanlık altında, eski başkent Kaesong'un 30 mil (50 km) güneyinde yeni bir başkent Hanyang (bugünkü Seul) ile, aynı eski Koryŏ krallığıydı. Yeni hanedan çoğunlukla Koryŏ'da görev yapmış olan aynı aileler ve memurlar tarafından, Yi gibi askeri geçmişi olan kişiler ve daha alt aristokrat soylardan gelen bazı bilginlerin katılımıyla yönetildi. Yi Sŏnggye ve oğlu T'aejong (saltanatı: 1400-18), Koryŏ'nun ilk krallarıyla aynı politika-

ları izledi; özel orduları yok etmek, vergi sisteminde reform yapmak ve monarşik gücü güçlendirmek gibi. Bazı kurumsal değişiklikler de oldu. T'aejong, sekiz vilayeti yönetmek için güçlü kraliyet valileri atayarak, taşra üzerinde daha doğrudan merkezi kontrol uygulayabildi. Dahası, selefi Koryŏ'dan farklı olarak, tüm ilçelerin ve vilayetlerin başına merkezi olarak atanmış hakimler yerleştirebildi. En önemlisi Kore, Chosŏn'un hakimiyetindeki beş yüzyıl boyunca, reformcu nesillerin siyasi ve sosyal düzeni Konfüçyüs ilkeleriyle uyumlu hale getirme çabalarıyla sürekli değişti. Bu ısrarlı çabalar sayesinde, Konfüçyüs temelli kültürel normlar, yavaş yavaş her sosyal sınıfa yayılmış ve Kore toplumuna daha büyük bir bütünlük ve birlik kazandırmıştır.

Konfüçyüsçü bir devletin kuruluşu

Chosŏn Hanedanlığı döneminde Yeni-Konfüçyüsçülük devlet ideolojisi haline geldi. Bir zamanlar Budist-Konfüçyüsçü bir devlet olan Kore, Yeni-Konfüçyüsçü bir devlet haline geldi. Etik, sosyal ve siyasi bir düşünce sistemi olan Konfüçyüsçülük, Kore için yeni bir şey değildi. Üç Krallık döneminden beri yarımadaya ulaşan Çin öğretilerinden oluşan karışımının bir parçasıydı. Konfüçyüs öğretileri, Koryŏ'daki sivil sınavların müfredatının bir parçası haline gelmişti. Ancak Koreli akademisyenler Moğollar döneminde, 11. ve 12. yüzyıllarda Çin'de filizlenmiş olan Konfüçyüsçülüğün yeni bir yorumunun farkına vardılar.

Koreliler bu geleneği "[Cennetin] Yolu'nun incelenmesi" de dahil olmak üzere farklı isimlerle adlandırmışlardır, ancak günümüzde modern akademisyenler bu geleneği Yeni-Konfüçyüsçülük olarak adlandırmaktadır. Yeni-Konfüçyüsçü gelenekteki düşünürler, Konfüçyüs ve takipçileriyle ilişkilendirilen öğretiler çizgisinden sapan, batıl Budist, Taocu ve

diğer yozlaşmalar olarak gördükleri şeyleri ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Gerçekte Yeni-Konfüçyüsçülük, Konfüçyüsçülüğü, bir dinin pek çok yönünü içeren daha kapsayıcı bir inanç sistemi haline getiren yeniden bir yorumu olsa da, taraftarları Konfüçyüs'ün ve ondan önceki bilgelerin kadim bilgeliğini yeniden ele geçirdiklerine ve canlandırdıklarına inanıyordu.

Yeni-Konfüçyüsçülüğün Koreli savunucuları bilhassa dogmatikti, farklı görüşlere karşı hoşgörüsüzdü ve toplumu kendi ilkeleri temelinde yeniden şekillendirme ihtiyacı konusunda ısrarcıydı. Cennetin Yolu'na uygun olarak büyük, erdemli ve uyumlu bir toplum yaratmaktan daha az bir şey istemiyorlardı. Bu Yeni-Konfüçyüsçü reformcuların vurguladığı, sadakat, hiyerarşi, geleneğe saygı, ailenin önemi ve toplumun tüm üyelerinin doğa kanunları tarafından kendilerine verilen rollere bağlı kalması ihtiyacı gibi temel ilkelerin çoğu yeni bir şey değildi. Ancak diğer inançlara karşı hoşgörüsüzlükleri, Kore'nin farklı maneviyat biçimlerini kabul etme geleneğinden bir kopuştu. Budizm, şamanizm, doğaya tapınma, Taoizm'in unsurları ve Konfüçyüsçülük bir arada var olmuş ve birbirlerinden bazı öğeleri ödünç almışlardı. Bazı Koreliler bunların hepsine birden inanabiliyordu. Ancak reformcular, kişinin topluma karşı görevlerine değil, kendine odaklanan, benmerkezci olarak gördükleri Budizm'e şiddetle karşıydılar ve keşişleri topluma hiçbir katkıda bulunmayan asalaklar olarak görüyorlardı. Onların ısrarı üzerine devlet başkentteki tapınakları kapattı ve keşişleri kamu işlerinden men etti. Çoğu tapınağın köleleri ve toprak mülkleri ellerinden alındı. Budizm Yeni-Konfüçyüsçülerin ve giderek üzerinde daha fazla hakimiyet kurdukları devletin amansız saldırıları altında, Kore toplumunun çeperlerine çekildi. Hâlâ yaygın olarak uygulanıyor olsa da, artık kamusal yaşamın merkezinde yer almıyordu.

Yeni-Konfüçyüsçüler erdemli bir toplum yaratmada hükümetin rolüne büyük önem vermişlerdir. Onlara göre yeni hanedanlık, toplumu reforme etmek için, hükümeti reforme etme fırsatıydı. Chŏng Tojŏn gibi Yeni-Konfüçyüsçü alimler, Chosŏn hanedanının en ateşli destekçileri arasındaydı ve Yi Sŏnggye'yi iktidara getiren koalisyonun önemli bir parçasıydı. Reformcular daha sonra hükümdarın, sarayının ve kamu görevlilerinin görevlerini Yol'a uygun olarak yerine getirmelerini sağlamak için çalıştılar. Devleti Konfüçyüsçü ilkelerle uyumlu hale getirme projelerini, radikal kurumsal değişikliklerden ziyade, devletin miras kalan organlarını reforme ederek sürdürdüler.

Projelerini gerçekleştirmek için önemli bir araç, Sansür olarak bilinen üç kurumdan oluşan bir düzenekti. Aslen Çin'den ödünç alınan Sansür, devlet makamlarına atanması muhtemel kişilerin ve ailelerinin geçmişlerini inceleyen akademisyenlerden oluşan kurullardan oluşuyordu. Makam adaylarının, ahlaki açıdan kusursuz bir sicile sahip olmalarının yanında, skandallardan uzak ailelerden gelmeleri de gerekiyordu. Yoldan çıkmış bir büyükanne ya da büyükbaba bile elenme sebebi olabilirdi. Ayrıca, yetkililerin sadece kamusal alanda değil, özel hayatlarında da düzgün davranıp davranmadıklarını görmek için, görevde bulundukları sürece davranışlarını gözetliyorlardı. Sansür'ün başlıca işlevlerinden bir diğeri de, kralın davranışlarını denetlemekti. Sansür memurları hükümdarları, etik olmayan ya da başka türlü uygunsuz davranışları nedeniyle sık sık uyarırdı. Kısacası bunlar devletin ahlak bekçileri ya da ahlak polisleriydi. Sansür memurları Yeni-Konfüçyüsçülüğün ilkeleri konusunda iyi eğitimli ve bu ilkelere sıkı sıkıya bağlı oldukları için, Sansür Kore'yi gerçek anlamda Konfüçyüsçü bir toplum haline getirme girişiminin kurumsal temellerinden biri olarak hareket etmiştir.

Reformcular, toplumun ahlaki ve sosyal düzeninin koruyucusu olarak hükümdara önem vermişlerdir. Hükümdar bu görevini, erdemli davranışlarıyla şahsen örnek olarak ve yönetirken tebaasının refahını gözeterek yerine getiriyordu. Kralın ahlaki görevlerini hatırlatmak için, alimler tarafından verilen günlük derslere katılmasında ve memurlarla yaptığı konuşmaların ve sözlerinin, tarihçiler tarafından gelecek nesiller için kaydedilmesinde ısrar ediyorlardı. Tarihi derlemek önemli bir projeydi, çünkü gelecekteki hükümdarları eğitmek için kullanılabilirdi. Erdemli bir hükümeti teşvik etmenin bir diğer aracı da kamu hizmeti sınavlarıydı. Bu sınavlar liyakat sahibi kişilerin hükümette görev almasını sağlamanın yanında, içerikleri kanonik metinlerin incelenmesine dayandığından, seçkinlere Konfüçyüs ilkelerini aşılamanın da önemli bir yoluydu.

Cennetin Yolu'nda ilerleyen erdemli bir hükümet yaratmanın, uzun vadeli bir proje olduğu ortaya çıktı. On beşinci yüzyıl memurları, hatta hükümdarlar bile Budist rahiplere ve şamanlara danışmaya devam etti ve krallar genellikle günlük derslere katılmadı. Yine de zamanla devlet ve yönetici sınıf, Yeni-Konfüçyüsçü reformcular tarafından yayılan Konfüçyüsçülüğün resmi yorumunun çoğu unsurunu benimsedi. Bu yoldan sapmalar, heterodoksi ve tehlikeli olarak değerlendiriliyordu.

16. yüzyıl Yi Hwang (daha çok T'oegye olarak bilinir) ve Yi I (daha çok Yulgok olarak bilinir) gibi bazı birinci sınıf Konfüçyüsçü düşünürler yetiştirmiş olsa da, genel olarak Kore entelektüel yaşamına, çağın Çin veya Japonya'sında bulunmayan dogmatik bir katılık hakim olmuştur.

Devlet gitgide daha Konfüçyüsçü hale geldikçe, üst sınıf da ona daha bağlı hale geldi. Devlete hizmet etmek, Koryŏ'da olduğundan daha da fazla, mevki kazanmanın ve geliştirmenin, serveti korumanın ve güç ve nüfuz elde etmenin başlıca yolu haline geldi. Makam elde etmenin ana yolu devlet sınavlarından

geçiyordu. Ülkenin 300 vilayetinin her birinde, genç erkekleri sınavlara hazırlamak ve onları Yol'un ilkeleri konusunda eğitmek için devlet destekli bir okul vardı. Bunlar yüzlerce özel akademi tarafından destekleniyordu. Kaçınma yasası denilen bir kanun, genç bir adamın sınavları geçmesi ve resmi bir görev kazanması halinde, kendi bölgesinde hizmet etmesine izin verilmemesini şart koşuyordu. Dolayısıyla, neredeyse her yerde sınavlara odaklanılması, kullanılan ortak müfredat, memurların krallık içinde dolaşımı ve okul bağlarından oluşan ağlar, yangban'ı homojenleştiren bir süreç olarak işledi. Benzer düşünen, devlet merkezli bir elit yaratma süreci, neredeyse hepsinin Seul'de bir süre geçirmiş olmasıyla daha da pekiştirildi.

Bununla birlikte, Chosŏn Kore'sinin Yeni-Konfüçyüsçülükten saptığı bir nokta, kalıtsal statünün önemiydi. Bu uygulama, Konfüçyüsçülerin liyakate göre yönetim inancıyla çelişki içindeydi. Yine de bazı reformcuların kamu görevlerini mütevazı statüdeki kişilere açma çabaları başarılı olmadı. Aksine Chosŏn devleti, sosyal rütbeleri zorla uyguluyordu. Yeni-Konfüçyüsçü alimler, düzenin korunabilmesi için herkesin rütbesini bilmesi gerektiğini düşünüyorlardı; öyle ki insanların statülerini belirten kimlik etiketleri taktıkları, hop'ae denilen bir sistem geliştirdiler. Yangban sınıfı sarı kavak künyeler, halktan kişiler küçük tahta künyeler takardı, köleler için de büyük tahta künyeler vardı. Yüksek rütbeli memurlar olarak görev yapan yangbanlar fildişi, daha düşük rütbeli memurlar ise geyik boynuzundan kimlik künyeleri takıyordu.

Konfüçyüsçü bir toplum yaratmak

Kore Konfüçyüsçülüğü, komşularındaki Konfüçyüsçülükten doktrin olarak olmasa da, ritüellere özenle ve genellikle katı bir şekilde bağlı olması ve reformcu alimlerin ve memurların, çoğu sosyal kurumu, Konfüçyüsçülüğün ilkelerine uygun

hale getirmek için ısrarlı çabalar göstermesi açısından farklıydı. Reformcular aileye ve her bireyin aile içindeki rolünü doğru bir şekilde yerine getirmesini sağlamaya özel önem verdiler. Ritüeller ve törenler bu rolleri pekiştirdi. Bunlar, 12. yüzyılın Çinli bilgini Zhu Xi'nin yazdığı Aile Ritüelleri gibi kanonik metinlere uygun olarak gerçekleştirilmek zorundaydı. Evlilikle ilgili gelenekler gibi daha eski Kore gelenekleri, bu metinlerde belirtilen ritüel ve uygulamalara uyacak şekilde değiştirildi. Yeni-Konfüçyüsçülerin bir diğer kaygısı da, aile soyunu devam ettirmek için herkesin evlenme görevini yerine getirmesiydi. Bu o kadar önemli hale gelmiştir ki, evlenmeden önce ölen gençler sık sık, ölümlerinden sonra yine erken ölen başka bir erkek ya da kızla evlendirilirdi.

Kore'nin ritüel hayatının merkezi, *chesa* denilen ailenin ataları için yapılan törenler olmuştur. Bu törenler sadece aile soyunun devamının önemini değil, aynı zamanda evlatların dindar olması (*hyo*) temel ilkesini de vurguluyordu. Evlat dindarlığı, kişinin ebeveynlerine duyduğu saygı ve sadakat, istikrarlı ve uyumlu bir toplumu sürdürmek için gerekli erdemler olan tüm sadakat ve görevlerin temelini oluşturuyordu. Devlet yalnızca kişinin kendi ebeveynlerine değil, tüm doğrudan atalarına karşı saygı ve sadakati pekiştirmek için, herkesin *chesa* yapmasını zorunlu kılmıştır. Ayrıca ebeveynlerden biri öldüğünde üç yıl yas tutulması gerekiyordu; ölüm tarihleri bundan sonra her yıl özel bir törenle anılıyordu.

Yeni-Konfüçyüsçü reformlar, kadın ve erkek arasındaki ilişkileri büyük ölçüde etkilemiştir. Kadınlar erkeklere boyun eğerek itaatkâr olmak zorundaydı ve kadınlarla erkekler arasındaki ayrım katı bir şekilde korunmalıydı. 15. yüzyılda kadınların ata binmesini, polo oynamasını ya da erkeklerin alanına giren faaliyetlerde bulunmasını yasaklayan yasalar çıkarıldı. Kadınlar kocalarından boşanma ve çocuklarının velayetini alma

hakların kaybettiler. Artık mirası erkek kardeşleriyle eşit olarak paylaşamıyorlardı, evliliklerinde mallarını ellerinde tutamıyorlardı ve erkeklerle serbestçe bir araya gelemiyorlardı. Kadınlar iffetli ve kayınpederlerine sadık olmak zorundaydı. Dul kadınların yeniden evlenmelerine artık izin verilmiyordu çünkü kocalarına sonsuza kadar sadık kalmaları gerekiyordu. Kızlar genellikle çocuk yaşta evlendirilirdi. Eğer kocaları erken yaşta, hatta tam olarak yetişkin olmadan önce ölürse, ki modern öncesi dönemde ölüm oranları yüksek olduğu için bu nadir bir durum değildi, yine de yeniden evlenmeleri yasaktı. Kadınlar yüksek bir iffet standardına tabi tutulurdu. Bir kadının namusunun sorgulanması tüm ailesinin şerefini lekeleyebilirdi. Genç kızlara bazen, böyle bir durumda intihar etmeleri için küçük bir bıçak olan *p'aedo* verilirdi.

İki cinsiyetin alanları o kadar ayrı tutulurdu ki, evlerin genellikle biri erkekler diğeri kadınlar için olmak üzere farklı girişleri olurdu. Evin içinde mutfakla ayrılmış erkek ve kadın odaları vardı. Chosŏn'un son dönemlerinde kadın ve erkekleri ayrı tutma kaygısı daha da ileri gitmiştir. Seul'de, kamusal alanda karışmamalarını sağlamak için günün belirli saatlerinde zil çalınarak sadece kadınların sokakta olabileceği belirtiliyordu. Diğer tüm zamanlarda sadece erkekler sokakta dolaşabilirdi. Birçok üst sınıf kadın yüksek duvarların ardında, akrabaları dışında erkeklerle çok az görüşerek gözlerden uzak bir hayat yaşıyordu. Hatta erkek doktorlar kadın hastalarını sadece bir paravanın arkasından, nabızlarını hissetmek için bir ipin titreşimlerini kullanarak tedavi edebiliyordu. Seçkin Koreli kadınlar, Asya'da sosyal açıdan en az kısıtlanmış yaşamı sürdürürken, en kısıtlı yaşamlara geçtiler. Toplumda Japon geyşalarına benzer bir rol oynayan, *kisaeng* denilen kadın şovmenler ve *mudang* denilen kadın şamanlar gibi bazı istisnalar vardı; ancak her ikisi de düşük bir sosyal statüye sahipti (Görsel 3).

Görsel 3: Koreli yangban'lar ve kisaeng, 18. Yüzyıl

Konfüçyüsçü davranış normlarına katı bağlılıkları, yangban seçkinleri, tüm bu kurallara sadık kalma lüksüne sahip olmayan sade halktan ayırmaya yarıyordu. Erkekler ve kadınlar ekim, hasat ve diğer yoğun zamanlarda tarlada birlikte çalışmak zorundaydı ve halktan kişiler tüm uygun ritüellerin ya da üç yıllık yasın maliyetini karşılayacak durumda değildi. Yangban erkekleri, bu uzun yas dönemlerinden kalma beyaz giysileri ve siyah at kılı şapkalarıyla sıradan insanlardan açıkça ayrılırdı. Konfüçyüs klasiklerinde uzmanlaşmak ve doğru ritüellere bağlı kalmak, diğerlerinin bunu yapacak zamanı ve lüksü olmadığı için, seçkinlerin üyesi olmayı tanımlamaya yardımcı oluyordu.

Korelilerin çoğu mütevazı hayatlar yaşayan köylülerden oluşuyordu. Birçoğunun toprağı vardı, ancak genellikle bir

aileyi geçindirmek için çok azdı, bu yüzden seçkinlerin sahip olduğu toprakları da işliyorlardı. Köylerin ve kasabaların kendilerine ayrılmış bölgelerinde, aristokrasiden ayrı yaşıyorlardı ve kamusal yaşamdan dışlanmışlardı. Halk ile yangban arasında, yerel devlet dairelerinde çalışan memurlardan ve hekim, falcı ve tercüman olmak için özel sınavlara giren yetenekli uzmanlardan oluşan küçük bir kalıtsal ara sınıf vardı. Toplumun en altında kasaplar, tabakçılar ve köleler gibi dışlanmış gruplar yer alırdı. Kölelik Kore'de, Doğu Asya'daki komşularına kıyasla çok daha yaygındı. Hem aristokratlar hem de devlet köle sahibiydi. Chosŏn'un erken dönemlerinde nüfusun belki de üçte biri köleydi. Ancak 18. ve 19. yüzyıllarda bu kurum gerilemiştir. Devlete ait kölelik 1801 yılında kaldırılmıştır ancak bazı özel köleler 1890'lara kadar varlığını sürdürmüştür.

Yine de yangban ve diğer sosyal sınıflar arasındaki katı uçurumlara rağmen, Konfüçyüsçü gelenekler ve değerler, elit olmayan gruplar tarafından da özümsenmiştir. Yangbanlar köylülere Konfüçyüs ilkeleri üzerine düzenli vaazlar veriyor ve birçok sıradan insan oğullarını *sŏdang* denilen köy okullarına gönderiyordu, burada Konfüçyüsçü eserler okutularak, temel okuma yazma öğretiliyordu. Sıradan insanlar atalara sunak ayinleri yapmaya ve evlat dindarlığı ve cinsiyetler arası ayrım terminolojisini benimsemeye başladı. Öğrenmeye duyulan yaygın saygı, memurluk sınavları bu insanlara fiilen kapalı olmasına rağmen, halk arasında erkek okuryazarlık oranlarının yükselmesine katkıda bulundu. 18. yüzyıla gelindiğinde, hatta belki de daha önce, Konfüçyüsçülük dilinin yaygın kullanımı ve ritüellerine bağlılık, tüm sosyal sınıflardan Korelilerin karakteristik özelliğiydi.

Konfüçyüsçülüğün ortodoks bir versiyonuna daha fazla bağlı olması, Kore'nin Doğu Asya'daki komşularından farklı olduğu bir başka konuda, ticari gelişim eksikliğine katkıda

bulunmuş olabilir. Çin ya da Japonya ile karşılaştırıldığında ülke daha az kentleşmişti, tüccar sınıfı daha küçük ve daha az varlıklı, ticaret hacmi ise daha mütevazıydı. Coğrafya bunun bir açıklamasıdır. Çin, Avrupa gibi, ulaşımı kolaylaştıran büyük nehirlere sahipti; Japonya ise nüfus merkezlerini birbirine bağlayan, en önemlisi İç Denizi (Seto) olmak üzere, yelken açılabilen kıyı sularına sahipti. Kore'de ikisi de yoktu. Dağlar ve tepeler kara yolculuğunu zorlaştırıyordu, nehirler ülkenin bölgelerini birbirine bağlamıyordu üstelik bir de kıyılarda seyrüseferi zorlaştıran yüksek gelgitler ve kum setleri vardı. Sonuç olarak, ticaret genellikle dar dağ patikaları üzerinden yapılmaktaydı ve burada A-çerçeveli sırt çantaları taşıyan seyyar satıcıların kendisi birer yük hayvanıydı.

Ancak coğrafyanın üstesinden gelinebilir, dolayısıyla Koreliler dağlarla ayrılmış vadiler ve küçük düzlüklerden oluşan bir ülkede yaşamalarına rağmen, oldukça merkezi ve tek tip bir hükümet kurmayı başardılar. Bu mütevazı ticari faaliyet düzeyine katkıda bulunan diğer faktörler arasında, Chosŏn devletinin Çin'in dikkatini çekmemek için, değerli metallerin çıkarılmasını engelleme politikası da yer alıyordu. Bu durum sikke üretimini engelliyordu. Bunun yerine, alışverişler genellikle pamuk ya da diğer hantal değiş tokuş araçlarıyla yapılıyordu. Bununla birlikte, Kore'nin güçlü bir ticari sektörden yoksun olmasının en yaygın açıklaması, özellikle baskın yangban sınıfı arasında yaygın olan, Konfüçyüsçülük uyarınca ticaretin küçümsenmesidir. Yine de Chosŏn'un sonlarında tutumların değiştiğine dair işaretler vardı; bir dizi bilgin ticaretin geliştirilmesi gerektiği çağrısında bulundu ve hükümet parasal işlemlerin kullanımını artırmaya başlayarak, kısıtlayıcı tüccar lisansı uygulamalarına son verdi.

Chosŏn'un Konfüçyüsçüleşmesi abartılabilir. Budizm gerilemiş ama yok olmamıştı. Dağ manastırları hayatın stresin-

den uzaklaşmak için güvenli bir sığınak sağlamaya devam etti; Budist rahipler sık sık cenaze törenlerini yönetmeye çağrıldı. Konfüçyüsçülük tanrıları, ölümden sonraki hayatı ya da ebedi ruhu kabul etmiyordu. Yine de Korelilerin çoğu *kwisin'in* (ruhlar) canlı olduğu bir dünyada yaşıyordu. Ölülerin ruhları onlara musallat olabilir, hastalık ve talihsizlik getirebilirdi, bu yüzden onları yatıştırmak için bir şamana ihtiyaç duyulurdu. Yangban ve krallar bile bazen bu ruhlarla başa çıkmaları için şamanları çağırırdı. Ruhlar, ağaçlarda, kayalarda ve çarpıcı jeolojik özelliklere sahip yerlerde yaşardı. Neredeyse her tapınakta, dağ ruhu Sanshin için bir tapınak vardı. Mutfak, kapı ve saklama küplerinde yaşayan ruhlar gibi ev tanrılarına, kadınlar tarafından ev ritüellerinde adaklar sunulurdu. Her köyde yerel koruyucu tanrı için bir tapınak vardı. Binalar ve mezar yerleri *p'ungsu'ya* (falcılık) denilen, bazı toprak parçalarının uğurlu ya da ruhani güce sahip olduğu inancına göre konumlandırılırdı. Seul'ün kendisi de, şehri kuzeyden gelen kötü niyetli güçlerden koruyan Kuzey Dağı ve güneyden koruyan Han Nehri gözetilerek kurulmuştu. Yine de ruhlara tapınma çoğunlukla özel bir mesele olarak kalmış ve önem açısından asla Konfüçyüsçülüğün düzeyine erişmemiştir. Hükümet, etik ve sosyal normlar için ideolojik bir temel olarak yalnızca Konfüçyüsçülük dikkate alınmıştır.

Korelilerin Yeni-Konfüçyüsçülüğü benimseme gayretleri, kültürlerine ayırt edici bir nitelik kazandırırken, inanç ve değerlerinin tüm sosyal sınıflar tarafından benimsenmesi, toplumlarının tekdüzeliğine katkıda bulunmuştur. Konfüçyüsçülüğün merkeziliği, Doğu Asyalı komşularına kıyasla daha büyük ölçüde, Kore kültürel kimliğinin temel bir özelliğiydi. Kore 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılda uzun ve sancılı bir modernleşme sürecinden geçerken, birçok Konfüçyüsçü inanç ve değer Koreliler tarafından sorgulanmış ve açıkça kı-

nanmıştır. Yine de Konfüçyüsçülüğün etkisi 21. yüzyılda hem Kuzey hem de Güney Kore'de halen belirgindi.

Sınırların güvence altına alınması, homojen bir toplum kurulması

İlk Chosŏn kralları döneminde Kore'nin sınırları bugün bulundukları yere sabitlendi. Bu sınırlar, cepheleri güvence altına alma çabasının bir parçası olarak oluşturulmuştur. Güneyde, ilk Chosŏn kralları *waegu* olarak bilinen Japon korsanlardan gelen tehditle uğraştı. Kral Sejong'un (hükümdarlık dönemi 1418-50) 1443 yılında Japon tüccarların, izin verilen güney limanlarında ticaret yapmasına izin veren bir anlaşma imzalamasıyla baskınlar azaldı. Kral Sejong kuzeyde, Mançurya'da yaşayan Jurchen aşiretinin akınlarıyla uğraşmak zorunda kaldı. Ülkeyi korumak için sınırı daha da kuzeye, Yalu ve Tumen Nehirlerine doğru ilerletti. Mançurya'nın Çin İmparatorluğu'na dahil olmasından sonra, 1712'de yapılan küçük ayarlamalar dışında, Kuzey Kore ile Çin arasındaki sınır hâlâ aynıdır. Chosŏn devleti, Kore'nin yeni sınırları içinde yaşayan Jurchenleri Korelilerle evlenmeye ve Kore kültürünü benimsemeye teşvik etti. Bu ilk başta tam olarak başarılı olmamış ve 15. yüzyılda Jurchen azınlıkları iki isyan çıkarmıştır, ancak sonunda sınır bölgelerindeki bu kabile halkları, Kore toplumuna dahil edilmiştir. Devlet daha sonra seyrek nüfuslu kuzeyin büyük bölümüne, ülkenin güneyinden gelen Koreli aileleri yerleştirdi. Bunlar çoğunlukla yoksul, topraksız köylülerden ve artık kendi çiftliklerine sahip olma fırsatına sahip olan kölelerden ya da horlanan bir geçmişe sahip insanlardan oluşuyordu. Kuzeye yerleşme süreci belli aşamalardan geçti, özellikle de kuzeydoğudaki uzak, engebeli Hamgyŏng eyaletinde, tarımı güvencesiz kılan bir iklim ve topografyada yaşam zordu. Yine de sonunda, bu asimilasyon ve yerleşim

politikası nedeniyle bölge Kore'nin geri kalanıyla bütünleşti.

Çok az Koreli Yalu ve Tumen'in ötesine geçebildiği için, Kore'nin siyasi sınırları aynı zamanda etnik-dilsel sınırlar haline gelmiştir. 17. yüzyıla gelindiğinde Kore dili bugün konuşulan modern Korece'ye dönüşmüştü. Bölgesel lehçeler mevcuttu, ancak bunlar, İtalya ya da Vietnam gibi benzer büyüklükteki birçok toplumda olduğundan daha fazla, karşılıklı olarak anlaşılabilirdi. Kore'de bilinen başka bir dili konuşan olmadığı gibi, Jurchenlerin asimilasyonuyla birlikte herhangi bir etnik ya da kabile azınlığı da yoktu. Dünyada çok az toplum etnik ve dilsel açıdan bu kadar tek tipti.

Aynı zamanda Kore, kültürel açıdan daha tek tip bir toplum haline geldi. Bu kültürün simgesi, 15. yüzyılda Kore alfabesi Hangul'un icadıydı. Koreliler çoğunlukla klasik Çince yazıyordu. Korece yazdıklarında bunu Çince karakterlerle yaptılar ve bunu yapmak için çeşitli yöntemler geliştirdiler. Sorun, iki dilin birbirinden çok farklı olmasıydı. Kral Sejong'un yönetiminde bir akademisyenler komitesi, yalnızca karmaşık Kore ses sistemini barındırmakla kalmayıp, aynı zamanda harflerin şeklini, bir ses çıkarırken dilin ve ağzın aldığı stilize şekle dayandıran bir fonetik alfabe geliştirdi. Çalışma 1443 yılında tamamlanmış ve 1446 yılında Hunmin Chŏngŭm (halkı eğitmek için doğru sesler) adlı bir el kitabı ile tanıtılmıştır. Modern zamanlarda *Hangul*, ulusal gururun ve benzersizliğin sembolü haline gelmiştir. Ancak yangban sınıfı klasik Çince yazmayı tercih etmiş, Kore alfabesini "kaba yazı" ya da "kadın yazısı" olarak nitelendirerek, bunun sadece eğitimsiz kadınlar için iyi olduğunu ima etmiştir. Bunun alfabenin, Korece yazmanın ana biçimi ve Kore kimliğinin ve kültürel başarısının bir sembolü haline gelmesi 20. yüzyılı buldu.

Bu özgün Hangul yazı sistemi, Chosŏn döneminde genel kullanıma girmemiş olsa da, diğer birçok gelenek ve görenek,

Koreliler ile Koreli olmayanlar arasındaki kültürel sınırları belirledi. Tüm Koreliler, erken Çin ve Moğol dönemi kıyafetlerinden türetilen ve çağdaş Çin veya Japonya'daki erkek ve kadınların giydiği kıyafetlerden oldukça farklı olan, kendine özgü kıyafetler giyiyordu. Koreliler, kendilerini Doğu Asyalı komşularından ayıran iç ve dış tasarımlara sahip evlerde yaşıyorlardı. Bu evler soğuk kış aylarında *ondol* adı verilen ve zeminlerin ısıtıldığı bir sistemle ısıtılıyordu. Kore sanatı, edebiyatı ve müziğinin büyük bir kısmı Çin'den alınmış olsa da, bunlar giderek daha özgün Kore formlarına dönüşmüştür.

Doğu Asya'da Chosŏn

Kore'nin komşularıyla olan sıkıntılı ilişkisi, ortak bir Kore kimliği duygusunun gelişmesine katkıda bulunmuştur. Kore daha büyük, daha güçlü ve potansiyel olarak tehlikeli komşularla çevrili olduğu gerçeğinden asla kaçamadı. Chosŏn'un onlardan gelen tehditlerle başa çıkma çabaları, Korelilerin devlete olan bağlılığını güçlendirdi ve aralarında kolektif bir kimlik duygusunun beslenmesine yardımcı oldu.

Sınırlar 15. yüzyılda güvence altına alındıktan sonra, Chosŏn için bir sonraki büyük tehdit 16. yüzyılın sonlarında Japonya'dan geldi. 1592 yılında Japonya'nın hükümdarı olan savaşçı Hideyoshi Toyotomi, Kore'ye boyun eğdirmek için bir plan yaptı. Amacı yarımadayı, Çin'i fethetmek için bir üs olarak kullanmaktı. O zamana kadar tarihteki en büyük denizaşırı istilası olan bu seferde, çeyrek milyon asker Kore Boğazı'nı geçerek Pusan'a çıkarma yapmaya başladı. Hazırlıksız yakalanan Koreliler, tüfeklerin yanı sıra kılıç ve kargılarla donatılmış iyi eğitimli Japon kuvvetleri tarafından hızla ezildi. Japonlar sadece üç hafta içinde Seul'e vardılar. Kaçan saray Çin'den yardım istedi. Kuzeydoğu sınırına yakın yeni bir tehdit olasılığı karşısında alarma geçen Ming, Çini

hemen karşılık verdi. Çin kuvvetleri işgalcileri Pyongyang'da durdurdu. Sonunda Japonlar Kore'nin güney bölgelerine çekilmek zorunda kaldı. Oradan 1597'de yeni bir istila başlattılar, ancak bu kez daha iyi hazırlanmış olan Koreliler, Çinli müttefikleriyle birlikte Japon ilerleyişini kontrol altına almayı başardılar. 1598'de Hideyoshi öldü ve Japonlar yarımadadan çekildi.

İşgal Kore'yi harap etti ve işgalin anısı modern zamanlarda Japon karşıtı duyguları alevlendirmek için kullanılırken, Çin'in müdahalesi Chosŏn'un Ming Hanedanı'na minnettarlık ve saygı duymasına neden oldu. Savaş aynı zamanda Kore'nin en büyük kahramanlarından biri olan Amiral Yi Sunsin'i (1545-98) ortaya çıkarmıştır. Yi, başarılı bir deniz harekatı yürüten, yüzlerce Japon gemisini batıran ve Japon ikmal hatlarını bozan bir gemi filosunun inşasını denetledi. Amiral Yi'nin yeniliklerinden biri, birçok kişi tarafından dünyanın ilk demir kaplı gemileri olduğuna inanılan ve ABD İç Savaşı'nda kullanılan Monitor ve Merrimack'ten iki buçuk asırdan fazla bir süre önce ortaya çıkan kŏbuksŏn "kaplumbağa gemisi" idi. Bunlar Japon donanmasının top ateşine karşı dayanıklı olduklarını kanıtlamış ve düşman gemilerine çarpıp batırmak üzere tasarlanmışlardır. Amiral Yi Sunsin harbin sonlarına doğru bir çatışmada öldü ve Kore'nin en hayranlık duyulan figürlerinden biri haline geldi. Sarayın halkı işgalcilere karşı korumadaki başarısızlığının ardından, birçok sıradan Koreli kendi direnişlerini örgütledi. Yabancı bir istilacıya karşı gösterdikleri bu çabalar, Kore halkı olarak ortak kimliklerinin gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Kore 17. yüzyılın başlarından 19. yüzyılın sonlarına kadar, Japonya ile barışçıl ilişkilerini sürdürmüş, ticaret yapmış ve zaman zaman Edo'ya (Tokyo) diplomatik misyon göndermiştir. Japonya'ya giden Koreli ziyaretçiler, toplumun tam anla-

muyla medeni olmaktan uzak olduğunu gördüler. Konfüçyüs ilkeleri hakkındaki bilgileri ve bunlara bağlılıkları yetersizdi, cinsiyetler çok serbestçe karışıyordu ve Güneş'in altında tek bir imparator varken, ki bu Pekin'dekiydi, bir imparatora sahip olduklarını iddia ediyorlardı. Koreliler Vietnam gibi diğer ülkelerin yanı sıra Okinawa ve diğer bazı Güneydoğu Asya topraklarıyla daha geçici temaslar kurdular. Genel olarak Koreliler, daha uzaklardaki bu komşularının, Yol'a bağlılıktan da daha uzak olduğunu düşünüyorlardı ve bu da kendi başarılarıyla duydukları gururu pekiştiriyordu.

Chosŏn'un en önemli ilişkisi Çin ile olmuştur. Koreliler topraklarını genellikle dev komşusuyla olan coğrafi konumuna atıfta bulunarak tanımlıyorlardı. Bu, ülkelerine verdikleri isimlerden de anlaşılmaktadır Haedong (Denizin Doğusu) veya Taedong (Büyük Doğu), her ikisi de Çin'in doğusunda olmaya atıfta bulunur veya "Chosŏn", sabah ülkesi anlamına gelecek şekilde yorumlanabilir- yine gevşek bir şekilde "Çin'in doğusu" olarak çevrilebilir. Çin "Chungguo" ya da "Chunghwa" "Orta Krallık" ya da "Merkezi Uygarlık" idi. Kore haritaları Çin'i dünyanın merkezinde gösteriyordu; yetkililer Çin imparatorunu tek imparator, eşi benzeri olmayan bir hükümdar olarak görüyordu. Onun onayı, Kore krallarının kendi meşrulukları için önemliydi. Krallıklarının Çin'in hemen yanı başında olması ve Pekin'deki büyükelçilerine törenlerde imparatora en yakın koltuğun verilmesi, medeniyetin merkezine yakın olduklarına dair bir gurur ve güvence kaynağıydı. Ve elbette Çin, eski efsanevi bilge imparatorların, Konfüçyüs ve Mensiyüs'ün ve çok saygı duyulan Yeni-Konfüçyüsçü düşünür Zhu Xi'nin de vatanıydı.

Çin imparatoru tarafından tanınmanın verdiği meşruiyeti önemseyen Kore kralları, Pekin'e düzenli olarak haraç heyetleri gönderdi. Zamanla bunlar her üç yılda bir iken, yılda üçe

çıktı. Yüzlerce memur ve personeli, bu gezilere katılarak ticaret yapma ve Orta Krallık'taki entelektüel, kültürel ve moda trendlerini takip etme fırsatı buldu. Kore'nin Çin'e duyduğu hayranlık, kendilerini Hideyoşi'nin ordularından kurtaran Ming hanedanının müdahalesine duydukları minnettarlıkla daha da pekişti.

Ancak 17. yüzyılın ortalarındaki gelişmeler, Korelilerin Çin hakkındaki düşüncelerini değiştirdi. 17. yüzyılın başlarında Mançular olarak adlandırılan bir Jurchen grubu, Mançurya'da yeni bir devlet kurdu ve Çin'i fethetmeye başladı. Mançular 1627 ve 1636 yıllarında Kore'yi iki kez işgal ederek, Korelileri haraç ödemeye ve Ming ile bağlarını koparmaya zorladı. Mançular 1644'te Pekin'in kontrolünü ele geçirdi ve Qing Hanedanlığı'nı kurdu. Chosŏn sarayı bu yeni hanedanlık altında Çin ile haraç ilişkilerini yeniden başlattı ve haraç heyetlerini göndermeye başladı. Ancak Koreliler, yeni hanedanı "barbar" olarak gördükleri için Qing'den rahatsız oldular. Kore sarayı dışarıdan bakıldığında sadık bir haraçgüzâr olarak geleneksel rollerini yerine getirirken, gizlice Ming için yapılmış bir tapınağı koruyordu. Belgeleri yeni Qing takvimine göre değil eski Ming takvimine göre tarihlendiriyor, böylece sembolik olarak eski hanedana bağlılıklarını koruyor ve yenisini gayrimeşru duruma getiriyorlardı.

Çin İmparatorluğu pratikte her zaman çok etnikli bir imparatorluk olmuştur ve imparatorluk hanedanları genellikle en azından kısmen İç Asya kökenlidir. Dahası, Qingler Konfüçyüsçülüğün ve kendi yönetimleri altında gelişen Çin kültürünün en büyük koruyucusuydu. Yine de Koreliler iktidardaki hanedanı yarı barbar olarak görmeye devam ettiler ve yabancı Mançulara itaat ederek ilkelerinden ve saygınlıklarından ödün verdiklerini düşündükleri Çinli seçkinlere tepeden baktılar. Ancak Qing İmparatorluğu'nu Korelilerin

tamamı hor görmüyordu. 18. yüzyılda bazı Chosŏn yazarları Çin'deki ticari gelişmeyi övmüştür. Ancak genel olarak Koreliler 17. yüzyılın ortalarından sonra, Çin'i barbar yönetimine boyun eğerek uygarlık yolundan sapmış bir toplum olarak gördüler.

Chosŏn'un son dönemleri

Kore'nin eğitimli elitleri, 17. yüzyılın sonlarından itibaren toplumlarını ve medeni dünyadaki yerlerini yeniden değerlendirmeye başladı. Çin barbarların egemenliği altındaydı, Japonlar da hiçbir zaman tam olarak medenileşememişti, bu yüzden Koreliler artık Yol'un en gerçek savunucularıydı; toplumları en saf haliyle Konfüçyüs ilkelerinin son kalesiydi. Koreliler halen medeniyetin beşiği olarak Çin'e büyük saygı duyuyor, seçkinler halen Çince yazıyordu, yazıları klasik Çin'e atıflarla doluydu. Akademisyenler, Koreli elçilerin Çin'e yaptıkları gezilerde karşılaştıkları Qing Çin'inin Kanıtlara Dayalı Öğrenim gibi yeni entelektüel eğilimlere ilgi gösterdiler. Bu yeni düşünme biçimleri modern akademisyenler tarafından sıklıkla "Pratik Öğrenme" olarak adlandırılmaktadır. Ancak artık kendi ülkelerine daha fazla ilgi gösteriyorlardı.

Akademisyenler ve sanatçılar, 18'inci yüzyılda ve 19'uncu yüzyılın başlarında, ilham almak için giderek daha fazla kendi toplumlarına odaklanıyordu. Alimler Kore'nin tarihini yazdı, coğrafyasını derledi ve haritalarını çizdi. Kim Hongdo gibi sanatçılar, tarladaki çiftçiler, dokumacılar ve köy pazarlarına katılan veya geleneksel sporları yapan insanlar da dahil olmak üzere, her sınıftan Korelinin günlük yaşamını tasvir etti. Diğer ressamlar kendilerini ülkenin doğal güzelliklerini çizmeye, bazılarıysa güzel kadınlarını ebedileştirmeye adadı. Elit olmayan kültürle elit kültür arasında da bir bulanıklık vardı. Yangban klasik Çince şiirler ve denemeler yazmaya

devam etmekle birlikte, aynı zamanda popüler romanları da okudular ve genellikle anonim olarak yazdılar. Bunun bir örneği 18. yüzyılda yazılan ve bugün Koreliler arasında halen iyi bilinen Ch'unghyang'ın Hikayesi'dir. Hem geleneksel Çin tarzı resim türleri hem de yerel halk resimleri geleneği olan *minhwa* gelişti. Yeni bir performans türü olan p'ansori, halk şarkılarını ve hikaye anlatımını bir sanat biçimine yükselterek, tüm sosyal sınıflar tarafından takdir edilen, Kore'ye özgü eşsiz bir kültürel ifade tarzı sundu (Görsel 4).

Görsel 4: Chosŏn era sŏdang (köy okulu), Kim Hong-do'nun aktarımı, Gündelik Yaşamdan Sahnelerin Albümü, 19. yüzyılın başları.

18. yüzyılda Kore siyasi olarak istikrarlı ve müreffeh, Konfüçyüsçü bir krallıktı. 16-18. yüzyıllar arasında saraydaki yaşam, rakip grupların devletteki yüksek mevkiler için kıyasıya rekabetiyle geçiyordu. Bu rekabet, ideolojik farklılıkların yanı sıra kişisel sadakat bağlarına da dayanıyordu. İktidar mücadelesini kaybedenler, krallığın uzak bölgelerine sürgün edilmiş, hatta bazı durumlarda idam edilmiştir. Ancak 18. yüzyılda iki güçlü kralın, Yŏngjo (hükümdarlığı 1724-76) ve Chŏngjo (hükümdarlığı 1776-1800) döneminde, göreceli bir siyasi istikrar sağlandı. Bu dönem refah ve kültürel açıdan bir serpilme dönemiydi.

1693'ten 1695'e kadar süren korkunç bir kıtlıktan sonra nüfus yeniden toparlandı ve muhtemelen 1700'lerin sonunda on üç milyon civarına ulaşarak zirve yaptı. Tarımda yapılan çift mahsul ekimi ve gübre kullanımının artması, daha etkili sabanların kullanılması ve patates ve tatlı patates gibi yeni gıda ürünlerinin piyasaya sürülmesi gibi mütevazı ama önemli iyileştirmeler, üretimi artırarak nüfus artışına ayak uydurmasını sağlamıştır. Dikkatli orman yönetimi, ormansızlaşma sorununu önlemenin yanında, inşaat için kereste ve soğuk kış aylarında evleri ısıtmak için kullanılan odun kömürü için odun tedarikini sağladı. Ticaret, halen mütevazı olsa da, genişledi. Para kullanımı artmış, çiftçiler de pamuk ve 17. yüzyıldan itibaren tütün gibi nakit getiren mahsuller yetiştirerek piyasa ekonomisine girmişti. Kadınlar da evde, satış için tekstil ürünleri üreterek hane gelirlerine giderek daha fazla katkıda bulunuyor gibi görünüyordu. Genel olarak, aile gelirlerinin az da olsa arttığına dair işaretler vardı.

Ancak 19. yüzyılın başlarında bela çıkacağının işaretleri vardı. Saray siyaseti, zayıf kralları tahta geçirerek birbirini kovalayan rakip ailelerin hakimiyetindeydi. Muhtemelen çevresel bozulma nedeniyle tarımsal verimlilikte bir düşüş

ve hatta nüfusta bir azalma vardı. 1812'de ülkenin kuzey kesiminde, bölgesel ayrımcılığa duyulan kızgınlık ve aşırı vergilendirmeye duyulan öfkeyle körüklenen ciddi bir isyan yaşandı. Bir pirinç isyanı 1833 yılında Seul'ü sarstı. 1862 yılında, yolsuzluk ve yüksek vergilerin körüklediği Chinju İsyanı, Güney Kore'nin bazı bölgelerine yayıldı. Huzursuzluk veren yeni bir din olan Hıristiyanlık, çok küçük ama artan sayıda takipçi kazandı. 1860'larda Tonghak (Doğu Bilgeliği) adlı bir başka yeni din ortaya çıktı. Bu din Konfüçyüsçülük, Hıristiyanlık ve halk inançlarından alınan fikirleri birleştiriyor ve sosyal reform çağrısında bulunuyordu. Ancak bunların hiçbiri siyasi ve sosyal düzene ciddi bir tehdit oluşturacak düzeye ulaşmadı. Nihayet 19. yüzyılın ortalarında Batı emperyalizminin Doğu Asya'ya girmesi, bir asırlık bir kargaşaya yol açmış ve modern Kore'yi doğurmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

KRALLIKTAN SÖMÜRGELİĞE

19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında Kore, Batı egemenliğindeki modern emperyalizmin yeni dünyasına maruz kaldı. Sonuç olarak, siyasi ve sosyal düzen ciddi ölçüde hırpalanmış ve devletin varlığı tehdit altına girmişti. Koreliler reformlar gerçekleştirerek ve toplumları ve dünyadaki yerleri hakkındaki fikirlerini yeniden gözden geçirerek buna karşılık verdi. Karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelme çabalarına rağmen, ülkeleri kayda alınmış tarihinde ilk kez doğrudan yabancı yönetimi altına girdi. Bu deneyimler sadece Korelilerle sınırlı değildi. Asya ve Afrika halklarının çoğu için bu dönem, yabancı, genellikle Batı egemenliği ve geleneksel yaşam kalıplarının bozulması demekti. Ancak Doğu Asya dışındaki dünyayla bağlantıları sınırlı olan Koreliler, modern emperyalizmin müdahalesine karşı bilhassa hazırlıksızdı.

Yine de Kore'nin bazı güçlü yönleri vardı. Modern emperyalizmle karşı karşıya kalan diğer birçok ülkede olduğu gibi etnik veya mezhepsel bölünmeler yoktu; büyük bir sosyal uçuruma rağmen elitler ve halk ortak bir kültürü paylaşıyordu. Ülke güçlü bir kolektif kimlik duygusuna sahip ve merkezi bir devlete bağlı bir akademisyen-bürokrat sınıfı tarafın-

dan yönetiliyordu. Dahası, Koreliler diğer toplumlardan ders alma konusunda uzun bir geleneğe sahipti. Fakat bu avantajlar Kore'nin bir Japon sömürgesi olmasını engellemeye yetmedi. Ancak bazı Korelilerin modernleşmenin teknolojik, kurumsal ve entelektüel gereklerine uyum sağlama hızını ve Kore halkı arasında ortaya çıkan yoğun ve tutkulu milliyetçiliği açıklamaya yardımcı olurlar.

Kore'nin dünyadaki değişen yeri

19. yüzyılın sonlarına kadar Kore'nin dünyanın büyük bir kısmıyla teması sınırlıydı. Bunun nedeni hem ülkenin dünyanın başlıca uluslararası ticaret yollarına olan coğrafi uzaklığı, hem de Chosŏn devletinin yabancılarla teması kısıtlama politikasıydı. Kore hiçbir zaman yabancılara tamamen açık olmamıştı, ancak Japon ve Mançu istilalarının travması ve Çin'in barbarların eline geçmesinin şokundan sonra, Chosŏn kendini dış dünyaya o kadar kapattı ki, 19. yüzyılda Batılılar ülkeyi "Münzevi Krallık" olarak adlandırıyordu. Chosŏn kanunları Korelilerin, yetkili elçilikler dışında yurtdışına seyahat etmelerini yasakladı. Balıkçıların veya tüccarların başka bir ülkeye yelken açmasını önlemek için teknelerin boyutları kısıtlandı. İki istisna dışında yabancıların ülkeye girişine izin verilmiyordu: Japonların Pusan'da ticaret yapmasına izin veriliyor ve Çin misyonları Seul'e geliyordu. Ancak Pusan'daki Japonlar duvarlarla çevrili bir yerleşkeye hapsedilmişti, Çin misyonları da önceden belirlenmiş bir yolu izledikten sonra, başkente özel bir kapıdan geçerek, duvarlarla çevrili bir yerleşkeye giriyordu. Yetkisiz Korelilerin ziyaretçilerle temas kurması yasaklanmıştı.

Bu kısıtlamalar günümüz Kuzey Kore'si ile karşılaştırmaları akla getirse de, Chosŏn'un izolasyonu abartılıyor olabilir. Koreliler komşuları hakkında canlı bir merak besliyorlardı

ve Çin ve Japonya'ya yaptıkları seyahatlerin pek çok hikayesi yayınlanmıştı. Batı'dan tamamen habersiz de değillerdi. Pekin'e giden Koreli ziyaretçiler, oradaki Cizvit misyonuyla görüştüler, Koreli akademisyenler Batı bilimi, tıbbı ve coğrafyasının Çince çevirilerini okuyup yorumladılar. Avrupalıların matematik ve astronomi alanındaki becerilerinden sık sık etkilendiler. Bir yenilik olarak Avrupa'dan saatler ithal edildi. Yine de çok az Batılı Kore'ye gelebildi gibi, hiçbir Korelinin Avrupa'ya gidip geri döndüğü bilinmiyor.

Seçkinlerin çoğu için Avrupa, bilinçlerinin ancak dış çeperinde yer alan uzak bir toplumdu. Bu durum Hıristiyanlığın gelişiyle birlikte değişmeye başladı. 18. yüzyılın sonlarında bir avuç yangban, Pekin'deki Cizvit misyonu ile tanışmalarının ardından Katolikliğe geçmişti. Chosŏn kralı, genç bilginleri çalışmalarından alıkoyacağından endişelenerek, 1785'te Hristiyanlığın bir sapkınlık olduğuna karar verdi. Kısa bir süre sonra, Papa'nın, aile törenlerinin Hıristiyanlık inancıyla bağdaşmadığına hükmettiği öğrenildiğinde, Hıristiyan olmak Konfüçyüsçü toplumun temel etik normlarını ihlal etmek demekti. Din değiştiren bir kişi, annesi için bir anma tableti hazırlamadığı için 1791 yılında idam edildi. 1801 yılında, din değiştiren 300 kişi öldürüldü. Koreli bir Hıristiyan'ın Papa'ya bir mektup göndererek, Kore kralını dini özgürlüğe izin vermeye zorlamak için yardım talep etmesiyle, yeni inancın yarattığı olası tehlikeler konusundaki endişeler arttı. 1830'larda birkaç Fransız rahip kaçak yollardan ülkeye sokulunca, faaliyetleri 1839'da daha fazla idama yol açtı. Buna rağmen, Hıristiyan cemaati 1860'lara kadar muhtemelen 20.000'e ulaştı; bunların çoğu iktidar dışı gruplardan gelen yangban'lardı.

Ancak Batı'nın Kore ve komşuları için ciddi bir tehdit haline gelmesi, 19. yüzyılın ortalarını buldu. Koreliler, Çin'in 1839-42 Afyon Savaşı'nda İngilizler tarafından küçük düşü-

rücü bir yenilgiye uğratılmasını dikkatle izledi. Bunu 1854'te Amerika'nın Japonya'yı ticaret ve diplomasiye açması, 1860'ta Pekin'in kısa bir dönem İngiliz-Fransız işgaline yol açan, Çin ile ikinci bir Avrupa savaşı ve aynı yıl Rusya'nın Çin topraklarını ilhakı izledi. Bu olay Rusya'ya Kore ile kısa bir sınır kazandırdı. Bu olaylar yaşanırken, Chosŏn yetkilileri İngiliz, Fransız ve Rus gemilerinin ticaret yapma girişimlerini reddederek, ülkenin ticaretle ya da uzak diyarlarla ilişkilerle ilgilenmediğini tekrarladılar. 1864 yılında, genç Kral Kojong'un babası ve naibi Taewŏn'gun, Fransız rahiplerin ülkeye yasa dışı girişlerini sürdürmesine, onları birkaç bin Koreli Katolikle birlikte idam ederek karşılık verdi. Fransa, vatandaşlarının öldürülmesine Ekim 1866'da Kore'ye yedi gemi ve 600 kişilik bir kuvvet göndererek misilleme yaptı, ancak şiddetli bir direnişle karşılaştı ve çok az başarıya ulaştı. Aynı yıl, ağır silahlı bir Amerikan ticaret gemisi olan General Sherman, ticareti başlatmak amacıyla Taedong Nehri'nden Pyongyang'a doğru yelken açtı. Gemiye ayrılması söylendikten sonra çıkan kargaşada, gemi yakıldı ve mürettebatı öldürüldü. Beş yıl sonra, 1871'de, kayıp geminin akıbetini öğrenen Amerika Birleşik Devletleri, beş gemi ve 1.200 mürettebattan oluşan kendi cezalandırma seferini başlattı ve Kanghwa Adası'ndaki tahkimata saldırarak yüzlerce Koreli savunmacıyı öldürdü.

Kore'yi "açanlar" Batılılar değil Japonlar oldu. Şogunluk 1868 yılında "Meiji Restorasyonu" olarak adlandırılan bir devrimle devrildi. Bir modernleşme programı yürüten yeni hükümet, Kore'yi tehdit etmek için yeni alınan modern deniz araçlarını kullandı. 1876'da iktidarı sertlik yanlısı babasından devralan Kral Kojong, boğazın karşısındaki komşusuyla çatışma riskine girmektense, Japonların yeni Meiji hükümetiyle resmi diplomatik ilişkiler kurma ve belirli limanları Japon tüccarlara açma taleplerini kabul etti. 1882'de Seul, Amerika

Birleşik Devletleri ile ilişki kurarak oraya da bir misyon gönderdi. Tüm bunlar Kore tarihinde yeni bir sayfa açtı.

Chosŏn'un son dönemindeki reform çabaları

Hükümet içindeki ve dışındaki Koreliler, karşılaştıkları yeni dünyada hayatta kalmak ve gelişmek için dış güçlerden bir şeyler öğrenme ve büyük değişiklikler yapma ihtiyacını kavramakta gecikmedi. Ancak birkaç ciddi sorunla karşı karşıya kaldılar. Koreliler sadece bir anda hükümet, toplum, bilim, teknoloji ve uluslararası ilişkiler hakkında yeni fikirlerle karşılaşmakla kalmayıp, bunları toplumlarına uygulamanın yollarını da bulmak zorunda kaldılar. Aynı zamanda, reformları nasıl gerçekleştirecekleri konusunda farklı modeller ve çelişkili tavsiyeler arasında seçim yapmak zorundaydılar. Ayrıca güçlü komşularının onları fethetme ya da kontrol etme girişimleriyle de boğuşacaklardı.

Ülkenin 1876'daki "açılışından" kısa bir süre sonra saray, yürütülen reformları incelemek üzere Çin'e yetkililer gönderdi. Koreliler Çin'i uzun zamandır bir kültür ve öğrenim merkezi olarak görüyorlardı, dolayısıyla Çin örnek alınacak doğal bir modeldi. Birçoğu Çin'in Batı teknolojisini, özellikle de askeri teknolojiyi ihtiyatlı bir şekilde ödünç alma ve temel siyasi kurum ve değerlerini korurken, Batı tarzı diplomasi yürütme şeklindeki "Kendini Güçlendirme" programından etkilendi. Kore bilgi toplama heyetleri, ayrıca emperyalizme daha radikal bir karşılık veren Japonya'ya da gittiler: Japonya geleneklerinin bir sembolü olarak imparatorluk kurumunu korurken, Batı'nın yasal, siyasi ve eğitim kurumlarını tamamen benimsiyordu. Bazı Koreliler, öncelikle Amerika Birleşik Devletleri'ne giderek ya da 1880'lerde ülkeye gelmeye başlayan Amerikalı misyonerlerden bir şeyler öğrenerek, doğrudan Batı'dan ders almaya karar verdi.

Koreliler bu yeni dünyada kendi yollarını ararken, kendilerini üç imparatorluğun ortasında buldu: Gerileyen Çin, genişleyen Rus ve yükselen Japon imparatorluğu. Her biri Kore üzerinde bir ölçüde kontrol sağlamaya çalışıyor ve Kore'nin işlerine aktif olarak müdahale ediyordu. İmparatorluğunu sağlam tutmak için mücadele eden Çin, Kore'yi Pekin'e tabi kılmaya ve başka bir gücün elinden uzak tutmaya çalışıyordu. Pasifik bölgesinde genişleyen Rusya, sıcak limanlara ve kaynaklarına ilgi duyarak, güneydeki yarımadaya göz dikmişti. Meiji Japonya'sının modernleştirici rejimi, Kore'yi kontrolüne almayı, çevresini güvence altına almanın ve malları için bir pazar sağlamanın bir yolu olarak görüyordu.

Chosŏn sarayı 1880'lerin başında temkinli bir şekilde ilerleyerek, Çin'in yakın zamanda kurduğuna benzer şekilde dış ilişkileri yürütmek için yeni bir organ da dahil olmak üzere, bazı yeni kurumlar oluşturdu. Japonya'ya gönderilen bir grup genç reformcu, bunun ülkenin karşı karşıya olduğu krizle başa çıkmak için yetersiz olduğunu düşünüyordu. Aydınlanma Partisi olarak bilinen bu grup, Japonya'daki Meiji reformcularını örnek alarak daha kapsamlı hükümet ve sosyal reformlar gerçekleştirmek amacıyla Aralık 1884'te iktidarı ele geçirdi.

Darbe kısa ömürlü oldu. Elçiliklerinde bazı birlikler bulunduran Çinliler müdahalede bulundu ve Aydınlanma Partisi liderleri ya öldürüldü ya da ülkeden kaçtı.

Daha radikal reformcuların aceleci hareketleri ve Çinlilerin müdahalesi Kore için ciddi bir gerileme oldu. Bu durumda, daha hızlı bir reform temposunu savunanların çoğu ortadan kaldırılıp itibarsızlaştırılırken, sonraki on yıl boyunca Kore üzerinde önemli ölçüde kontrol uygulayan Çinlileri güçlendi. Çinliler, Pekin'in Kore üzerindeki etkisini azaltabilecek reform çabalarını bastırdı. Korelilerin yurtdışına seyahat etmelerini zorlaştırıp, Chosŏn hükümetine yurtdışındaki

öğrencilerin evlerine dönmelerini emretmesi için baskı yaptılar ve Seul'ün Batı ülkelerinde büyükelçilik açma çabalarını engellediler. Ancak Çinliler, okullar ve hastaneler açan ve genç Korelileri yeni fikirlerle tanıştıran yabancı misyonerleri uzak tutamadı. İş yeri açan ve siyasi entrikalara bulaşan Japonları ve Rusları da uzak tutamadılar. Çin'in hakimiyet dönemi 1894 yılında Tonghaklar ayaklanınca sona erdi. Seul'de paniğe kapılan hükümet, Çin'den yardım istedi, ancak askerler gelmeden önce Koreli yetkililer Tonghaklar ile müzakere ederek şikâyetlerini inceleyeceklerine dair söz verdiler. Artık ihtiyaç duyulmamasına rağmen Çin kuvvetleri yine de geldi. Çin'in yarımadadaki hakimiyetini pekiştireceğinden endişe eden Tokyo, birliklerini gönderdi. Bu durum, Japonya'nın modern ordu ve donanmasının, Çinlileri ağır yenilgilere uğrattığı ve Kore'den sürdüğü Çin-Japon Savaşı'na yol açtı.

Japon zaferi, Kore'yi kontrol etme yarışında Çin'i saf dışı bıraktı. Artık Seul'deki olayların kontrolünü elinde tutan Tokyo, Kabo Reformları olarak bilinen bir dizi önlemi hayata geçiren, reform yanlısı bir hükümeti destekledi. Bunlar yangban statüsünü ortadan kaldırdı, köleliği yasakladı, kanun önünde eşitliği sağladı, çocuk yaşta evliliği yasakladı, dul kadınların yeniden evlenmesine izin verdi ve kamu hizmeti sınavlarını kaldırdı. Yeni bir Batı takvimi kabul edildi ve Çin ile olan haraç statüsü resmen sona erdi. Kabo Reformları, Aydınlanma Partisi'nin hayatta kalan üyeleri de dahil olmak üzere, son on yıldır kenara itilmiş ya da sürgüne gönderilmiş olan Koreli reformcular tarafından coşkuyla hayata geçirildi. Ancak reformcular, ne kadar samimi olurlarsa olsunlar, birçok kişi tarafından ülke üzerindeki kontrolünü sıkılaştıran Japonya'nın piyonları olarak görülüyordu. Japon karşıtı duygular, Tokyo'nun Kore'deki elçisinin talimatıyla hareket eden Japon haydutların, ateşli Japon karşıtı Kraliçe Min'i öldürüp cesedini gaz yağı ile kaplayarak yakmasıyla alevlendi.

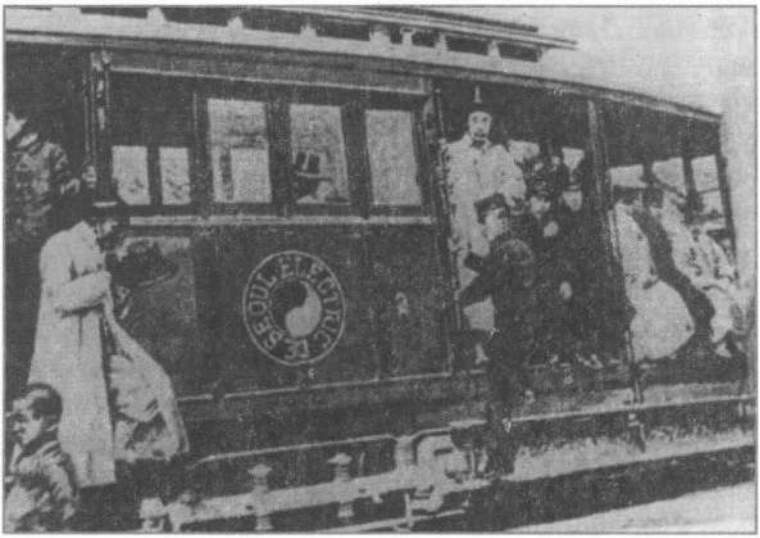
Bazı Koreliler hükümeti Japon kontrolünden kurtarmak için Rusya'dan yardım istedi. Yarımadadaki nüfuzunu genişletmeye hevesli olan St Petersburg bu yükümlülüğü üstlendi. Saraydaki Rus yanlısı bir grup,1896 yılının başlarında Kral Kojong'u saraydan çıkarıp, Japonların dikkatle gözleyen gözleri önünden geçirerek, Rus elçiliğine götürdü. Kral, Kazaklar tarafından korunan Rus elçiliğinden ülkeyi yönetiyordu. Bu acınası durum, bir grup Koreli ilericiyi, Amerikan eğitimli Yun Ch'iho liderliğinde ve daha sonra ABD'deki sürgünden dönen, 1884 darbe lideri Sŏ Chaep'il'in de katıldığı Bağımsızlık Kulübü'nü kurmaya teşvik etti. Kulüp, modern temsili hükümet ve bağımsız bir dış politika çağrısında bulundu. Onun etkisi altında ülkenin adı Büyük Kore İmparatorluğu olarak değiştirildi; Kral Kojong, İmparator Kojong oldu. Bu, Çin merkezli haraç sisteminden son bir kopuştu ve Kore'yi sembolik olarak imparatorluk komşularıyla eşit konuma getirdi. Gelenekten bir başka kopuş olarak, Kore'nin komşularından kültürel bağımsızlığını vurgulamak için, resmi gazetesi Çince karakterlerle değil Hangul dilinde basıldı. Ancak İmparator Kojong ve muhafazakar danışmanları, Bağımsızlık Kulübü'nün çok fazla güç kazanmasından korkarak, kulübü daha fazla reform gerçekleştiremeden yasaklattı; liderleri tutuklandı ya da Sŏ gibi bazıları yurtdışına kaçtı.

İmparatorluktan sömürgeliğe

Yeni imparatorluk statüsüne rağmen Kore ya da yeni adıyla Büyük Kore İmparatorluğu, artık imparator unvanına sahip kararsız bir kral tarafından yönetilen, zayıf, siyasi olarak bölünmüş bir devletti. Hükümeti, her ikisi de ülke üzerinde kontrol sağlamaya ve onu diğerinden koparmaya hevesli olan Japonya ve Rusya'nın emperyal hırslarıyla uğraşmak zorundaydı. Bazı Koreliler, Japonya ve Rusya'nın gücünü denge-

lemek için Amerika Birleşik Devletleri'ne bakıyordu. Ancak güçlü bir Amerikan misyoner varlığına rağmen, Washington ülkeye çok az ilgi gösterdi. Tokyo, Rusya'nın Mançurya'daki çıkarlarını tanıması karşılığında Kore üzerindeki Japon kontrolünü kabul etmesi için St Petersburg'a gizli bir teklifte bulundu. Ancak bu teklif Çarlık hükümeti tarafından reddedildi. Ardından 1904 yılında Japon kuvvetleri Mançurya'da Ruslara sürpriz bir saldırı düzenleyerek Rus-Japon Savaşı'nı başlattı. Japonya 1905'te savaştan galip çıktığında, Rusya Kore'yi ve Mançurya'nın büyük bölümünü Japon nüfuz alanı olarak kabul etti. Barış anlaşmasına aracılık eden Başkan Theodore Roosevelt, Filipinler'deki Amerikan varlığını tanıması karşılığında, Tokyo'ya Kore'de zımnen serbestlik tanıdı. Japonya ile 1902'de ittifak kurmuş olan İngiltere de Tokyo'nun yarımadadaki üstün çıkarlarını tanıdı. Sonuç olarak, büyük güçlerin onayıyla Japonya 1905 yılında Kore'yi himayesi altına aldığını ilan etti. Batılı devletler büyükelçiliklerini kapattı ve Kore'den geriye sadece adı kalarak, Japon mülkü haline geldi. Kore, 1907'de Lahey'deki barış konferansına temsilciler göndererek Japonya'nın egemenliğini ihlal etmesini protesto etti, ancak dış dünya Kore'nin durumuna pek ilgi göstermedi.

Kore beş yıl boyunca sözde bağımsızdı, ama gerçekte iktidar Kore hükümdarı ve başbakanından, yerleşik Japon generaline ve Koreli kabine bakanlarından Japon danışmanlarına geçti. 1907'de ordu dağıtıldı ve Kojong fazla bağımsız hareket etmeye başlayınca, zihinsel olarak yetersiz ve kolayca manipüle edilebilen oğlu Sunjong lehine tahttan çekilmek zorunda kaldı. 1910 yılında Kore resmen ilhak edildi. Japonları ilerlemenin temsilcileri olarak gören bazı Koreliler ülkelerinin ilhakını destekledi, bazıları kaçınılmaz olana boyun eğdi, bazıları ise şiddetle direndi. Bunlar 1907'den 1910'a kadar bir direniş savaşı yürüten "erdemli ordular" kurdular. Çok üstün Japon kuvvetleriyle savaşan yaklaşık 10.000 kişi öldürüldü.

Görsel 5: Seul'de bir tramvay, 1899.

Kore'nin egemen bir ülke olarak geçirdiği bu son yıllara bakıp onu etkisiz, acınası ve hatta umutsuzca geri kalmış bir devlet olarak görmek kolaydır. Oysa kısa süren Büyük Kore İmparatorluğu, yasal reformları yürürlüğe koymuş, modern bir eğitim sisteminin temelini atmış, sistematik kadastro ölçümlerini gerçekleştirmiş ve modern altyapının inşası için yabancı yatırımcılarla sözleşmeler imzalamıştır. Örneğin 1899 yılında Seul'ü Inchon (Inch'ŏn) limanına bağlayan ilk demiryolu açıldı ve başkentte ilk elektrikli tramvaylar çalışmaya başladı (Görsel 5). Birçok Koreli değişimi benimsemeye, gazeteler çıkarmaya, modern okullar kurmaya, iş yerleri açmaya başladı. Az sayıda entelektüel Batılı fikirleri özümsedi ve genellikle Japonca çevirilerden oluşan Batılı siyasi, ekonomik ve bilimsel eserleri okudu. Birçok eğitimli Koreli, gazeteler gibi yeni medyayı kullanarak, Koreli olmanın ne anlama geldiğini ve Kore'nin dünyadaki yerini yeniden incelemeye başla-

dı. Toplumlarını sadece Doğu Asya tarihi değil, dünya tarihi bağlamında görmeye başladılar. Tarihin doğrusal bir ilerleme yürüyüşü olduğu yönündeki modern fikri benimsediler ve ülkelerinin geride kalmasından korktular. Birçok Koreli entelektüel, görevlerinin Kore'nin hayatta kalabilmesi için modernleşme ve güçlenme uğraşlarını yönlendirmek olduğunu düşünüyordu.

Koreli yazarlar kendilerini modern anlamda bir ulusun üyeleri olarak tanımlamaya başladılar. Modern milliyetçiliğin ilk tezahürleri arasında, 1896'da kurulan Bağımsızlık Kulübü ve 1905'te Kore tarihi üzerine, bir ulusun hikayesi tarzında bir eser yazan Sin Ch'aeho'nun çalışmaları sayılabilir. Ancak bu yeni kimlik, bir etiket arayışı içinde diğer yeni sınıflandırmalarla rekabet etti veya onlarla birleştirildi. Batılı fikirlerle karşılaşmalarının bir sonucu olarak, Koreliler kendilerini "Doğulu" ve Asyalı olarak tanımlamaya başladılar. Bazıları, kimi Japon düşünürler tarafından geliştirilen ve Asya'nın Pasifik kıyısındaki tüm halkların, Batı'nın egemenliğine karşı iş birliği yapması ve Japonya'nın bu yolda onlara liderlik etmesi gerektiği fikri olan Pan-Asyacılığı benimsedi. Pan-Asyacılık sosyal Darvincilikten, özellikle de tarihi, ırklar arasında bir hayatta kalma mücadelesi olarak vurgulayan Alman tarzı Darvincilikten etkilenmiştir. Diğer Koreliler de sosyal Darwinizmi, tarihi uluslar arasında hayatta kalma mücadelesi olarak gören bu anlayışı, kendi tarih fikirlerine katmıştır.

Sömürge yönetimi altında modernleşme

Kore'nin sömürge deneyimi, birçok açıdan emperyalizm çağında Asya ve Afrika halklarının yaşadıklarının tipik bir örneğiydi. Japonya, diğer sömürgeci güçler gibi, Kore'nin gelişimini Korelilerin değil kendi çıkarları için yönlendirmiştir. Korelilere aşağı tebaa muamelesi yapıldı, gelenekleri

genellikle aşağılandı ve yetkili konumlardan dışlandılar. Bu aşağılayıcı bir deneyimdi. Bununla birlikte, bazıları sunulan yeni fırsatları kullanarak, Japonların ilerleme ve aydınlanma getirdikleri iddiasını kabul etti. Birçok Koreli sömürge yönetiminin sadece pasif birer kurbanı değil, aksine polis olarak görev yapan ve bürokraside küçük pozisyonlarda bulunan aktif ajanlarıydı. Bazıları Japon kültürüne hayran olarak, büyük, yükselen Japon İmparatorluğu'nun bir parçası olmaktan gurur duydu. Diğerleri ise bazıları şiddetle, bazıları ise daha pasif bir şekilde, direndi; birkaç bin kişi sürgün oldu ve sömürge yönetimini yurtdışından devirmeyi planladı.

Başka açılardan bakıldığında Kore'nin sömürge deneyimi olağandışıydı. Uzak ve yabancı bir ulus tarafından yönetilen Çinhindi, Hindistan ya da Batı Afrika halkları gibi pek çok sömürge tebaasının aksine, Koreliler tanıdık, kültürel olarak akraba bir komşu tarafından yönetiliyordu. Savaşçıların egemen olduğu Japonya, Kore'den çok farklı bir sosyal sisteme sahip olsa da Budizm, Konfüçyüsçülük geleneklerini ve Çin'den ödünç alınan bir kültür tarihini paylaşıyordu. Dahası, Kore'nin sömürge deneyimi, yoğun ve müdahaleci yapısı bakımından olağandışıydı.

Avrupalılar genellikle yerel Afrikalı şefler, rajalar ya da emirlerle iş birliği yaparak, dolaylı yoldan yönetiyorlardı, oysa Kore'de tüm yetki merkezi Japon yönetiminde toplanmıştı. 1930'lara gelindiğinde Kore'de yaklaşık çeyrek milyon Japon sivil, askeri ve polis personeli istihdam ediliyordu. Bu sayı, Kore'den on beş kat daha fazla nüfusa sahip olan Hindistan'daki İngilizlerin sayısıyla hemen hemen aynıydı; Kore'ye benzer bir nüfusa sahip olan Vietnam'daki Fransızların sayısının ise on katıydı. Hint ya da Afrikalı bir köylü, bir İngiliz ya da Fransız sömürge memuruyla nadiren karşılaşabilirken, sıradan Koreliler, Japon öğretmen, posta memuru,

jandarma kılığında bunlarla her gün karşılaşıyordu. Polisin küçük suçları yargılama ve cezalandırma, vergi toplama, yerel sulama işlerini denetleme, hatta sağlık ve diğer hükümet düzenlemelerinin uygulandığını görmek için iş yerlerini ve evleri denetleme yetkisi vardı. Tüm memurların, polisin ve askerin, doğrudan Tokyo tarafından atanan bir Japon askeri olan genel valiye karşı sorumlu olduğu, tepeden inme bir yönetim hakimdi. Koreliler çoğunlukla bürokrasinin alt kademelerinde görev yapıyor ve karar alma sürecine anlamlı ölçüde bir katılımdan dışlanıyorlardı.

Kore'nin jeopolitik durumu da sömürge deneyimini farklı kılmıştır. Japonlar yarımadayı stratejik bir konumda görüyordu; ilk olarak anavatanı yabancı işgalinden korumak için, ikinci olarak da Mançurya ve Çin ana karasına ilerlemek için bir sıçrama tahtası olarak. Dolayısıyla Japonya, bu amaçlara hizmet etmek için, altyapı ve sanayi gelişimini sürdürdü. Örneğin Tokyo, Kore'de neredeyse tüm Çin'deki kadar uzun bir hatta sahip kapsamlı bir demiryolu sistemi inşa etti; elbette birincil amacı Japonya'dan Mançurya'ya asker, Kore mallarını da limanlara taşımaktı. 1930'dan sonra, mineral zengini kuzey Kore'yi büyük bir sanayi üssü olarak geliştirdi ve Kore'yi diğer sömürgelerin çoğundan daha gelişmiş bir altyapı ve daha fazla sanayi tesisi ile bıraktı.

Japonya'nın hakimiyetinin bir diğer tuhaf özelliği de asimilasyoncu politikasıydı. Diğer sömürgeci güçler, özellikle de Fransızlar, eğitimli elit kesim arasında kültürel entegrasyonu teşvik etmeye çalışmışlardı, ancak Japonya, tüm nüfusu zorla Japon kültürüne asimile etmek için tutarsız da olsa büyük bir girişimde bulundu. Resmi olarak bu politika, iki halkın aslında bir olduğu ancak ayrı kaldığı kurgusuna dayanıyordu. Koreliler duraklarken, Japonlar ilerlemişti. Şimdi Tokyo'nun görevi geri kalmış Koreli akrabalarıyla yeniden bir araya

gelmek ve onları Japon toplumuna kazandırmaktı. Ancak Kore'nin kültürünü ve kimliğini silmeye çalışmak anlamına gelen bu politika, Korelileri ve Japonları dikkatlice ayırma, farklı okullar inşa etme, şehirleri ayrı mahallelere bölme vb. uygulamalarla ve Korelilere imparatorlukta ikinci sınıf bir role sahip aşağı bir halk olarak davranılmasıyla çelişiyordu.

Sömürgeci modern çağ

Koreliler modernleşme sürecine 1910'dan önce başlamıştı; 1910'dan sonra bu süreç hızlandı, ancak Japon sömürge otoritesi tarafından öncelikle Japon çıkarlarına hizmet etmek üzere yönlendirildi.

Bununla birlikte, birçok Koreli ekonomik olarak fayda sağladı. Öğretmenler, doktorlar, muhasebeciler, iş adamları, bankacılar ve sömürge bürokrasisi aracılığıyla modern dünyaya bağlı memurlardan oluşan yeni bir orta sınıf ortaya çıktı. Bunlar batı tarzı kıyafetler giyiyor, gazeteler, dergiler ve çeviri yabancı kitaplar okuyorlardı. Çocuklarını, müfredatında fen ve matematiğin yanı sıra yurttaşlık bilgisi, tarih ve edebiyatın da yer aldığı modern okullara gönderiyorlardı. Bu yeni orta sınıf, bir grup modern girişimciyi de içeriyordu. Ticaret artık eskiden olduğu gibi hor görülmediği için, birçok eğitimli Koreli her türden işletmeye giriyordu. Bazıları pirinç değirmenleri, tekstil fabrikaları, kamyonculuk şirketleri ve bankalar işletiyordu. Bu küçük Koreli işletmeci sınıfı, Japon meslektaşlarıyla yakın bağlantılı çalışıyordu, ancak Seul'de kendi ayrı ticaret odaları vardı. Kyŏngbang Tekstil Şirketi'nin sahipleri Kim Sŏngsu ve kardeşi Kim Yŏnsu gibi bazıları yangban kökenliydi, bu da geleneksel aristokratların ticaretten uzak durma anlayışından bir kopuş anlamına geliyordu. Perakende mağazalarının sahibi ve sömürge Kore'sinin en zengin adamı Pak Hŭngsik gibi diğerleri ise halktan bir aileden geliyordu.

Ancak erkeklerin kadınlara yönelik tutumları, bu yeni orta sınıf arasında bile yavaşça değişiyor, kamusal hayatta çok az kadın yer alıyordu. Yine de kadınlar için de bir şeyler değişiyordu. Birçoğu, iş gücünün önemli bir bölümünü oluşturdukları fabrikalarda iş bulmak için evden ayrıldı. Ayrıca kadınlar eğitim alıyordu, ancak kadınların eğitilmesinin amacı, onları meslek hayatına hazırlamak değil, çocuklarının eğitimini daha iyi denetleyebilecek birer "bilge anne, iyi eş" olarak rol oynamalarını sağlamaktı. Ancak birkaç kadın bu değişen rolden de sıyrılarak yazar, eğitimci, sanatçı oldu ve siyasi hareketlerde aktif rol aldı. Bunlardan biri olan Kim Wŏnju, 1920'lerde modern kadına yönelik bir dergi olan Sin Yŏsŏng'u (Yeni Kadın) yayınladı. "Yeni Kadın" başlığı, işe giren, siyasi olarak aktif hale gelen ve toplumun kendilerine koyduğu sınırlamalara karşı isyan eden modern Koreli kadınlar için yani ilk Koreli kadın pilot Pak Kyŏngwŏn gibi kadınlar için kullanılan popüler terimden geliyordu.

Ancak Korelilerin çoğu, bu sömürgeci modernleşmeden çok az istifade ediyordu. Koreli işçiler Japon meslektaşlarının ücretlerinin sadece üçte birini kazanıyor ve yönetim kademelerine yükselmelerine nadiren izin veriliyordu. 1930'lardaki baskıcı önlemler her türlü toplu eylemi son derece zorlaştırana kadar, işçi grevleri ve diğer ayaklanma biçimleri çok yaygındı. Eğitim yaygınlaştı ancak sırf eğitimli iş gücü ihtiyacını karşılamak üzere tasarlandı. Çok az sayıda üst düzey okul inşa edildi. Aslında, eğitimin gelişim hızı o kadar yavaştı ki, talebi karşılamak için denetimsiz özel okullar 1920-1930'larda hızla büyüdü.

Sanayi ve kentleşmenin büyümesine rağmen, Kore köylü bir toplum olarak kaldı. Nüfusun dörtte üçü köylüydü ve sömürgeci modernleşmenin en büyük zorluklarını çoğunlukla bu halk yaşadı. Toprak mülkiyeti azaldı, köylülerin çoğu kira-

cı çiftçiler haline geldi. Japonlar sistematik kadastro çalışmaları yaptıklarında, birçok köylü topraklarını kaybetti, çünkü genellikle geleneklere dayanan toprak mülkiyetinin kendilerinde olduğunu kanıtlayamadılar. Sonuç olarak, toprakların çoğu, hukuk ve hükümet düzenlemeleri konusundaki bilgilerinden yararlanan zengin yangbanların eline geçti. Sonunda, zengin ailelerden oluşan nüfusun yaklaşık yüzde 2'si, toprağın yarısından fazlasına sahip oldu. Çoğu çiftçinin ya hiç toprağı yoktu ya da bir aileyi geçindirmeye yetecek kadar değildi. Hayatta kalabilmek için büyük bir toprak sahibinden toprak kiralamak veya onun tarlalarında çalışmak zorundaydılar. Küçük çiftçilerden, pazarda satmak için bazı ürünler yetiştirmesi isteniyordu, ancak daha sonraları, tarımın giderek ticarileşmesi sonucunda, keskin piyasa dalgalanmalarına maruz kaldılar. Sık sık büyük bir borç yükü altına girdiler. Nüfus artışı da toprak üzerinde baskı oluşturuyordu. En kötü durumdaki çiftçiler, dağ ormanlarına taşınarak kamu arazilerini işgal edenlerdi. Bunlar ağaçları ve çalıları yakıyor, bir ürün ekip hasat ediyor, ardından başka bir tarlaya geçerek kıt kanaat geçinmeye çalışıyorlardı. Bu durum, ormanlık alanları koruyan geleneksel değerler çürüdükçe, ülkede ormanların azalmasına yol açtı. Sömürge yönetiminin sona ermesiyle birlikte, ülkenin çorak dağ yamaçları, bazılarına göre ülkenin yabancı işgali altında nasıl tecavüze uğradığının sembolü haline geldi.

Kırsal Korelilerin yaşadığı tüm zorluklar arasında çok azı, sofralarından pirincin kaybolması kadar büyük bir acıyla hatırlanır. Sömürge yönetimi altında pirinç üretimi artmıştı; ancak bu mahsul Japon anavatanını beslemek içindi. Kendi yetiştirdikleri pirinç Japonlara giderken, Koreliler için Mançurya'dan "kaba tahıl" olarak hor görülen ucuz darı ithal edildi. Sömürge döneminin sonuna gelindiğinde Kore, nüfu-

sun çoğunluğunun hiç toprağı olmayan ya da kendini geçindirecek kadar olan, yüksek kiralar ve arazi vergileri altında ezilen, yetiştirdikleri pirinci bile yiyemeyen çiftçilerden oluşan bir ülke haline gelmişti. Bu durum, 1945 yılında sömürge yönetimi sona erdiğinde açık bir şekilde ortaya çıkacak olan köylü ayaklanmasına yol açmıştır.

Modern Kore milliyetçiliğinin doğuşu

Milliyetçilik, sömürge yönetimi sırasında insanlar arasında güçlü bir duygusal güç olarak ortaya çıktı. Sömürge yönetiminin başladığı 1910 yılında, ulus ve ulus-devlet kavramları halen yeniydi ve çoğunlukla küçük düşünür çevreleri ve yurtdışında ya da Batı tarafından yönetilen misyon okullarında eğitim görmüş kişilerle sınırlıydı. 1945 yılına gelindiğinde Korelilerin çoğu, kendini bir Kore ulusunun üyesi olarak görmeye başlamıştı. Modern milliyetçi duygular ve milliyetçi hareketler, 20. yüzyılın ilk yarısında neredeyse tüm sömürgelerde anti-sömürgecilik şeklinde ortaya çıktı. Milliyetçilik, genellikle farklı etnik, dini ve diğer grupları, sömürge sınırlarını temel alan tek bir topluluğa entegre etmenin bir aracı olarak hizmet etmiştir. Ancak Kore, etnik ve kültürel açıdan homojen bir nüfusa sahip, bölgesel olarak istikrarlı, merkezi bir devlet olarak zaten uzun bir deneyime sahipti. Bu nedenle milliyetçilik hızla popüler ve güçlü bir fikir haline gelebildi.

Kore milliyetçiliğinin ilk büyük patlaması 1919'daki Birinci Mart Hareketi olmuştur. Başkan Wilson Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda, her milletin kendi kaderini tayin ilkesini ilan etti. Bu ise, dünya genelinde emperyalizmin altında ezilen birçok kurbanına heyecan verdi. Koreliler, uluslararası olayların umut verici yöndeki bu dönüşümünden ilk etkilenenler arasındaydı. Şubat ayının sonlarında çeşitli Protestan, Chŏndogyo (Tonghak dini olarak yeniden adlandırıldı)

ve Budist grupların temsilcileri, Seul'deki bir parkta bir tür barışçıl protesto açıklaması olarak, bir bağımsızlık bildirgesi yayınlamaya karar verdi. Fakat bunun yerine, Kore'nin her eyaletinde ve şehrinde yüz binlerce Korelinin katıldığı, büyük ölçüde anlık gelişen bir kitlesel protesto gerçekleşti. Protestolar çoğunlukla barışçıl olmasına rağmen, Japonlar tarafından şiddetle bastırıldı; birkaç bin kişi öldürüldü, binlercesi tutuklandı. Şaşkınlığa uğrayan Japon hükümeti, 1920'lerde sömürge politikasını daha liberal bir yönde değiştirdi. Japonya 1910'da Kore'yi ilhak ettikten sonra, sömürge yetkilileri Kore gazetelerinin ve yayınlarının çoğunu ve birçok özel okulu kapatmıştı. Ancak Birinci Mart Hareketi'nin ardından, Kore dilinde gazete ve dergilerin yanı sıra, Kore kültürünü destekleyen bir dizi özel kuruluşa izin verdiler. Kore edebiyatı, siyasi düşüncesi ve tarihi çalışmaları, bu sınırlı alanda büyük bir gelişme gösterdi. Ancak Kore milliyetçi hareketi kısa süre içinde ideolojik olarak bölündü. Ilımlılar bağımsızlığa doğru kademeli bir yaklaşım arayışındaydı. Etkili bir yazar olan Yi Kwangsu gibi bu kademeciler, özgür ve bağımsız bir Kore'yi hedefliyor ancak bunu uzun vadeli bir proje olarak görüyorlardı. Kore, ülkeyi modernleştirmek için öncelikle Japon sömürge yönetiminin izin verdiği sınırlar içinde çalışarak kendini geliştirmeliydi. Hâlâ "geri kalmış" olan halkı eğitmek en önemli görevlerden biriydi. Ancak halk yeterli olgunluk ve "modernlik" seviyesine ulaştığında, Kore egemen devletler arasına katılmaya hazır olacaktı. İş adamları, eğitimciler, yazarlar ve gazetecilerden oluşan yeni orta sınıfın çoğunu kapsayan ılımlılar, cahil kitleleri modern dünyaya yönlendireceklerine inandıkları okullar, gazeteler ve kişisel gelişim dernekleri kurdular. Böylece, sömürgeci işgalcilerle iş birliği yaparak, bağımsızlık hareketini ilerlettiklerine kendilerini inandırdılar. Modern bir toplum yaratmanın yolları-

nı ararken, sadece Japonya'da değil, Avrupa ve Amerika'nın Batılı ülkelerinde de modeller aradılar. Bu durum özellikle ılımlı milliyetçiler arasında orantısız ölçüde temsil edilen bir grup olan Hıristiyanlar için geçerliydi. Batılı misyonlarla olan bağları ve Japon imparatorluk kültünden duydukları rahatsızlık nedeniyle Hristiyanlar, Batılı modernite kavramlarına özellikle açıktılar.

Birçok Koreli milliyetçi, kurtuluşa ulaşmak ve Kore'yi modern egemen devletlerden oluşan uluslararası topluluğun bir üyesi haline getirmek için daha radikal yollara yöneldi. Anarşizm gibi birçok kaynaktan fikirler aldılar, ancak bunların hiçbiri, komünizm kadar etkili olmadı. İlk başlarda çok az Korelinin komünizmden haberi vardı. Bu durum 1917 Bolşevik Devrimi, Lenin'in emperyalizmi kınaması ve Rusya'daki yeni Bolşevik rejiminin, sömürge halklarına, yabancı egemenliğinden kendilerini kurtarma mücadelesinde yardım sağlama teklifiyle değişti. Lenin 1922'de Moskova'da Doğu Emekçileri için uluslararası bir konferans çağrısı yaptığında, Koreliler katılan en büyük grup oldu. Karmaşık ve kafa karıştırıcı bir dünyada, Marksizm-Leninizm'in sunabileceği çok şey vardı. Bu ideoloji, ülkenin zayıflığına, yoksulluğuna ve Japonların elindeki mağduriyetine bir açıklama getiriyordu. Yeni-Konfüçyüsçülüğe benzer şekilde, erdemli, uyumlu ve müreffeh bir topluma giden açık bir yol sunan, her şeyi kapsayan bir felsefeydi. Aslında Koreli Marksistler de Yeni-Konfüçyüsçü atalarına çok benziyorlardı; yurtdışından toplumun hastalıklarını iyileştirecek ve onu parlak bir geleceğe taşıyacak bir reçeteyle dönmüşlerdi. Genç Koreliler birkaç Marksist "çalışma kulübü" kurdular. 1925 yılında Kore Komünist Partisi'ni örgütlemek için dört girişimde bulundular; her seferinde Japon polisi parti üyelerini hızla tutukladı. Buna rağmen yerli bir komünist hareket, yer altında varlığını sürdürdü.

Radikal milliyetçilerin hepsi, ortodoks Marksizm-Leninizmi tam olarak benimsememiş ya da anlamamış olsa da, kendi çıkarlarına hizmet eden Japon iş birlikçileri olarak gördükleri ılımlı milliyetçilerin elitist görüşlerini küçümsüyorlardı. Marksist olsun ya da olmasın, tüm radikal milliyetçiler bağımsızlık mücadelesini, halkı seçkinlerin sömürüsünden kurtarmak için verilen iç mücadeleden ayrılamaz olarak görüyorlardı. Bazıları işçi ve köylü örgütleri kurarken, diğerleri faaliyetlerini yazmakla ve ulusun ve halkının kurtuluşunu sağlamak için uygun zamanı beklemekle sınırladı. Koreli komünistler kendilerini uluslararası bir hareketin parçası olarak gördüler ve teoride işçi sınıfının küresel mücadelesini benimsediler. Yine de Marksizmin ulus yerine sınıf kimliğini vurgulaması, Koreli taraftarlarının gönlünde tutkulu milliyetçiliğinin yerini asla alamamasına neden oldu.

Birçok Koreli milliyetçi yurtdışında bulunuyordu. Ancak, birleşik bir hareketten oluşturmaktan ziyade ideoloji, taktikler konusundaki anlaşmazlıklar ve coğrafya nedeniyle bölünmüşlerdi. Sömürgeciliğin altın çağında, Asyalılar ve Afrikalılar arasındaki bağımsızlık hareketlerinin çoğunun önemli bir denizaşırı operasyon üssü vardı: Londra, Paris, İsviçre, New York vs. Koreli sürgünler dünyanın dört bir yanına dağılmıştı. Bazıları 1930'lardaki baskılar bunu artık imkansız kılmadan önce Tokyo'da çalışıyordu. Diğerleri Şangay, Mançurya, Batı Çin, Sibirya, Hawaii ve ABD ana karasındaydı. Yerküreye dağılmış bu grupların çabaları büyük ölçüde koordinasyondan yoksundu. 1919'da çabalarını birleştirmeye çalışarak, Şangay'da Kore Geçici Hükümetini kurdular. İlk başkanı, Amerikan kökenli bir milliyetçi lider olan Syngman Rhee (Yi Sŭngman) idi. Ancak bu örgüt etkili olamayacak kadar ideolojik çeşitliliğe sahipti. Bazı Koreli sürgünler Japonlara karşı terörist saldırılar düzenlediler; bir keresinde Japon İmparatoru

Hirohito, düzenledikleri suikasttan kıl payı kurtuldu. İkinci Dünya Savaşı sırasında Çin'deki sürgünler, Çinlilerle birlikte savaştı. Kim Ku, Chungking merkezli Kuomintang rejimi ile savaşan birkaç bin savaşçıdan oluşan bir Kore Restorasyon Ordusuna liderlik etti. Daha büyük bir kısmı ise liderleri Mao Zedong yönetimindeki Çin Komünist Partisi'ne hizmet etti. Bunlar 1942 yılında Kore Gönüllü Ordusu olarak örgütlendi.

Savaştan önce bile birkaç bin Koreli, Kore'nin kuzey sınırı boyunca uzanan Mançurya dağlarında Japonlara karşı savaşıyordu. Mançurya'ya göç etmiş olan yüz binlerce Koreli arasından seçilen bu askerler, Çin Komünist Partisi'ne bağlı olarak görev yapıyordu. Bu genç Koreli gerilla savaşçılarından biri, babası 9 yaşındayken Pyongyang bölgesinden Mançurya'ya yerleşmiş olan Kim Söngju'ydu. Kim, 20 yaşlarında Japonlara karşı Çin Komünist direnişine katılarak, adını Kim İl Sung (Kim İlsöng) olarak değiştirdi. Henüz 25 yaşındayken sınır şehri Poch'önbo'ya küçük bir gerilla baskını düzenleyerek, şehri kısa süreliğine Japonların elinden aldı. Haziran 1937'deki bu baskın, Kore basınında geniş yer bulduğu için Kim İl Sung'u mütevazı bir şöhrete kavuşturdu. Genel olarak, bu gerilla baskınları, iyi organize olmuş ve donanımlı Japon ordusu için ufak bir baş belasından fazla bir şey değildi. Tokyo, Mançurya'daki bu Koreli ve Çinli gerillaların çoğunu, ayaklanmayı bastırmak için düzenlenen 1939-40 harekatında yok etti. Kim İl Sung da dahil olmak üzere hayatta kalanlar Sovyet sınırından kaçtı.

Savaş döneminde totalitarizm

Kore'nin sömürge deneyimi, 1930'larda giderek daha otoriter ve zorlayıcı bir hal aldı. Büyük Bunalım'ın dünyanın büyük bölümünü sarması ve uluslararası ticaret sisteminin yerini korumacı politikaların almasıyla, Tokyo'daki Japon hükümeti giderek daha militarist ve aşırı milliyetçi bir yöne kaymıştı.

Japonlar 1931'de Mançurya'yı ele geçirerek, kaynak zengini bu devasa bölgede bir kukla devlet kurdu. Japonlar altı yıl sonra Çin'de geniş çaplı bir istila başlatarak, 1938'de başkent Nanjing'i ele geçirdi. Japonya 1937'de Çin ile savaşın başlamasından itibaren, hem kendi ülkesinde hem de Kore'de giderek totaliter bir yöne doğru ilerledi.

Japon hükümeti daha aşırı milliyetçi ve yayılmacı bir yönde ilerlerken, Korelilerin imparatorluğun hedeflerini aktif olarak desteklemesi konusunda ısrarcı olmaya başladı. 1935'ten itibaren tüm Korelilerin Şinto tapınaklarında ibadet etmeleri şart koşuldu. Okul çocukları güne, Tokyo'daki İmparatorluk Sarayı yönünde eğilerek başlıyordu. 1937'den itibaren İmparatorluk Ulusunun Tebaası Andı'nı okumaları gerekiyordu. Sömürge hükümeti Kore örgütlerini kapatarak yerlerine devlet destekli büyük ölçekli örgütler kurdu. Yazarlar, çalışmalarını savaş dönemi propagandasına uygun olarak yönlendirmek üzere tasarlanan yazarlar birliğine, gençler ise Kore Gençlik Örgütleri Federasyonu'na üyeydi. 1940 yılında tüm

Görsel 6: Japonya'da çalışacak Koreli işçilerin toplanması, Kyŏngsang Eyaleti, yaklaşık 1940

ülke, her biri on haneden oluşan 350.000 Mahalle Yurtsever Örgütü halinde örgütlendi. Bu yeni örgütler devlet tarafından, bağış toplamak, karne uygulaması yapmak ve insanları "gönüllü" işlerde çalıştırmak üzere örgütlemek için kullanıldı. Bu örgütler aracılığıyla neredeyse herkes, uçak pisti inşa etmek ve savaş üretimi için yararlı malzemeler toplamak gibi görevler için askere alındı.

1940 yılına gelindiğinde sömürge, tüm faaliyetlerin devletin hedeflerine göre yönlendirildiği totaliter bir devlet niteliği kazanmaya başlamıştı. Savaş 1941'in sonlarında Çin ile olan çatışmadan Amerika Birleşik Devletleri ve Britanya İmparatorluğu ile bir çatışmaya dönüştüğünde, yüz binlerce Koreli Japonya'da çalışmak üzere askere alındı. Öğrencilerin gönüllü olarak çalışabilmesi için okul süreleri kısaltıldı ve Japonya'ya işçi olarak gönderilenler arasında birçok genç yer aldı. Aslında, 1945 yılına gelindiğinde Japonya'daki toplam iş gücünün büyük bir kısmı Koreliydi (Görsel 6). Bugün Kore ve Japonya arasında bir sorun olmaya devam eden en trajik gelişme, 200.000 kadar genç Koreli kadının "Rahatlatma Kadını" olarak kullanılmasıydı. Sahte bahanelerle işe alınan bu kadınlar, Japon birlikleri için fahişe olarak hizmet vermeye zorlanmıştır. Utanç içinde evlerine dönen pek çok kadın, bu utancı hayatları boyunca taşımak zorunda kaldı.

Halkın savaş için kitlesel seferberliğine, zorla asimilasyon girişimi eşlik etti. Resmi bir slogana göre "Kore ve Japonya Tek Vücuttur" şeklinde nitelenen sürecin bir parçası olarak, Korece'nin kullanımına sınırlamalar getirildi. 1930'ların sonlarından itibaren okullarda Korece dilinin kullanımı gitgide kısıtlanarak, sonunda öğrenciler bu dili konuştukları için cezalandırılabilir hale geldi . Korece gazeteler kapatıldı ve Korece yayınların neredeyse tamamı durduruldu. 1940 yılında Korelilerden isimlerini Japonca isimlerle değiştirmeleri isten-

di. Bu "isim kaybı", atalara saygı göstermenin ve aile soyunu sürdürmenin çok önemli olduğu Kore toplumunda bilhassa büyük yaralar açtı. Bu bir kimlik kaybından öte, kişinin atalarına ihanetiydi.

Nihayetinde Tokyo'nun asimilasyon çabaları çok başarılı olmadı. Bazı Koreliler, Japon İmparatorluğu'nun bir parçası oldukları gerçeğini kabul ederek Japon kültürünü benimsemeye çalıştı. Ancak Koreliler ne kadar uğraşsalar da, Japonlar tarafından kendilerinden biri olarak kabul edilmedi. Sosyal olarak da karışmadılar. İçine kapalı, ırksal olarak dışlayıcı bir ada toplumuna ait olan Japonlar, Korelilerden uzak durdu, karışık evlilikler nadirdi. Sömürge politikaları ve tutumları, iki halk arasında uyum ve birlik yaratmak yerine tam tersine yaradı; tutkulu bir Kore milliyetçiliği duygusunun ortaya çıkmasına katkıda bulundu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:

SÖMÜRGELİKTEN RAKİP DEVLETLERE

İkinci Dünya Savaşı sona erdiğinde, Korelilerin çoğu uluslarının bağımsız ve müreffeh bir devlet olacağını umuyordu. Fakat olaylar, 1945 yazında İkinci Dünya Savaşı'nın son günleriyle, 1953 yazında Kore Savaşı'nın ateşkesle sona ermesi arasında geçen kısa sürede çok az kişinin beklediği bir hal aldı.

Kore bir anda hem Japon sömürge yönetiminden kurtuldu, hem de eş zamanlı olarak ABD ve Sovyetler Birliği tarafından iki işgal bölgesine bölündü. Yarımada bin yılı aşkın bir süredir ilk kez siyasi olarak bölünmüştü. Tam kurtuluş anında meydana gelen bu olay, neredeyse tüm Koreliler tarafından tarihlerindeki en büyük trajedilerden ve kopuşlardan biri olarak görülmeye başlandı. Kore milliyetçileri arasındaki farklı ideolojik grupları destekleyen Amerikalılar ve Sovyetler, bu işgal bölgelerinden iki ayrı devlet kurdu: Kore Cumhuriyeti (Güney Kore) ve Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (Kuzey Kore). Kore sadece birkaç yıl içinde, farklı liderliklere, siyasi sistemlere ve jeopolitik yönelimlere sahip iki toplum haline

geldi. Kuzey Kore 1950'de ülkeyi yeniden birleştirmeye çalıştığında, yabancı güçler Kore'nin işlerine tekrar müdahale etti; sonuç, yarımadayı halen bölünmüş halde bırakan, yüksek maliyetli bir çatışma oldu.

Kurtuluş ve bölünme

Japonlar 15 Ağustos 1945'te teslim olduğunda, ülkenin dört bir yanındaki Koreliler sokaklarda dans etti ve birkaç gün boyunca kutlamalar yaptı. Genel olarak Müttefiklerin ülkelerini kurtarmasının, hemen bağımsızlık anlamına geleceği düşünülüyordu. Koreliler, Japonların teslim olması ile Müttefik birliklerinin gelişi arasındaki günlerde, ülke genelinde yüzlerce "Halk Komitesi" (inmin wiwŏnhoe) kurdu. Bunlar çoğunlukla gıda kaynaklarını güvence altına almak ve temel düzeni sağlamak gibi acil görevleri üstlenen geçici gruplardı. Her ne kadar "Halk Komiteleri" adı bazı yabancılara, özellikle de Amerikalılara, komünistlerin hakimiyetinde ya da onlardan esinlenmiş olduklarını düşündürse de, bu gruplar aslında çoğunlukla kendiliğinden oluşmuşlardı ve her türden insanı temsil ediyorlardı. 6 Eylül'de bu çeşitli komitelerden gelen delegeler Kore Halk Cumhuriyeti'ni kurdular. Halen Amerika'da sürgünde olan Syngman Rhee'yi başkan olarak seçtiler.

Koreliler, Müttefiklerin uzun bir vesayet döneminden sonra Kore'ye bağımsızlığını geri verme niyetinde olmadığının farkında değildi. Roosevelt, Churchill ve Çinli lider Chiang Kai-shek, daha önce Kore'ye çok kafa yormuş olmamalarına rağmen, Aralık 1943'teki Kahire Konferansı'nda, Japonya'nın yenilmesi üzerine Kore'nin "zamanı gelince" bağımsızlığını kazanacağı konusunda anlaştı. Çoğu Amerikalı gibi, Kore hakkında çok az şey bilen Franklin Delano Roosevelt, Korelilerin bağımsız bir devlet olma konusunda yüzyıllara da-

yanan bir deneyime sahip olduğu gerçeğini göz ardı ederek, Kore'nin bağımsızlığa hazır olana kadar kırk yıl süreyle BM vesayeti altına alınmasını önerdi. Stalin kabul etti ancak süreyi yirmi ila otuz yıl arasına kısaltılmasını önerdi.

Kore'yi iki işgal bölgesine ayırma kararı, 10 - 11 Ağustos gecesi Washington'da Devlet-Savaş-Donanma Koordinasyon Komitesi tarafından alelacele düzenlenen bir toplantıda alındı. Amerikalılar dört gün önce Hiroşima'ya atom bombasını atmış, iki gün sonra da Sovyetler Birliği Japonya'ya savaş ilan etmiş ve imparatorluğunun kuzey kısmı boyunca bir saldırı başlatmıştı. Sovyetlerin bütün yarımadayı işgal edecek konuma gelmesinden korkan Amerikalılar, yarımadanın tamamının Sovyet kontrolüne geçmesini önlemek için bir teklif hazırladı. Moskova belirsiz nedenlerden dolayı bunu hemen kabul etti. Otuz sekizinci paralel, sırf eşit büyüklükteki iki bölgeyi ortadan böldüğü için seçildi. Bu karar geçici bir önlem olarak, ülkeyi büyük ölçüde tanımayan kişiler tarafından alınmıştı. Kore'nin geleceği açısından ne talihsizliktir ki, ortak bir işgali kabul etmiş olan ABD ve Sovyetler Birliği, hızla siyasi ve ideolojik bir rekabete doğru gidiyordu.

Korelilerin yerel yönetim komitelerini hızla kurmalarıyla birlikte, kurtuluşa eşlik eden dizginlenemez duygu gösterisi, halkın kolektif bir ulusal kimlik duygusunu ve özerk bir devlet kurma arzusunu ne kadar güçlü bir şekilde paylaştığını gösteriyordu. Ancak sömürge rejiminin otoriter yapısı, onları, isteyerek ya da istemeyerek, imparatorluk rejimine boyun eğen bir yerel yönetimle baş başa bırakmıştı. Hıristiyan kiliseleri genellikle milliyetçiler için bir sığınak haline gelmişti, ancak Korelilerin yalnızca yüzde 5'i kilise mensubuydu ve bu kiliselerin çoğu da sömürge rejimiyle iş birliği yaptığı için güvenilir değildi. Bir de komünistler vardı, ama zayıf bir yeraltı örgütü olarak zar zor hayatta kalabildiler. Şöhretleri lekelen-

memiş milliyetçi liderler sürgündeydi ve çabucak geri dönemiyorlardı. Sonuç olarak Müttefikler Kore'ye girdiğinde bir iktidar boşluğu vardı.

İşgal altında

Koreliler işgalden kurtarılmayı bekliyordu. Bunun yerine tepelerine yeni yabancı işgalciler geçti. Korelilerin bu yeni işgallere hazır olmadığı kadar, Sovyetler ya da Amerikalılar da hazır değildi. Her ikisi de net bir planı, hatta Korece tercümanları bile olmadan geldi. İlk olarak Sovyetler 26 Ağustos'ta Pyongyang'a girerek kendi bölgelerini işgal ettiler. Vardıklarında, Halk Komitelerinin zaten yerel yönetimin işlevlerini üstlendiğini gördüler. İlk başta bunlarla birlikte çalıştılar. Ancak komitelerin üyelerinin çoğu Hıristiyandı ve aralarında şiddet karşıtı bir Hıristiyan olan, Pyongyang komitesinden Cho Mansik de bulunuyordu. Sovyet idari bölgesinin merkezi olan Pyongyang, Hıristiyanlığın kalesiydi. Üyeleri daha iyi eğitimliydi, orta sınıfın çoğunluğunu oluşturuyorlardı ve toplumun doğal liderleriydiler; ama aynı zamanda komünizme şiddetle karşıydılar. Bu nedenle Sovyetler, iş birlikçilerini komünistlerin arasında aradı. Ancak ne gariptir ki, Kore Komünist Partisi'nin merkezi Seul Amerikan bölgesindeydi ve liderlerin çoğu güneyde yaşıyordu. Kuzeydeki yerel komünistler, Moskova tarafından tanınmayan silik figürlerdi; bu yüzden Sovyetler sürgün topluluğunu araştırdı.

Sovyetler işgalden birkaç hafta sonra, lider adaylarını sürgünden dönenler arasında buldu: Kim İl Sung. Kim ve Mançuryalı gerilla arkadaşlarının çoğu, 1940'ta Sibirya'ya kaçtıktan sonra, 25. Kızıl Ordu'nun 88. Özel Keşif Tugayı'na katılmıştı. Savaş sona erdiğinde Kore'ye dönmeyi denediler ama başarılı olamadılar. Sonunda Kim ve altmış yoldaşı, bir gemiyle Doğu Denizi'ndeki Wonsan limanına gitmeyi başara-

rak, 19 Eylül'de karaya çıktılar. Kim, 12 yaşından beri Kore'ye ilk kez geliyordu. Sovyet askeri üniformaları giyen, Sovyet ordusunu tanıyan, biraz Rusça konuşan ve Japon karşıtı direniş savaşçısı olarak kusursuz bir şöhrete sahip olan bu küçük eski Mançuryalı gerilla grubu, Sovyetlere aradıkları Koreli profiline uygun gibi göründü. Kim İl Sung en kıdemli üye olmasa da en iyi tanınanıydı ve kendisiyle görüşen Rus subayları ondan etkilemişti. İşgal yetkilileri onu hemen desteklemeye başladı. Kim en büyük çıkışını, 14 Ekim'de, Sovyetler Kızıl Ordu için yüz binlerce kişinin katıldığı büyük bir karşılama töreni düzenlediğinde yaptı. Açılış konuşmasını yapma görevi Kim'e verildi. O andan itibaren Kim'in, Sovyetler tarafından kendi işgal bölgelerinin lideri olarak tayin edildiği anlaşıldı. Partizan yoldaşlarının çoğu kilit pozisyonlara yerleştirildi.

Sovyetler 1946 yılının başlarında Cho Mansik'i görevinden alarak tutukladı. Kuzey Kore'deki neredeyse tüm makamlar komünistlerin eline geçti. Kim İl Sung ve gerilla arkadaşlarının yanı sıra, SSCB'den gelen ve teknik uzmanlık sağlayan yüzlerce iki dilli Sovyet-Koreli de bu kadronun içindeydi. Bunlar Sovyet hükümetine ve parti örgütlenmesine aşina oldukları için bilhassa değerliydi. Aynı zamanda binlerce Koreli komünist de Çin'den geri döndü. "Yenan Komünistleri" olarak adlandırılan bu kişiler arasında, rakip bir komünist parti olarak Yeni Halk Partisi'ni kuran önde gelen lider Kim Tubong da vardı, fakat bunlar, Sovyetlerin ısrarıyla, Sovyet bölgesinde Kore Komünist Partisi'ne verilen adla Kuzey Kore Şube Bürosu ile birleşti. Bu arada Amerikalılar ve güneydeki müttefikleri, komünistlere baskı yapmaya başlayınca, liderlerin çoğu kuzeye kaçarak Pak Hŏnyŏng liderliğinde bir "Yerli Komünist" fraksiyon oluşturdu. Bu nedenle Kim İl Sung iktidarı birçok kişiyle paylaşmak zorunda kalsa da, Sovyetlerin desteklediği lider oydu.

Sovyetler kuzeyde sadece birkaç ay içinde bir liderlik oluştururken, Amerikalılar üç yıllık işgalleri boyunca düzeni sağlamak ve rahatça iş birliği yapabilecekleri Korelileri bulmak için mücadele etti. Karşı karşıya kaldıkları durum daha karmaşıktı, çünkü Amerikan bölgesi, iktidar için yarışan pek çok rakip grubun bulunduğu, siyasi ve entelektüel hayatın merkezi olan Seul'ü de kapsıyordu. Ancak Amerikalılar bir dizi gaf yaparak sorunlarını daha da derinleştirdiler. Sovyetlerin aksine Amerikalılar, yanlışlıkla Halk Komitelerinin komünistler tarafından kontrol edildiğine inanarak, bunlarla çalışmayı ve hatta onları tanımayı reddettiler. Kore Halk Cumhuriyeti'ni de tanımadılar, aksine dağıttılar.

Bunun yerine, ABD askeri komutanı başlangıçta Korelilere, yeni Amerikan askeri hükümeti tam olarak yerine oturana kadar, Japon sömürge yetkililerine itaat etmeye devam etmelerini emretti. Bu, Amerikalılar kendi yönetimlerini kurana kadar düzeni sağlamak için geçici bir tedbir olarak düşünülmüştü. Koreliler, daha yeni kurtuldukları zalimlere halen itaat etmeleri gerektiğini duyunca hayrete düşmüşlerdi. Amerikalılar hatalarını çabucak anlayarak, Japonları anavatanlarına geri gönderdiler, ancak yönetmek için gönderildikleri halkın güvenini asla tam olarak kazanamadılar.

Sömürge rejiminin muhafazakar toprak sahipleri, iş adamları ve eski Koreli yetkililer, Amerikalıları kendi çıkarlarını koruyacak bir yönetim kurmak için kullanmakta gecikmediler. Amerikalılar geldikten bir hafta sonra, Kore Halk Cumhuriyeti'ne karşı, muhafazakar bir grup olan Kore Demokratik Partisi'ni kurdular. Amerikalılar bu muhafazakarları bir danışma konseyine atadı ve idari görevlerle polis teşkilatındaki üst düzey pozisyonlara bu kişileri getirdi. Aynı zamanda ABD işgal yetkilileri, Komünist Parti'yi yasakladı; parti üyeleri ve diğer solcular tutuklandı ya da kuzeye kaçtı. Ancak

ABD'li yetkililer, güneydeki hakimiyetlerini güçlendirdikleri muhafazakarlara karşı ikircikli bir tutum içindeydi. Amerikalılar bunların komünizm karşıtı duygularını paylaşıyor, ancak milliyetçiliklerine güvenilememesinden, aşırı sağcı görüşlerinden ve yeni oluşturulan polis güçlerinin yaptığı eşkıyalıklardan rahatsızlık duyuyorlardı, ayrıca bazıları, toprak sahiplerinin hakim olduğu bir Kore yönetiminin, halkın toprak reformu arzusunun önünde bir engel teşkil ettiğini anlıyordu.

Sovyetler gibi Amerikalılar da kısa süre sonra, olası bir lider arayışı içinde ülkeye geri dönen sürgünleri araştırdı. Bunların en önemlisi, Amerika'dan Seul'e bir ABD askeri uçağıyla dönen, tanınmış ve saygın milliyetçi Syngman Rhee'ydi. Ülkeye göz alıcı bir biçimde girişi, liderliğinin ABD tarafından resmen onaylandığı izlenimini uyandırdı; ancak o da Kim İl Sung gibi, yıllardır görmediği ülkesi Kore'ye kendi imkanlarıyla geri dönmüştü. Rhee 20 Ekim'de, yani Kim İl Sung'un kitlesel bir mitingde ilk kez kamuoyunun karşısına çıkmasından sadece altı gün sonra, General Hodge tarafından kamuoyuna tanıtıldı. Akıcı İngilizce konuşan, şiddetli komünizm karşıtı, kişisel karizmaya ve 70 yaşında olmasına rağmen çok daha genç bir adamın enerjisine sahip olan Rhee'yi görünce Amerikalılar, Sovyetlerin Kim'i seçtiği gibi kendi liderlerini bulduklarını düşündüler. Ancak Rhee çok geçmeden fazla bağımsız olduğunu, bir Amerikan kuklası olmaya ya da öyle görülmeye hiç niyeti olmadığını kanıtladı.

Rhee muhafazakarların komünizm karşıtlığını paylaşıyordu, ancak onlardan farklı olarak Japon karşıtı şöhretiyle kusursuz bir nam sahibiydi. Sonuç olarak Rhee ile muhafazakarlar bir ittifak kurdular; muhafazakarlar Rhee'yi destekledi, Rhee de onları iş birlikçilerden intikam almak isteyen Korelilere karşı korudu. Bu ittifaktan rahatsız olan bazı ABD'li yetkililer,

daha ılımlı bir lider aramaya başladı. Adaylardan biri, daha muhafazakar eğilimli bir ılımlı olan Kim Kyusik ile bir araya gelen karizmatik ılımlı solcu Yŏ Unhyŏng idi. Ancak muhafazakarlara alternatif bir liderlik grubu oluşturabileceklerine dair umutlar, Temmuz 1947'de Yŏ'nun büyük olasılıkla muhafazakar düşmanları tarafından düzenlenen bir suikasta kurban gitmesiyle yok oldu. Çaresiz kalan Amerikalılar bir başka sürgüne, Bağımsızlık Kulübü'nün eski lideri ihtiyar Sŏ Chaep'il'e bile yanaştılar. Ancak kanserden ölmek üzere olan Sŏ, Kore'ye sadece onlarca yıldır görmediği memleketini görmek için gelmişti.

ABD işgal bölgesi, işçi grevleri ve öğrenci gösterileriyle çalkalanıyordu. Bunların bir kısmı komünistler tarafından kışkırtılmıştı, birçoğu ise sadece olayların gidişatından duyulan hayal kırıklığı ve sabırsızlığın ifadesiydi. Öğrenciler genellikle yeni kurulan ortaokul ve kolejlerde "Japon iş birlikçilerinin" idari pozisyonlara yerleştirilmesini protesto ediyor, işçiler daha yüksek ücret, çiftçiler toprak istiyordu. Amerikalılar buna binlerce tutuklamayla karşılık verdi. Ancak grevler ve gösteriler devam etti ve işgal dönemine biraz kaotik bir nitelik kazandırdı.

1947 yılına gelindiğinde, Rhee ve muhafazakarların oluşturduğu bu anti-komünist ittifak, yeni kurulan Güney Kore devletinin bürokrasisine ve güvenlik organlarına hakim olmuştu. Güney'in muhafazakar karakteri, Kuzey'den kaçan ve çoğu komünizme karşı tutkulu bir nefret besleyen binlerce toprak ağası, iş adamı, Hıristiyan ve diğerleri tarafından pekiştirildi. Bu süreçte Güney Kore sistemi olarak adlandırılabilecek bir sistem kuruyorlardı. Bu, siyasi görüşleri Amerikan liberal demokrasi fikirlerinin yanında, otoriter, aşırı milliyetçi Japon sömürge rejimi tarafından da şekillendirilmiş, komünist karşıtı, sermaye yanlısı, ekonomik ve sosyal açıdan mu-

hafazakar milliyetçilerin hakim olduğu bir siyasi düzendi.

İki devletin ortaya çıkışı

İki ayrı devletin kurulması, ne iki süper gücün ne de Korelilerden herhangi bir grubun önceden planladığı bir şeydi. Washington ve Moskova arasındaki şüphe ve rekabetin bir sonucuydu, ayrıca Koreli milliyetçiler arasındaki siyasi kutuplaşmadan besleniyordu. Büyük güçler tarafından birleşik bir Kore yaratmak için gönülsüz bir çaba sarf edildi. Sovyetler Birliği, ABD, Çin ve İngiltere, Aralık 1945'te bir araya gelerek, bu arada beş yıla indirilmiş olan BM vesayet süresini görüştü. Ayrıntılar 1946 baharında toplanan bir Amerikan-Sovyet Ortak Komisyonu tarafından çözülecekti, ancak bu çok az işe yaradı. Ortak Komisyon 1947 yazında tekrar toplandı; ancak o zamana kadar iki farklı devlet yapısı ortaya çıkmıştı bile.

Başlangıçta Moskova'nın kuzeyde ayrı bir devlet kurmayı planladığına dair bir işaret görülmemektedir. Ancak Sovyet işgalciler, 1946 başlarında kendi bölgelerinde Sovyet tarzı bir siyasi ve sosyal düzen inşa etmek için adımlar atmaya başladılar. Dikkatle yönetilen seçimler yoluyla, Şubat ayında kapsamlı reformlar gerçekleştiren bir Halk Komitesi kurdular. Halk Komitesi Sovyet denetçilerinin yönetimi altında tüm sanayileri millileştirdi ki bu, çoğu tesis Japon sahipleri tarafından terk edildiği için, oldukça kolay bir adımdı. Sekiz saatlik iş günü, beş günlük çalışma haftası ve asgari ücret tespit edildi. Diğer yasalar kadın-erkek eşitliğini tesis etti ve boşanmayı kolaylaştırdı. Gelişmekte olan kuzey devleti, kitlesel yetişkin eğitimi kampanyaları yürüttü ve zorunlu temel eğitimi yürürlüğe koydu.

Asıl devrimci hamle, 1946 baharında Halk Komitesi tarafından gerçekleştirilen toprak reformuydu. İnsanların çoğunun kiracı çiftçi ya da tarım işçisi olduğu bir ülkede, Sovyetler

ve komünist müttefiklerinin kurmakta olduğu yeni siyasi ve sosyal sisteme destek kazanmak için hiçbir şey daha fazla etkili olamazdı. Büyük toprak sahiplerinin tüm mülklerine el konuldu; çoğu paralelin güneyine kaçtı. Toprakları yoksul çiftçilere yeniden dağıtıldı. Ağır toprak vergileri ve çiftliklerin küçüklüğü, maddi durumlarının sadece biraz iyileştiği anlamına geliyordu, ancak köylüler artık kendi topraklarını işliyorlardı.

Halk Komitesi tarafından alınan bu önlemler, sonraki iki yıl boyunca tam olarak uygulandıkça, Sovyet işgali Kuzey'de radikal bir şekilde yeni bir toplum yarattı; bu eşitliğe dayalı, herkesin birbirine yoldaş diye hitap ettiği, eskiden aşağı tabakadan olan köylü ve işçilere toplumun yeni seçkinleri olduklarının söylendiği ve yüzyıllardır topluma hakim olan eski yangban sınıfının ortadan kalktığı bir toplum. Ancak bu aynı zamanda hiçbir muhalefete tahammülü olmayan baskıcı bir toplumdu. Çoğunluğu Hıristiyan gruplar tarafından düzenlenen protesto gösterileri acımasızca bastırıldı. Yazarlar ve sanatçılar devletin propaganda ajanları olarak görevlendirildi; Japonların savaş zamanında yaptığı gibi, herkes mesleklerine ya da kadınlar veya gençler gibi kategorilere göre örgütlendi ve devlet hedeflerine yönelik çeşitli kampanyalar için seferber edildi. Eski Sovyet polis memuru Pang Hakse'nin yönetimi altında karmaşık bir güvenlik aygıtı geliştirildi. Kuzey Kore kısa süre içinde hapishane sistemi dışında Sovyet tarzı totaliter bir hükümetin tüm özelliklerine sahip oldu; siyasi mahkumlar Sovyetler Birliği'nin Gulag'ına gönderiliyordu. Sadece bir ordusu eksikti. O da 1948 başlarında güvenlik güçlerinin bir kısmının Kore Halk Ordusu'na dönüştürülmesiyle kuruldu.

Yeni ortaya çıkan bu Kuzey Kore devleti teoride çok partili bir devletti. Pratikte ise tüm güç, 1946 yılında kurulan Ku-

zey Kore İşçi Partisi'nin elindeydi. Kim İl Sung ancak 1948'de partinin başına geçti, fakat bundan çok önce putlaştırılmıştı. Resmi, halka açık yerlerde Stalin'inkinin yanında yer aldı, gerilla savaşçısı ve devrimci olarak başarılarını öven şarkılar yazıldı, Kuzey'deki ilk üniversiteye onun adı verildi. Böylece, liderin putlaştırılması, toplumun bastırılması ve kalkınma hedeflerine ulaşmak için kitlesel seferberlik kampanyaları gibi Kuzey Kore'nin pek çok özelliği, 1948'de bağımsızlığını kazandığında ortaya çıkmaya başlamıştı.

Güney'de devlet organları biraz daha yavaş bir hızla kuruldu. ABD askeri hükümeti altında yeni bir okul ağı kuruldu. ABD ordusu, ulusal bir ordunun temelini oluşturacak olan bir ulusal polis teşkilatını eğitti ve yönetimi paylaşmak üzere bir Geçici Yasama Meclisi kurdu. ABD yetkilileri ve onlara hizmet eden Koreliler, 1947 yılının sonunda egemen bir devletin çerçevesini oluşturmuşlardı.

Amerika Birleşik Devletleri, sadece sınırlı çıkarları olan Kore'deki işgalini uzatmak istemiyordu, bu nedenle bağımsızlık sorununu çözmek için Birleşmiş Milletler'e başvurdu. BM bir Kore Geçici Komitesi kurdu ve komite 1948 baharında seçimlerin yapılmasına karar verdi. Sovyetler Birliği iş birliği yapmayı reddedince, BM Geçici Komisyonu seçimleri buna rağmen Güney'de düzenledi. Kim Kyusik gibi bazı güneyliler, bölünmeyi kalıcı hale getireceğini düşündükleri bu ayrı seçimleri, çaresizce engellemeye çalıştı. Ancak ne Amerikalılar ne de Güney'deki siyasi liderlerin çoğu, Kuzey'deki yetkililerle uzlaşma konusunda gerçekçi bir olasılık görmüyordu. Güney Koreliler Mayıs 1948'de, ilk kez doğrudan hükümete katılmalarını sağlayan Ulusal Meclis'in liderlerini seçmek için saatlerce kuyrukta bekledi. Ulusal Meclis üyeleri Rhee'yi cumhurbaşkanı olarak seçti ve 15 Ağustos'ta, Japonya'nın teslim olmasının üçüncü yıl dönümünde Kore Cumhuriye-

ti'ni (KC) ilan ettiler. Kuzey ise daha çok denetim altındaki seçimleri gerçekleştirerek, 9 Eylül'de Demokratik Halk Cumhuriyeti'ni (KDHC) ilan etti. Böylece iki Kore devleti doğmuş oldu.

Bölünme ve ulusal birlik arzusu

Kore'nin bölünmesi, Koreliler arasında tek bir ulus oldukları duygusunu zayıflatmadı. Dış güçler birleşik egemen bir devlete ulaşma sürecini basitçe biraz geciktirmişti, ancak otuz sekizinci paralelin her iki tarafındaki neredeyse tüm Koreliler, nihai birleşmeyi gerekli ve kaçınılmaz olarak görüyordu. Yeniden birleşme arzusu, her iki Kore'nin de desteklediği etnik milliyetçilikle pekiştirildi. Kuzey Kore resmi olarak sosyalistti ve uluslararası sosyalist topluluğun bir parçasıydı. En azından teoride, sınıfın ulusun önüne geçtiği Marksist bir devletti. Ancak Kim İl Sung ve KDHC liderliği, komünist oldukları kadar milliyetçiydi de; Korelileri kan ve soy bağıyla birleşmiş ve ortak bir kaderi paylaşan tek bir halk olarak görüyorlardı. Güney Kore'de devlet resmi olarak liberalizme dayanıyordu ve kendisini ABD merkezli komünist karşıtı "özgür dünyanın" bir parçası olarak görüyordu. Yine de Syngman Rhee, ideolojisini *ilmin chuŭi* ya da "tek halkçılık" olarak adlandırıyor, kan bağları ve tarihle birbirine bağlanmış üniter bir ulus kavramını, garip bir şekilde ifade ediyordu.

Kuzey Kore'de anayasa, (Korece'de "başkent" anlamına gelen) Seul'ün Kore ulusunun başkenti olduğunu, Pyongyang'ın ise geçici bir başkent olduğunu belirtiyordu. Kuzey Koreli liderler bu devleti, ülkenin geri kalanını özgürleştirmek için bir tür ana kamp olarak görüyorlardı. KDHC kurulduktan hemen sonra, liderleri ülkeyi güç kullanarak yeniden birleştirmek için Moskova'dan destek istedi. Benzer şekilde, Güney Kore'de okul kitaplarında çocuklara Korelilerin "tek

kanlı" bir halk olduğu ve tek bir devlet altında birleşmelerinin tartışılmaz bir hedef ve kaçınılmaz bir gelişme olduğu öğretiliyordu. Başkan Rhee "kuzeye yürümekten" ve ülkeyi zorla birleştirmekten bahsediyordu. KC ordusu 1949 ve 1950'de, savunma hatlarını sınamak ve Kuzey'i özgürleştireceği güne hazırlanmak için Kuzey Kore'ye sayısız akınlar düzenledi.

Hem Kuzey hem de Güney Kore yeniden birleşmeye kararlı olsa da, her iki ülkenin liderleri de modern toplum konusunda birbiriyle hiç uyuşmayan vizyonlara sahip olduğundan, bunu barışçıl bir şekilde gerçekleştirmek pek mümkün görünmüyordu. KDHC, tarihin doğru tarafında olduklarından emin, Güney'e hakim olan toprak ağası ve kapitalist sınıfı, Kore halkının düşmanları ve ilerici, modern bir ulus-devlet yaratına hedefini gerçekleştirmenin önündeki engeller olarak gören devrimciler tarafından yönetiliyordu. KC'deyse devlete, komünistlerden nefret eden ve korkan muhafazakar toprak ağaları ve girişimciler hakimdi.

Bu nedenle, güç kullanarak birleşmek, her iki Kore için de gerçekçi bir seçenek olarak görünüyordu. İki devletten Kuzey Kore bunu yapmak için çok daha iyi bir konumdaydı. Güney Kore'nin yarısı kadar nüfusa sahip olmasına rağmen, liderliği daha milliyetçi bir kimliğe sahipti. Ayrıca Kuzey Kore toprak reformu gerçekleştirmiş ve köylülerin desteğini kazanmıştı; Güney Kore ise bunu yapmamıştı. Kuzey Kore'deki rejim, halkı üzerindeki hakimiyetini sağlamlaştırma ve devletin hedefleri yönünde harekete geçirme konusunda daha etkiliydi. Kuzey Kore, Güney'in aksine, modern bir sanayi devleti kurmanın temellerini atmaya başlamıştı. Zaten 1945'te Kore'nin sanayi ve elektrik enerjisi üretiminin çoğuna sahip olan Kuzey Kore, 1949-50 için iki yıllık bir ekonomik plan uygulayarak, sanayi tabanını daha da genişletmeye başlamıştı.

En önemlisi de askeri avantaj Kuzey Kore'nin lehineydi.

Güçlü bir Kore Halk Ordusu'nu hızla inşa ediyordu. 1949'da Çin Halk Cumhuriyeti'nin ilan edilmesiyle birlikte, Çin Halk Kurtuluş Ordusu'nda savaşmış olan on binlerce Koreli, Kore'ye dönmeye başlayarak, deneyimli savaşçılardan oluşan büyük bir birlik oluşturdu. Moskova bu orduyu toplar, tanklar ve diğer silahlarla donatma konusunda cömert davrandı. Güney askeri açıdan çok daha zayıftı. Ordusu daha küçüktü; ayrıca ABD, bir işgal başlatmakta kullanacaklarından korktuğu için, KC güçlerine askeri uçaklar, tanklar ve diğer saldırı silahları vermeyi reddediyordu. Bu nedenle, Kim İl Sung ve Kuzey'e kaçan Güney Kore Komünist Partisi lideri Pak Hŏnyŏng, Güney'i işgal etmeleri halinde, birleşmeyi hızlı bir şekilde başarma şansları bulunduğu konusunda iyimserdi.

Kuzey Kore liderliği Güney'deki kargaşa ve huzursuzluktan cesaret aldı. Kuzey Kore Demokratik Cumhuriyeti'ndeki örgütlenme ve disiplinin aksine, KC yarı kaotik bir yapıya sahipti ve hükümet, Rhee başkanlığındaki yürütme organı ile Ulusal Meclis'in bağımsız düşünen üyeleri arasındaki çekişmelere gömülmüştü. Toprak reformunun gerçekleştirilememesi nedeniyle kırsal kesimde yaygın bir hoşnutsuzluk, şehirlerde de işçi huzursuzluğu vardı. Birçoğu sol politikalardan etkilenen öğrenciler, neredeyse sürekli protestolar düzenliyordu. Ada eyaleti Cheju'da, hükümet karşıtı büyük bir ayaklanma meydana geldi. Ekim 1948'de, ABD'nin komutayı KC subaylarına devretmesinden sadece bir hafta sonra, ordu adaya gitmek üzere Yŏsu limanında toplandı. Ancak isyanı bastırmak yerine, askerlerin kendileri ayaklandı. Bazıları hükümetlerinin devrilmesi çağrısında bulunan pankartlar taşıdı. İsyanı bastırabilecek sadık birlikler bulundu, ancak ağır çatışmalar yaşandı. İsyancı askerlerin bir kısmı gerilla grupları oluşturmak üzere yakındaki dağlara çekildi.

Rhee hükümeti tüm bu kargaşaya, komünist sempatizanı olan veya bundan şüphelenilen kişileri kitlesel olarak tutuklayarak ve kırsal kesimdeki bir dizi ayaklanmaya karşı seferler başlatarak yanıt verdi. Jeopolitik güvensizlik, rejimin anti-komünist histerisini daha da körükledi. Kuzey Kore'nin müttefikleri Rusya ve Çin komşuydu, Amerikalılar ise uzaktaydı ve destekleri belirsizdi. Rhee yönetimi kamu düzenini sağlamada ve gerilla isyanını kontrol altına alıp şiddetini azaltmada kademeli olarak ilerleme kaydetti. Ancak topraksız köylülerin, huzursuz işçilerin ve gerici ve eski Japon iş birlikçilerinin hakimiyetinde olduğunu düşündükleri Rhee rejimine karşı çıkan solcu aydınların hoşnutsuzluğu, istikrarı için halen bir tehdit oluşturuyordu.

Bu koşullar altında Kuzey Koreli liderler, Güney'in işgalinin hızlı bir zaferle sonuçlanacağını sandılar. Asıl iş, Stalin ve Mao'yu kendilerini desteklemeleri için ikna etmekti. Her ikisi de başlangıçta isteksizdi, ancak 1950 başlarında Stalin fikrini değiştirdi ve Kuzey Kore'nin askeri işgaline onay ve destek verdi; Mao da onay verdi. Kim İl Sung'un hamileri, ABD'nin KC'nin savunmasına yönelik taahhüdünün azalıyor gibi görünmesinden cesaret almış olabilir. ABD Kongresi yardımı azaltmış ve Amerikan Dışişleri Bakanı Ocak 1950'de yaptığı bir konuşmada, Güney Kore'yi Asya'daki "savunma çemberi" dışında bırakmıştı. Moskova silah ve danışmanlar göndererek, Pyongyang'ın Haziran sonunda, muson yağmurlarının başlamasından hemen önce yapılması planlanan işgale hazırlanmasına yardımcı oldu.

Kore Savaşı

Kuzey Korelilerin "Büyük Anavatan Kurtuluş Savaşı" olarak adlandırdıkları savaş, planlandığı gibi 25 Haziran 1950'de başladı. Hazırlıksız KC kuvvetleri Kore Halk Ordusu karşı-

sında dağıldı ve KHO iki gün içinde KHO Seul'e indi. Başkentte panik hakim oldu, askerler geri çekildi, binlerce sivil tam bir kaosun yaşandığı, kabus gibi sahnelerden kaçtı. Yollar, ilerleyen KHO'nun önünden güneye kaçan ailelerin, erkeklerin, kadınların ve çocukların, sırtlarında taşıyabildikleri her şeyi taşıyarak, çoğunlukla yürüyerek kaçtıkları birer nehre dönüştü (Görsel 7). Bu saatlerin dehşetini simgeleyen Han Köprüsü Olayı yaşandı. Şehrin güney sınırını oluşturan büyük Han Nehri üzerinde sadece bir köprü vardı. KC kuvvetleri, ilerleyen orduları yavaşlatmak amacıyla, kaçan sivillerle dolu köprüyü, zamanından önce havaya uçurdu ve yüzlerce kişiyi katletti.

Kim İl Sung'un planları işe yarasaydı, Kore birkaç hafta, hatta belki birkaç gün içinde yeniden birleşmiş olacaktı. Ancak savaş Kim ve yoldaşlarının beklediği gibi gitmedi. Gafil avlanan ABD, geniş çaplı bir istilanın başladığını teyit eder etmez, elinden geldiğince çabuk karşılık verdi. Başkan Truman 27 Haziran'da, Japonya'daki işgal kuvvetlerinin başındaki General MacArthur'a, KC ordusunu desteklemek için elindeki ABD hava ve deniz desteğini kullanması emrini verdi. Amerikalılar BM'ye giderek kendilerine müdahale yetkisi veren bir karar çıkartılmasını istediler. Bunu neredeyse derhal elde ettiler. Kararı veto edebilecek olan Sovyetler Birliği o sırada, uluslararası kuruluşun, Çin Halk Cumhuriyeti temsilcilerinin Milliyetçi hükümetin BM'deki koltuğuna oturmasına izin vermemesini protesto etmek için BM'yi boykot ediyordu. ABD böylece BM bayrağı altında savaşa girmiş oldu. Sonunda İngiltere, Kanada, Türkiye, Filipinler, Tayland ve Avustralya'dan birlikler de dahil olmak üzere Amerika'nın bazı müttefikleri BM'nin çabalarına destek verdi. Ancak bu, teoride uluslararası bir operasyon olmasına rağmen, ABD Birleşmiş Milletler güçlerinin büyük kısmını tedarik etti ve operasyon-

ların tüm komutasını elinde tuttu.

Görsel 7: Kore Savaşı sırasında Güney Koreli mülteciler.

Amerikan güçlerinin harekete geçmesi biraz zaman alacağından, KHO beklediği hızlı zaferi elde etseydi yine de başarılı olabilirdi. Fakat Kuzey Kore liderliği iki yanlış hesap daha yapmıştı. Kuzey Koreliler için beklenen büyük destek ayaklanması gerçekleşmedi. Ayrıca, başlangıçta şaşkınlık içinde geri çekilen KC kuvvetleri beklenenden daha fazla direnç göstermeye başladı. Sonuç olarak Kuzey Kore'nin Kore Halk Ordusu, planlanandan daha yavaş ilerleyerek, BM güçlerine asker getirmeleri için zaman kazandırdı. Yine de Ağustos ayına gelindiğinde Kuzey Koreliler, KC'nin geçici başkenti olan Busan çevresindeki güneydoğu köşesi hariç tüm Güney Kore'yi ele geçirmişti. KHO bu savunma çemberinin ötesine ilerleyemedi.

Eylül ayı başlarında, Amerikan askeri komutanı General MacArthur komutasındaki BM kuvvetleri İnchon'a çıkarma

yaparak, Kuzey Kore ordusunu klasik bir kıskaç içinde yakaladı. KHO birkaç gün içinde bozguna uğratılarak, Seul geri alındı. BM ve KC kuvvetleri Ekim ayı başlarında otuz sekizinci paraleli geçerek, Kuzey Kore rejimini yıktı ve ülkeyi kendi şartları altında yeniden birleştirdi. İhtiyatlı davranan Moskova, Kim İl Sung'u feda etmeye hazırdı, ama Amerikalıları Çin sınırına ilerlememeleri konusunda uyaran Mao Zedong öyle düşünmüyordu. Bu uyarılar dikkate alınmayınca Pekin, Kasım ayı sonlarında bir karşı saldırı başlatarak, BM ve KC kuvvetlerini paralelin gerisine püskürtüp Seul'ü ele geçirdi. Amerikalılar Mart 1951'de Seul'ü geri aldı ve Çinlileri kabaca eski sınır boyunca uzanan bir hatta geri püskürttü; bu noktada savaş çıkmaza girdi. Müzakereler Temmuz 1951'de başladı ve ateşkesin kabul edildiği 27 Temmuz 1953'e kadar devam etti.

Kore Savaşı, ülkeyi yeniden birleştirmek yerine bölünmeyi kalıcı hale getirdi. Modern Kore tarihindeki en büyük felaketlerden biriydi. 1952'de hızlanan acımasız Amerikan bombardımanı, Kuzey'deki şehirleri tamamen harabeye çevirdi. New York Eyaleti (ya da İngiltere) büyüklüğündeki ülkeye, İkinci Dünya Savaşı'nda Japon İmparatorluğu'nun tamamına atılandan daha fazla bomba atıldı. Toplam askeri ve sivil kayıpların ne kadar olduğu bilinmemektedir, ancak dokuz milyonluk nüfusun bir milyon kadarı hayatını kaybetmiş olabilir. Güney Kore aynı ölçekte bir yıkım görmedi, buna rağmen, bir yıldan kısa bir süre içinde dört kez el değiştiren Seul büyük ölçüde tahrip edildi. Yüz binlerce askeri personel ve sivil öldürüldü. BM'nin 40.000 civarındaki kayıpları çok daha az sayılabilir, ancak Çinliler bunun birkaç katı asker kaybetti.

Savaş Güney'de komünist karşıtı duyguları ve Kuzey Kore rejimine karşı nefreti arttırdı. Güney Kore şehir ve kasabalarını kurtaran Kuzey Koreliler, buraları yönetmek için Halk Ko-

miteleri kurdular. Şüpheli KC yetkililerini ve sınıf düşmanlarını toplayarak, birçoğunu idam ettiler ve toprakları yeniden çiftçilere dağıtma sözü verdiler. Bazı öğrenciler ve diğerleri, yeni siyasi düzene hizmet etmek için öne çıktı; ancak Güney Korelilerin çoğu kuzey işgalinden korkuyor ve buna içerliyordu. Kuzey için savaşan bazı gerillalar da vardı, ancak bunlar çoğunlukla Haziran 1950'den önce dağlarda savaşmış olanların kalıntılarıydı, yani yeni katılan asker yoktu. Çok az sayıda genç silahlı kuvvetlerde görev almak için gönüllü olunca, kendi iradeleri dışında askere alındılar. Bu askerlerin on binlercesi, KHO Kuzey Kore'ye geri sürüldüğünde onunla birlikte geri çekilmek zorunda kaldı ve aileleri çoğundan bir daha haber alamadı. Sonuç olarak, Kuzey Kore'nin kısa süreli işgali, komünistlere destekten ziyade nefret yaratmıştır. Güney Kore de, Kuzey'i kısa süreli işgali sırasında, yerel halkın gönlünü kazanmak yerine kaybetmeyi benzer ölçüde başarmıştı. Komünist rejime hizmet etmiş binlerce kişi tutuklandı, KC yetkilileri, komünistlerle iş birliği yapan herkesi cezalandırmakla tehdit etti. Elbette bu neredeyse herkesi kapsıyordu. Dahası, yasa dışı olarak el konulan toprakların hak sahiplerine geri verilmesi gerektiğini duyurdular.

Hem Kim İl Sung hem de Syngman Rhee savaşı, iktidarlarını sağlam bir şekilde pekiştirmiş ve rejimleri kendi halkları üzerinde daha sıkı bir kontrol kurmuş halde bitirdi. Ancak destekçilerinin muazzam askeri fedakarlıklarına rağmen, her ikisi de bunlar tarafından ihanete uğradıklarını hissediyordu. Moskova, Kim İl Sung'un İnchon çıkarmasının ardından çaresizce yaptığı yardım çağrılarına, Kuzey Kore sınırının kuzeyine çekilmesini söyleyerek karşılık vermiş, yani rejimini feda etmeye hazır olduğunu göstermişti. Çinliler onu kurtarmış ama çatışma sırasında kenara itmişti. Çin'in amacı, Kuzey Kore'nin Çin Halk Cumhuriyeti ile ABD ve Asyalı müttefik-

leri arasında bir tampon devlet olarak kalmasını sağlamaktı, ülkenin yeniden birleşmesine yardımcı olmak değil. Rhee de Amerikalıların savaşı zafere götürmekte başarısız olduklarını, bunun yerine Kore'yi bölünmüş bırakan statükoya razı olduklarını düşünüyordu. Kendi imzası olmadan yürürlüğe giren ateşkesi kabul ettikleri için Amerikalılara duyduğu kızgınlığı hiçbir zaman gizlemedi.

Sömürge döneminin sona ermesinden hemen sonraki yıllar, birçok yönden Japon ilhakından önceki yıllara benziyordu. Koreliler hızla değişen durumla başa çıkmaya çalıştılarsa da, kaderlerinin büyük ölçüde büyük güçlerin elinde olduğunu gördüler. Çin, Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri, 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında emperyalist Çin, emperyalist Rusya ve emperyalist Japonya'nın yaptığı gibi davranarak, Kore meselelerine müdahil oldular; siyasi gruplar arasındaki bölünmeyi destekleyerek, şiddetlendirdiler. Bu kez iç çatışmaların ve dış müdahalelerin sonucu, egemenliğin kaybedilmesi değil, her biri bir dereceye kadar güçlü yabancı hamilere bağımlı iki rakip devletin ortaya çıkması oldu. Kore Savaşı bu durumu değiştirmemiş, aksine daha da kalıcı hale getirmişti.

BEŞİNCİ BÖLÜM:

REKABET EDEN DEVLETLER, AYRIŞAN TOPLUMLAR

1953 yılına gelindiğinde neredeyse tüm Koreliler kan, kültür, tarih ve kader birliği yapmış tek bir ulusa ait olduklarını kabul etmişlerdi. Ancak Kore Savaşı'nın sona ermesiyle birlikte iki devlet halinde bölündüler. Her bir devlet, siyasi olarak özerk ve uluslararası alanda saygı gören, müreffeh, modern ve birleşik bir Kore ulus-devleti yaratma hedefini paylaşıyordu. Her iki devletin liderleri de bu bölünmenin geçici olduğunu sanıyor, kendilerini ve yönettikleri devleti, Kore halkının isteklerinin gerçek temsilcisi ve sömürge öncesi devletin meşru halefi olarak görüyorlardı. Her iki devlet de, Kore ulusunun tamamını temsil etmeyi hak ettiğini ve ülkeyi yeniden birleştirmek için daha iyi bir konumda olduğunu göstermek için, diğeriyle rekabet halinde olduğunu düşünüyordu. Ancak çoğunlukla aynı hedefleri paylaşmalarına rağmen, bu hedeflere ulaşmak için çok farklı yollar izleyerek, giderek daha da farklı toplumlar haline geldiler.

Başlangıçta Kuzey Kore, modern, askeri açıdan güçlü, kendine güvenen bir sanayi devleti kurma açısından daha

başarılı görünüyordu. Kore Savaşı'ndan sonra hızla toparlanmış ve yirmi yıl içinde Japonya'dan sonra Asya'nın en kentleşmiş ve sanayileşmiş ülkesi haline gelmişti. Güney Kore'yse siyasi yozlaşma ve istikrarsızlığın yanında, içinden çıkılmaz gibi görünen bir yoksulluğun hakimiyetindeki pek umut vermeyen bir başlangıcın ardından, 1961'den sonra yüksek bir ekonomik büyüme dönemine girmiş ve otoriter bir askeri yönetim altında bir sanayi ülkesine dönüştürmüştü. Güney Kore'nin gelişme çizgisi, Kuzey Kore'ninkinin tam tersiydi. Kuzey hızla ilerlerken Güney Kore'nin ekonomik kalkınması bocalamaya başlamış, ardından Kuzey yavaşlarken Güney hızlanmaya başlamıştır. 1980'lerde Kuzey'in totaliter liderliği bir aile devletine dönüşürken, Güney demokratik bir topluma dönüşmeye başladı; Kuzey uluslararası alandan dışlanırken, Güney küresel olarak daha fazla kaynaştı.

Kuzey Kore'nin modernleşme ve hızlı kalkınma çizgisi

KDHC Kore Savaşı'ndan sonraki en azından ilk on yıl boyunca, tüm Kore ulusunun meşru liderliğini üstlenme yarışında iki Kore'den daha başarılı olanıydı. Kim İl Sung devlet üzerindeki kontrolünü ve devletin toplum üzerindeki kontrolünü sağlamlaştırmayı başardı. Aynı zamanda rejimi hızlı bir ekonomik modernleşme sürecini gerçekleştirdi, bir sanayi üssü kurdu, eğitimi yaygınlaştırdı, sağlık hizmetlerini iyileştirdi ve tüm bunları yaparken hamileri olan Sovyetler Birliği ve Çin'den yüksek derecede özerklik elde etti. Her açıdan bakıldığında bu etkileyici bir başarıydı.

Kim ve eski Mançuryalı gerilla partizanları, 27 Temmuz 1953 ateşkesinden sonraki bir ay içinde, iktidardaki Kore İşçi Partisi liderliğindeki rakiplerini ortadan kaldırmaya başladı-

lar. Stalin usulü birkaç göstermelik duruşmada, yerli komünistlerin liderleri Amerikan emperyalistlerinin ve onların Güney Koreli iş birlikçilerinin ajanları olduklarını itiraf ettiler. En önde gelen üye Pak Hŏnyŏng dışında hepsi derhal idam edildi. O da Parti liderliğinden düşürüldü ve iki yıl sonra sessizce tutuklanarak idam edildi. Bir başka büyük sarsıntı da 1956 yılında, Kruşçev'in o yılın Şubat ayında, Sovyet Komünist Partisi'nin gizli bir oturumunda Stalin'in işlediği suçları ve putlaştırılmasını kınamasından cesaret alarak, önde gelen Sovyet-Korelilerden biri olan Pak Ch'angok ile Yenan fraksiyonunun lideri olan Ch'oe Ch'angik'in, Kim İl Sung'a meydan okumasıyla gerçekleşti. Meydan okuma başarısız oldu; Kim bunları iktidardan uzaklaştırdı. 1957 yılında Kim İl Sung, Kore İşçi Partisi'nde büyük bir yeniden örgütlenme gerçekleştirdi. Sonuçta üç yıllık bir tasfiye sürecinde, rejime sadakati şüpheli görülen on binlerce üye, Kore İşçi Partisi'nden ihraç edildi ve tutuklandı. Sadece Pak ve Ch'oe değil, eski Mançuryalı gerilla fraksiyonundan olmayan neredeyse tüm Parti liderleri görevden alındı, hapsedildi ve çoğu durumda idam edildi.

Stalin'in 1930'larda Sovyetler Birliği'nde gerçekleştirdiği Büyük Tasfiyeleri andıran bu muazzam temizlik, Parti içindeki olası rakipleri ortadan kaldırmanın çok ötesine geçiyordu. Rejim, Kore'nin tüm nüfusunu üç kategoriye ayırıyordu: sadık, kararsız ve düşman. Bunlar sadece bireysel eylemlere değil, aile geçmişlerine de dayanıyordu. Ailesi Japon sömürge yönetiminde görev yapmış, toprak ağası olan, işletme sahibi olan ya da Güney'de akrabaları olan herkes -yani nüfusun üçte biri- düşman olarak sınıflandırıldı. Çoğunlukla işçi ya da köylü geçmişi olan ve rejimi desteklediğini kanıtlamış kişilerden oluşan yaklaşık yüzde 20'si, sadık gruba ve geri

kalanı da kararsız gruba yerleştirildi. Bu kategoriler kalıcı ve kalıtsal hale geldi. Devlet kararnameleri, düşmanca geçmişe sahip olanların başkentte veya KC sınırına yakın yerlerde yaşamasını engelliyordu. Birçoğu uzak ve yoksul bir bölge olan kuzeydoğuya yerleştirildi.

1960'ların sonlarında bu üç grup, en sadık olandan en az sadık olana doğru derecelendirilmiş bir dizi kategori olan sŏngbun'a bölündü. Bunlar da hem aileye hem de kişisel geçmişe dayanıyordu. Kim İl Sung ile dağlarda savaşanlar ya da onunla akraba olanlar en tepede yer alıyordu. Böylece Kuzey Kore, modern öncesi hanedan Kore'sine benzeyen ama daha da ayrıntılı bir kalıtsal sosyal rütbe sistemi yarattı. Aile geçmişleri, diğer komünist ülkelerde de statü belirlemede önemli bir etkendi, ama KDHC'nin çetrefilli ve katı sŏngbun sistemi, modern dünyada önceden görülmemiş bir şeydi.

1960'ların başında Kim İl Sung ve Mançuryalı gerilla arkadaşları kontrolü tamamen ele geçirmişti. 1967'de daha küçük çaplı bir tasfiye daha yaşandı. Bundan sonra, Kuzey Kore'nin tüm liderliği, aile üyeleri ve patronları da dahil olmak üzere bu gruptan oluşuyordu. Bunlar çoğunlukla kısıtlı bir resmi eğitime sahip, Kore'de değil Mançurya'da büyümüş, dış dünyayla çok az temas kurmuş Korelilerdi. Şimdiye kadar herhangi bir modern topluma hakim olan en az eğitimli, en az kozmopolit grup herhalde bunlardı.

Kim İl Sung rejimi aynı dönemde modern bir sanayi ekonomisi inşa etmeye odaklanmıştı. Kuzey Koreliler 1953'ten 1956'ya kadar, Sovyet, Doğu Avrupalı ve daha az ölçüde Çinli müttefiklerinin yardımıyla şehirlerini, sanayi tesislerini ve altyapılarını yeniden inşa ettiler. Kitlesel seferberlik kampanyaları neredeyse her vatandaşı bu yolda çalışmaya zorlamış ve etkileyici sonuçlar elde etmişti. Aynı zamanda

devlet, özel çiftlikleri devlete ait "kooperatifler" halinde birleştirerek, köylülerin bir zamanlar sahip oldukları topraklarda çalışan maaşlı işçiler haline gelmesini sağladı. 1957 yılına gelindiğinde bu işlem büyük ölçüde tamamlanmıştı. Böylece Kuzey Koreli çiftçiler toprak sahibi olduktan sonraki on yıl içinde yeniden tarım işçisi olmuşlardı, fakat bu kez devlet için (Görsel 8). O zamana kadar hükümet son küçük özel işletmeleri de devralmış ve ekonominin sosyalistleşmesini tamamlamıştı.

Rejim 1957 yılında endüstriyel kalkınmayı genişletmek için beş yıllık bir plan başlattı. Başlangıçta Sovyetlerin beş yıllık planlarını örnek alan Kim, Mao'nun 1958'de Büyük İleri Atılım'ı başlatmasının ardından planı ona benzeyecek şekilde değiştirdi. Çinli lideri izleyerek üretim hedeflerini yükseltti, kolektif çiftlikleri daha büyük, kendi kendine yeten birimler halinde birleştirdi ve halktan bilgi almak için yetkilileri kırsal bölgelere gönderdi. Mao gibi o da sıradan insanları örgütleyerek modernleşmede kahramanca ilerlemeler kaydetmeyi ve onlara devrimci coşku aşılamayı umuyordu. Ancak Mao'nun aksine, gerçekçi olmadıkları ortaya çıktığında planlarını değiştirmeye başlamış ve Çin'in Büyük İleri Atılımının Çin halkına getirdiği felaketten kaçınmıştı. Bunu 1961-7 dönemi için daha erişilir, ama yine de iddialı bir Yedi Yıllık Plan izledi. Kalkınma planlarını uygularken Kim de Stalin gibi tüketim malları yerine ağır sanayiye ağırlık verdi. Ağır sanayi, ülkesini hamilerinden gelen sermaye mallarına daha az bağımlı hale getirecek ve yerli silah üretiminin temelini oluşturacaktı. Dolayısıyla sanayileşme, mümkün olduğunca fazla özerklik elde etme ve ülkeyi yeniden birleştirmeyi sağlayacak kadar askeri açıdan güçlü bir devlet olma hedefinden ayrılamazdı.

Görsel 8: Kim İl Sung, Kangsŏ kentinde köylülerle konuşurken, Ekim 1945.

Rejimin planları gerçekleştirilemeyecek kadar iddialıydı. Yine de Kuzey Kore 1970'lerin başına kadar yüksek ekonomik büyüme oranlarını sürdürebilmişti. O dönemde Japonya'dan sonra Asya'nın en kentleşmiş ve sanayileşmiş ülkesiydi. Çin'in ancak 2010'dan sonra ulaştığı kentleşme ve genel okuryazarlık seviyesine ulaşmıştı. Daha da önemlisi, liderlik için güneydeki rakibinden daha iyi bir performans sergiliyordu. Yaşam standartları düşük olsa da, Kuzey Korelilerin çoğu için hayat kolaylaşmıştı. Eğitim yaygınlaştı ve yetişkin okuryazarlık programları yetişkinlerin çoğuna okuryazarlık kazandırdı. Tüm nüfusun temel sağlık hizmetlerine erişimi vardı. Büyük konut projeleri, kentsel nüfusun küçük ve kalabalık olsa da su tesisatı ve elektriği olan modern apartmanlara taşınmasını mümkün kıldı. Elektrik kırsal kesimdeki evlere de ulaştı.

Kuzey Kore ayrıca hamilerinden daha fazla siyasi özerklik elde etti. Kim, Sovyetler Birliği'nin ekonomik ittifakı olan Comecon üyeliğini reddetti ve hem Moskova hem de Pekin'den yardım alırken, Çin'e fazla yaklaşmaktan da kaçın-

dı. Çin-Sovyet ayrılığı Kim İl Sung'a, her biri Kuzey Kore ile bağlarını sürdürmekte stratejik avantajlar gören iki komünist devi birbirine karşı oynama fırsatı sağladı. "Eşit mesafe" yaklaşımını 1963 ortalarında açıkça Çin'in yanında yer alarak kısa bir süreliğine terk etti. Moskova buna Kore ekonomisine darbe vuracak şekilde ekonomik yardımı keserek misilleme yaptı. 1965'ten sonra ilişkiler onarıldı ve Pyongyang sonraki otuz yıl boyunca hem Moskova hem de Pekin ile genel olarak iyi ilişkilerini sürdürdü. Kim İl Sung rejimi sadece halkı üzerinde neredeyse tam bir kontrol sağlamak, olası iç rakiplerini bertaraf etmek ve modern bir sanayi toplumu inşa etme yolunda önemli bir yol kat etmekle kalmamış, aynı zamanda dış müdahale olmaksızın kendi iç işlerine hakim olmayı da başarmıştı. Önceki yüzyılda kaderi önemli ölçüde dış güçlerin elinde olan bir ülkede, bu hakimiyet kayda değer bir başarıydı.

Güney Kore: belirsiz durumun ardından gelen "ekonomik mucize"

Syngman Rhee yönetimindeki Güney Kore, Kore Savaşı'ndan sonraki ilk on yıl boyunca modernleşme ve kalkınma yarışını kaybediyor gibi görünüyordu. Rhee rejiminin başlıca niteliği, otoriter bir yönetim, yaygın yolsuzluk ve muazzam ABD yardımlarına rağmen sadece mütevazı bir gelişme ve büyüme olmuştu. Yine de Rhee yönetiminin bazı başarıları da vardı. Toprak reformu nihayet gerçekleştirildi, eğitim muazzam ölçüde yaygınlaştırıldı ve binlerce Güney Koreli, yüksek öğrenim için çoğunlukla Amerika Birleşik Devletleri'ne giderek, geri döndüklerinde iyi eğitimli teknokratlardan oluşan bir havuz oluşturdu. Rhee, 1960 yılında yapılan seçimlere açıkça hile karıştırılması üzerine, öğrencilerin öncülüğünde düzenlenen bir protesto ile devrildi (Görsel 9). Kısa süreli bir

parlamenter demokrasi denemesinin ardından Mayıs 1961'de General Park Chung Hee (Pak Chŏnghŭi) liderliğinde bir askeri darbe gerçekleşti. Park ve darbeyi planlayan çoğunluğu genç subaylar, sivil hükümeti yolsuz ve beceriksiz buldukları için hayal kırıklığına uğramışlardı. Devlet bütçesinin yarısından fazlasını sağlayan ve Güney Kore'deki 60.000 askeriyle güvenliği sağlayan ABD'ye olan bağımlılıkları onları küçük düşürüyordu. Hepsinden de önemlisi, kendi Kore'leri ekonomik durgunluğa saplanmış ve yabancı bir güce bağımlı hale gelmişken, Kuzey Kore'nin modern, sanayileşmiş ve kendine daha fazla güvenen bir devlet geliştirmedeki bariz başarısından endişe duyuyorlardı. KC'nin kendi halkı arasında meşruiyet duygusunu kaybettiğine dair gerçekten korku hissediyorlardı; bu korku, Pyongyang'ın cazibesine kapılmış gibi görünen öğrenci gösterileri tarafından körüklendi.

Güney Kore'nin ordu liderliğindeki yeni hükümeti, Kuzey'dekinin aynı gelişim modellerini takip etti. Hükümet, toplum üzerinde daha fazla kontrol sağlamaya ve daha fazla disiplin ve nizam getirmeye çalıştı. Geniş bir muhbir ağı kuran Kore Merkezi İstihbarat Teşkilatı (KCIA) adında çetrefilli bir gizli polis gücü oluşturdu. Vatandaşlar çeşitli kampanyalarda seferber edilmekle birlikte, kamu projelerinde ücretsiz olarak "gönüllü" çalışmaya zorlanmadılar. Askeri güce daha fazla önem verildi ve okullara askeri eğitim konuldu. Yeni rejimin ana odak noktası ekonomik kalkınmaydı ve birçok açıdan Kuzey Kore'yi takip ediyordu. Devlet bankaları kamulaştırdı ve ülkenin önde gelen iş adamlarının çoğunu yolsuzlukla mücadele kapsamında tutukladı. 1962 yılında, ayrıntılı olarak tanımlanmış endüstriyel ve altyapısal hedefler içeren Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planını uygulamaya koydu.

Görsel 9: Syngman Rhee'nin başkanlığı bir sivil ayaklanma sonucu devrilince kutlama yapan öğrenciler Seul'de bir tankın üzerine tırmanmıştır, Nisan 1960

Ancak Park hükümeti Kuzey'in kalkınma yolundan da önemli ölçüde ayrıldı. Ülkenin önde gelen girişimcilerinin çoğunu ağır para cezaları ödemeye zorladıktan sonra, bunları ülkeyi yoksulluktan kurtarmakla görevlendirdi. Ülkenin en zengin iş adamı Lee Byung Chull (Yi Pyŏngch'ŏl) bir ekonomik danışma konseyinin başına getirildi. Devlet hedefleri belirledikten sonra, bunlara ulaşmak için yarışan özel işletmelere uygun koşullarda kredi aktardı. Devlet ayrıca şirketlere vergi indirimleri, ihracat yardımı, devlete ait demiryolları

ve kamu hizmetlerinde uygun ücretlerle ve başka şekillerde yardımcı oldu. Ancak devlet yardımı özel şirketlerin performansına bağlıydı. Etkinliğini kanıtlayan Hyundai veya Ssangyong gibileri, daha az verimli olan rakipleri karşısında tercih edildi. Teşvik edilen bu şirketler, chaeböl olarak bilinen dev holdinglere dönüştü. Park, verimliliği teşvik etmek için her sektörde en az iki rakip firma olmasını sağladı. Özel teşebbüsü devlet planlaması ve yönlendirmesiyle birleştiren bu formülü oldukça başarılı oldu.

Güney Kore'nin kalkınması da ihracata yönelik bir ekonomi kurarak Kuzey Kore'den farklılaştı. Tıpkı Kim gibi Park da silah sanayiini destekleyebilecek bir sanayi tabanı geliştirmeyi ve hamisi ABD'ye bağımlılıktan kurtulmayı umuyordu. Tıpkı Kim gibi Park da kendi kendine yeterliliğin gerekliliğinden bahsediyordu, ancak ağır sanayi için gereken teknik bilgi ve sermayeden yoksun olduğu için, ihracat pazarına yönelik tüketici sanayilerine odaklanmayı tercih etmişti. İlk beş yıllık plan, denizaşırı pazarlar için tekstil, ayakkabı, peruk ve diğer düşük teknolojili, yoğun emek endüstrileri öne çıkarmıştı. Devlet ayrıca özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'dan gelen yabancı yatırımları teşvik etti. Japonların ekonomiye büyük yatırımlar yapmasına izin vermek, oldukça tartışmalı bir karardı. Park 1965 yılında Japonya'yla bir barış antlaşması imzalayıp tam kapsamlı diplomatik ilişkiler kurduğunda, bu durum rejimini tehdit edecek boyutta büyük kitlesel protesto gösterilerinin fitilini ateşledi. Çoğunlukla öğrencilerin öncülük ettiği bu protestolar, Kore'nin bir kez daha eski sömürgeci efendisinin ekonomik bir uzantısı haline geleceğine dair gerçekçi korkulara dayanıyordu. Yine de rejimin milliyetçi duyguları bastırma kararı, Japonya'da artan iş gücü maliyetlerinin, üretimi kapı komşusu olan Kore'ye kaydırma-

yı pratik bir hamle haline getirdiği bir dönemde, Japon yatırımlarının ülkeye akması anlamına geliyordu. Güney Kore sadece Japonlar için değil, Amerikan ve Batı Avrupalı firmalar için de cazip bir yer haline geldi. Park onlara çeşitli vergi teşvikleri, düşük ücretli ama eğitimli bir iş gücü ve herhangi bir işçi huzursuzluğunu bastıracağına dair devlet güvenceleri sunuyordu.

Güney Kore, Kuzey Kore'nin 1950'lerde elde ettiği siyasi özerklik derecesinden yoksun olması bakımından da Kuzey Kore'den farklıydı. Güney Kore, politikaları üzerinde kısmi bir veto hakkına sahip olan Washington'a bağımlı kalmıştı. Örneğin Amerikan baskısı, Park'ı hükümeti sivil yönetime döndürmeye zorlamıştı. Park askeri üniformasını çıkararak 1963 yılında cumhurbaşkanlığına adaylığını koydu ve seçildi. Rejimi otoriter bir polis devleti karakterini büyük ölçüde korumasına rağmen, muhalefet partileri, kısmen özgür bir basın ve sık sık yapılan hükümet karşıtı öğrenci gösterilerine bir miktar hoşgörü vardı. Buna bağımsız Hıristiyan kiliseleri, bir dizi özel kuruluş ve çıkar grupları da eklendiğinde, Güney Kore devletin hakim olduğu ancak tamamen kontrol etmediği daha çoğulcu bir toplum haline gelmişti.

Güney Kore Park rejimi altında hiçbir zaman, Kuzey Kore'nin ulaştığı ölçüde dış kontrolden uzak bir özgürlük seviyesine ulaşamadı. Yine de Güney Kore ekonomik olarak kuzeydeki rakibinden daha iyi performans göstermeye başladı. 1960'ların sonunda ekonomi hızla, hatta muhtemelen Kuzey'den daha hızlı büyüyordu ve yaşam standartları daha yüksekti. Güney Kore 1970'lerin ortalarında, hatta belki daha önceden, eğitim, beslenme, barınma, sağlık ve kişi başına düşen GSYİH gibi ekonomik güç ve vatandaşlarının refahının her ölçütünde Kuzey'i geride bırakmıştı.

Sonu gelmeyen çatışma

Kore Savaşı ulusal yeniden birleşme gibi büyük bir meseleyi çözümsüz bırakmıştı. Bölünme hem Kuzey hem de Güney için geçici bir durumdan başka bir şey değildi. Güney Kore'nin tutumu ilk başta esas olarak savunmaya yönelikti. Kuzey'in yeniden işgal girişiminde bulunması halinde ordusunu güçlendirerek ve Askerden Arındırılmış Bölge (AAB) boyunca ve KC genelindeki üslerde asker bulunduran ABD ile ittifak kurarak hazırlıklı olmaya çalıştı. ABD, KC kuvvetlerine teçhizat ve eğitim sağladı. 1960'ların başında Güney Kore, 600.000 kişilik kuvveti ve yedek birlikleriyle dünyanın en büyük ordularından birine sahipti. Kuzey Kore 1953'ten sonraki ilk on yıl boyunca, enerjisini toparlanma, rejimin sağlamlaştırılması ve ekonomik kalkınma üzerinde yoğunlaştırdı. Ancak bunlar hep, yeniden birleşme düşünülerek yapılıyordu. Endüstriyel kalkınma, ülkeyi çatışmanın yeniden başlamasına daha iyi hazırlamayı ve rejimin gelecekte birleşik bir ulus-devlete giden yolu temsil ettiği konusunda Güney halkını etkilemeyi amaçlıyordu.

Kuzey Kore, ekonomik ve askeri kalkınmayı eş zamanlı olarak genişletmeye yönelik "eşit vurgu" politikasını başlattığı 1962'den sonra kaynaklarının daha fazlasını askeri hazırlığa yönlendirmeye başladı. Yetişkin nüfusun çoğuna bir tür askeri eğitim verildi; bunların önemli bir kısmı aktif yedekteydi. Zorunlu askeri eğitim gitgide uzatılarak, genellikle on yıldan fazla sürüyordu. Silahlı kuvvetlerde o kadar çok erkek vardı ki, sonunda Kuzey Kore, nüfusunun sadece yarısına sahip olmasına rağmen KC'den daha büyük bir orduya sahip oldu. 1970'lere gelindiğinde, yüzde olarak dünyadaki hiçbir devlette olmadığı kadar çok vatandaşı aktif askerlik hizmetinde bulunan ülke haline gelmişti. Ülke, Amerikan ve Güney Kore bombardımanına dayanacak şekilde tasarlanmış kilo-

metrelerce uzunluktaki yeraltı tünelleri ile tahkim edilmişti. Askeri üretim, askeri araçlar, tanklar, toplar, ateşli silahlar ve mühimmat üreten ve "ikinci ekonomi" olarak adlandırılan bir sistemle hızlandırıldı. Sonunda bu, kimyasal, biyolojik ve nükleer silah üretimini de kapsayacak şekilde genişletildi.

Askeri tatbikatlar ve askeri hazırlık dili Kuzey Kore toplumuna yayıldı. Anaokulu çocukları oyuncak silahlarla, daha büyük okul çocukları ise gerçek silahlarla tatbikat yapıyordu. Ülke sürekli bir savaş alarmındaydı. Haberlerde sürekli olarak Amerikan emperyalistlerinin ve onların güneydeki kuklalarının Kuzey'i işgal etmek için yaptıkları hummalı hazırlıklardan bahsediliyordu. Mançuryalı gerillaların Japonlara karşı verdiği mücadele, tüm emekler için bir model ve örnek olarak kullanıldığından beri militarizm her zaman Kuzey Kore kültürünün bir parçası olmuş, bu eğilim şimdi daha da güçlenmişti. Askeri tatbikatlar ve hazırlıklar rejim için halkı disipline etme ve kontrol etmenin yanı sıra, çatışmaların yeniden başlamasına hazır hale getirmenin bir aracı olarak da yararlıydı. Ancak fakir bir ülkenin kaynaklarının bu kadar büyük bir kısmını orduya ayırmasının getirdiği yük, rejimin 1950'lerde ve 1960'ların başında elde ettiği yüksek büyüme seviyelerini sürdürmesini zorlaştırdı.

Bu arada, 1964 yılında Kim İl Sung yeniden birleşme stratejisini kamuoyuna açıkladı. "Üç devrimci gücün" geliştirilmesi çağrısında bulundu. Bunlardan ilki KDHC'deki devrimci potansiyeli geliştirmek, yani askeri, ekonomik ve ideolojik gücünü artırmaktı. Bu sadece sanayileşmeyi ve silahlı kuvvetlerin genişletilmesini değil, aynı zamanda halkın yeniden birleşmeye daha iyi hazırlanabilmesi için sosyal mühendisliği de içeriyordu. İkincisi ise Güney'deki devrimci güçleri desteklemekti. 1950'de yapılan hatanın bu olduğunu Kim de kabul ediyordu; Güney'deki halk henüz devrime tam olarak

hazır değildi. Bu amaçla KDHC'nin politikası, Güney halkını kendi hükümetlerine sırt çevirmeye ve Kuzey'i desteklemeye teşvik etmekti. Pyongyang bu amaçla, KC'deki sempatizanlarla temas kurmaları ve Yeniden Birleşme için bir yeraltı Devrimci Partisi örgütlemelerine yardımcı olmaları için ajanlar gönderdi. Pyongyang, kendi yardımıyla güneyli yurttaşlarının KDHC çatısı altında birleşmeyi desteklemek üzere ayaklanmalarının gerçek bir ihtimal olduğunu düşünüyordu. Onlara Koreli milliyetçi birlik özlemlerinin gerçek savunucuları olarak cazip görünebilirlerdi. Ne de olsa Kuzey, topraklarında yabancı askerler olmadan ya da eski Japon sömürgeci efendilerine ekonomik olarak satılmadan başarılı bir şekilde modernleşiyordu.

Yeniden birleşme stratejisinin üçüncü bölümü "uluslararası devrimci güçleri" teşvik etmekti. Kim bununla, yeniden birleşmenin önünde bariz bir engel olan Güney'deki Amerikan güçlerinin uluslararası baskı yoluyla çekilmeye zorlanmasını kastediyordu. Bu, KDHC'nin davası için Üçüncü Dünya'nın desteğini kazanmayı ve mümkün olduğunda ABD'yi zayıflatmayı içeriyordu. Örneğin Kuzey Kore Kuzey Vietnam'ı desteklemiş, hatta Amerikalıların Vietnam'da yenilmeleri halinde Asya'daki askeri varlıklarından bıkacakları umuduyla bazı pilotlar göndermiştir. 1970'lerde Pyongyang Bağlantısızlar Hareketi'ne üye olmaya çalıştı ve bunu başardı. 1975'ten 1980'lerin başına kadar BM'nin düzenli olarak yabancı (yani Amerikan) güçlerin Kore yarımadasından çekilmesi için çağrılar yapması için yetecek kadar Üçüncü Dünya ülkesinin desteğine sahipti.

Kim İl Sung'un dış politikası, ilk kez dile getirdikten sonraki otuz yıl boyunca, Kore'nin kendi liderliği altında yeniden birleşmesini sağlama umuduyla bu üç devrimci gücü desteklemek üzerine inşa edildi. Bu uzun vadeli stratejik bir plan

olsa da, rejim zaman zaman Güney ile ve Güney'in içinde sorun çıkararak süreci hızlandırmaya çalıştı. Kuzey Kore 1967 yılı boyunca, belki de ABD'nin Vietnam'da batağa saplanmış olmasından faydalanmayı da umarak, tampon bölge boyunca karşılıklı top ateşini de içeren bir dizi "olay" ile gerilimi tırmandırdı. Ocak 1968'de bir grup Kuzey Koreli komando Seul'deki başkanlık konağı Mavi Saray'a saldırdı. İçeri girmeye çok yaklaştıkları sırada öldürüldüler. Aynı gün Kuzey Kore, ABD donanmasına ait istihbarat gemisi USS Pueblo'yu ele geçirdi; ardından mürettebatı esir aldı. Aylar süren müzakerelerin ardından mürettebat serbest bırakılsa da, gemi General Sherman gemisinin imha edildiği noktada demirli tutularak müzeye dönüştürüldü. Kuzey'den gönderilen komando ekipleri 1968'de KC'nin doğu kıyısına inerek köylülere nasihatlerde bulundu ve kurtuluşları için destek kazanmaya çalışsa da başarısız oldu. 1969'da Kuzey Kore kuvvetleri bir ABD casus uçağını düşürdü. Ancak Kuzey Kore'nin daha agresif tutumu yeniden birleşme yolunda hiçbir ilerleme sağlamadı. Güney Koreliler kurtarılmaya çok az hevesliydi ve Başkan Park'ın özenli güvenlik güçleri Yeniden Birleşme için Devrimci Parti üyelerini toplayıp tutuklamayı başardı.

Pyongyang, 1971'de ABD ile görüşmelere başlayan ve 1972 başlarında Başkan Nixon'ı ağırlayan Pekin'in yolunu takip ederek, Güney Kore ile müzakerelere başladı. İki ülke Temmuz 1972'de tüm Korelilerin homojen bir halk, tek bir ulus olduğu, şimdilik siyasi ve ideolojik olarak bölünmüş olsalar da eninde sonunda birleşecekleri konusunda anlaştı, ki bu çok az Korelinin katılmayacağı bir görüştü. İki taraf ayrıca yeniden birleşmenin barışçıl bir şekilde ve dış müdahale olmaksızın gerçekleştirilmesi konusunda anlaştı.

Birleşme, bir konfederasyonla başlayarak aşamalı olarak gerçekleşecekti. Güney Koreliler çatışmanın sona ermesi ve

birliğe doğru ilerleme olasılığı karşısında heyecana kapıldılar. Ancak Kuzey Kore, ne Washington'un ne de Seul'ün, ABD askerlerini yarımadadan çıkarmak gibi bir niyeti olmadığının anlaşılması üzerine görüşmelere olan ilgisini kaybetti.

Güney Kore: otoriterlik, militarizm ve ağır sanayi

Güney Kore 1970'lerde, bazı açılardan Kuzey'deki rejime benzeyen daha otoriter ve militarist bir yöne doğru ilerledi. Park anayasayı değiştirerek 1971'de üçüncü bir dönem için aday olmasını sağladı ve ardından nispeten tanınmayan bir muhalefet lideri olan Kim Dae Jung'a (Kim Taejung) karşı şaşırtıcı derecede az farkla kazandığı bir oylamanın ardından iktidarını sağlamlaştırmak için adımlar attı. 1972 yılında sıkıyönetim ilan etti ve ardından kendisine daha geniş yetkiler veren yeni bir anayasa oluşturdu. Bu anayasaya göre başkan, üyeleri Park tarafından seçilen bir Ulusal Yeniden Birleşme Kurulu tarafından seçiliyordu; bu şekilde halka doğrudan hesap vermeden süresiz olarak başkan kalabiliyordu. Muhalefeti bastırmak için bir dizi başkanlık kararnamesi çıkararak cumhurbaşkanını ya da anayasayı eleştirmeyi suç haline getirdi. Siyasi beyin yıkamalar arttı; şehirler akşam saat 17:00'de durduruluyor ve hoparlörlerden milli marş çalınırken herkes donup kalıyordu. Park yönetimi aynı zamanda Yeni Köy Hareketi olarak bilinen kapsamlı bir kırsal modernizasyon programı yürüttü ve ağır sanayi ve kimyasal sanayileşme için bir program başlattı. Bu program, dünyanın en büyük çelik fabrikasının yanı sıra tersaneler ve petro-kimya tesislerinin inşasını içeriyordu. Emek yoğun tüketim endüstrilerinden sermaye yoğun işletmelere geçiş, Güney Kore'nin Amerikalı ekonomi danışmanları tarafından şüpheyle karşılandı. Ancak bu, Park'ın hem ülkeyi ekonomik açıdan daha kendi kendi-

ne yeterli hale getirme, hem de askeri üretim için endüstriyel zemini kurma arzusunu yansıtıyordu. Hatta füze ve nükleer silah geliştirmek için gizli planlar bile yaptı; ancak bunlar Güney Kore üzerinde halen büyük bir nüfuza sahip olan ABD tarafından keşfedilerek veto edildi.

Fakat bu otoriter dönüşüme rağmen Park hiçbir zaman tam diktatörlük yetkilerine sahip olmadı. Her ne kadar zayıflamış olsa da Park'ın politikalarına karşı sesli bir direnişi sürdüren muhalif siyasi partiler, gazeteler ve çoğu dini bağlantılı özel kuruluşlar vardı. Öğrenci gösterileri devam etti ve ara sıra işçi huzursuzlukları patlak verdi. Park'ın iktidarını sınırlayan önemli bir etken de, Güney Kore'nin askeri destek için ve ihracatının ana pazarı olarak ABD'ye bağımlılığının devam etmesiydi. ABD bazen muhaliflere sığınak sağlıyor ya da yüksek itibarlı muhaliflere kötü muamelede bulunulduğu için misilleme tehdidinde bulunuyordu. Ayrıca devlet, baskıcı olmasına rağmen, Batı ile olan ideolojik bağları nedeniyle bir şekilde dizginlenmişti. Seul'deki hükümet anti-komünizmi ve aşırı milliyetçiliği desteklese de, aynı zamanda demokratik dünya ile birleşiyor ve okullarda liberal demokratik hükümet ve toplum fikirlerini öğrettiriyordu.

Güney Kore aslında kuzeye göre küresel ekonomiye ve küresel kültüre daha bağlıydı ve halkı kuzeydeki rakibine kıyasla çok daha az izole olmuştu. Binlerce kişi eğitim için ABD'ye gitti, milyonlarca kişi Amerikan televizyonlarını izledi ve ekonomi, hepsi de birçok Güney Korelinin hayranlık duyduğu açık demokratik toplumlara sahip olan ABD, Japonya ve Batı Avrupa ile ticarete bağımlı kaldı. Güney Kore'nin ekonomik gelişimi öncelikle ihracata yönelik olmaya devam etti; çelik endüstrisi bile uluslararası çapta rekabetçi olacak şekilde tasarlandı. Ayrıca Kuzey'e kıyasla daha çoğulcu bir toplumdu. Çoğulculuğun artmasındaki etkenlerden biri de

Hıristiyanlığın yükselişiydi. Hıristiyanlık 1945'ten sonra nüfusun yüzde 5'inden azken, 1980'lere gelindiğinde dörtte birine ulaştı ve Güney Kore'yi Filipinler'den sonra Asya'daki en Hıristiyan ikinci toplum haline getirdi. Hıristiyan kiliselerinin çoğu siyasete karışmaktan kaçındı; ancak bazıları işçi hareketlerinde ve siyasi muhalefette yer aldı. Japon sömürge yönetimi altında çok daha küçük olan Hıristiyan topluluğu için geçerli olduğu gibi, kiliselerin uluslararası bağlantıları, baskıcı otoritelere karşı bir miktar koruma sağlıyordu. Geleneksel olarak eğitime duyulan saygı, rejimin yolsuzluk ve suistimallerini protesto eden üniversite öğrencilerine de, toplumun vicdanı olarak hareket etmelerini mümkün kılan bir koruma sağladı. İşçi eylemcileri, hem hükümet hem de endüstri tarafından görevlendirilen kabadayıların baskısına rağmen hayatta kalmayı başardılar. Genelde rejimi destekleyen iş dünyası da kendi çıkarlarını korumaya çalıştı ve bazen hükümetin sert müdahalelerine direndi.

1979 yılında Busan bölgesinde işçi hareketleri ve siyasi huzursuzluk patlak verdi. Olaylar kriz seviyesine ulaştığında Park Chung Hee, başkanın protestocularla müzakere etmek yerine onları bastırma kararına itiraz eden KCIA başkanı tarafından öldürüldü. Bazen "Seul Baharı" olarak da adlandırılan kısa bir siyasi özgürlük döneminin ardından, 1980 yılında General Chun Doo Hwan (Chŏn Tuhwan) Güney Kore'nin güvenlik devletini yeniden güçlendirdi. Chun'un iktidarı sağlamlaştırma süreci, güneybatıdaki Kwangju kentindeki bir halk ayaklanmasının acımasızca bastırılmasında ifade buldu. Bu Kwangju Olayı, birçok Korelinin sevmediği ve "gayrimeşru" kalan Chun rejiminin peşini bırakmayacaktı. Chun, başlangıçta sadece bazı kozmetik değişikliklerle Park'ın politikalarını sürdürdü. Gece sokağa çıkma yasakları ve saat 17:00'de hazır ola geçme uygulaması sona erdi, ayrıca öğrenciler artık

askeri üniforma giymiyordu. Ancak 1980'lerin ortalarından itibaren hükümet sansürü azalttı ve siyasi muhaliflere yönelik tacizlerini hafifletti. 1980'lerde Güney Kore artık otoriter bir yönde ilerlemiyordu. Bu arada ekonomisi de hızlı bir şekilde ilerlemeye devam etti.

Tüm bunlar olurken Güney Korelilerin çoğunun yaşam standardı önemli ölçüde iyileşti. 1960 yılında Güney Kore'de kişi başına düşen gelir Haiti ile aynıydı, Gana'dan biraz daha düşüktü. On yıl sonra, belki Kuzey Kore'dekinden daha fazla olmasa da, çok daha yüksekti. 1980'lere gelindiğinde Güney Kore'nin yaşam standartları o kadar çarpıcı bir şekilde iyileşmişti ki, Haiti veya Gana ile karşılaştırmak kimsenin aklına gelmezdi. Ve neredeyse her türlü refah ölçütüne göre, büyük çoğunluk Kuzey Korelilerin çoğundan daha iyi durumdaydı. Çok daha iyi besleniyorlardı, daha iyi eğitimliydiler, daha sağlıklıydılar, daha geniş modern konutlarda yaşıyorlardı, dinlenmeye ve eğlenceye daha fazla zaman ayırabiliyorlardı. Dilencileri, sakız satan çocukları, kirli sokakları ve pejmürde giyimli yoksullarıyla güney şehirlerini kaplayan sefalet, o zamana kadar büyük ölçüde ortadan kalkmıştı. Güney Korelilerin Kuzey'deki yurttaşlarıyla tek ortak noktaları, uzun saatler boyunca çalışmalarıydı. Güney Koreliler saatlerce "gönüllü" çalışmak ya da uzun, zorunlu "çalışma seanslarına" katılmak zorunda değillerdi (aşağıya bakınız) ancak şirketlerinde ya da kuruluşlarında haftada elli ya da altmış saat çalışıyorlardı. Aslında, 1970'ler ve 1980'lerde, bu tür iş kayıtlarının mevcut olduğu herhangi bir ülkedekinden daha fazla saat çalışıyorlardı. Çalışma koşulları genellikle acımasız ve tehlikeliydi. Genç kadınlar genellikle "arı kovanı" adı verilen iş yerindeki küçük yatakhanelerde yaşıyordu. Endüstriyel kaza oranı dünyadaki en yüksek oranlar arasındaydı. Yaşam standartları iyileşse de hayat hâlâ zordu ve 1970'ler ve 1980'lerde birçok

Güney Koreli yurtdışına göç etti. Ülkelerinde kalanlar ise giderek daha huzursuzlanıyordu.

Kuzey Kore: ekonomik ivme kaybı, hanedan devletine geçiş

Kuzey, 1970'ler ve 1980'lerde kendine özgü bir yönde ilerleyerek, ideolojisi ortodoks Marksizm-Leninizm'den daha da uzaklaşan bir hanedan kült devletine dönüştü. Mao Zedong 1966'da başlayan Kültür Devrimi'ni gerçekleştirdiğinde, Kim de daha az kaotik bir şekilde onu takip etti. Devlet propagandası onu daha da büyük bir düşünür olarak övüyordu. Genellikle "kendine güven" olarak çevrilen bir terim olan juche (chuch'e) düşüncesi, toplumun ideolojik temeli haline geldi. 1972 yılında ilan edilen yeni anayasa, 1948'de Sovyetler tarafından hazırlanan anayasanın yerini aldı. Bu anayasa, hükümetin temeli olarak "sosyalizmin Kore'ye uyarlanması" olan juche'yi ilan ediyordu. 1970'lerden sonra Marksizm-Leninizm'e yapılan atıflar ortadan kalktı. Başkentte, kırmızı alevi gece gökyüzünde göze batan büyük bir juche düşünce kulesi dikildi. Kuzey Korelilerin iş yerlerinde Kim İl Sung'un düşüncesini her hafta, haftada iki defa ve hatta her gün etüdlerde incelemeleri gerekiyordu. Devlet kıt döviz kaynaklarını, yabancı gazetelerde büyük lideri ve düşüncelerini öven sayfalar dolusu reklam satın almak ve denizaşırı ülkelerdeki Juche Çalışma Toplulukları'na sponsor olmak için harcadı. Bu arada Kim'in başlangıçta Stalin'i örnek alan kişilik kültü, sempati duyan yabancı gözlemcilerin bile tuhaf karşılayacağı kadar aşırı boyutlara ulaştı. Portreleri ve heykelleri her yerdeydi, özlü sözleri dağların yamaçlarına dev harflerle kazınmıştı. 1970'lerin başından itibaren tüm vatandaşların üzerinde onun resminin bulunduğu bir rozet takması zorunlu kılındı.

Kim İl Sung kültünü diğer komünist devletlerden ayıran en önemli özellik, bu kültün onun ailesine kadar uzanmasıydı. Annesi, babası, büyük büyük dedesi ve ilk eşi, hepsi birer vatansever bağlılık putu haline geldi. Bu durum rejimin ilk günlerinden beri geçerliydi ancak 1970'lerde Kim'in "devrimci soyuna" yapılan vurgunun artması, ne ilginçtir ki oğlu Kim Jong İl'in halefi olarak ortaya çıkmasıyla aynı zamana denk geldi. Bu ilk başta sessizce işliyordu: Kim Jong İl hiçbir zaman kamuoyu önüne çıkmadı ve Parti eliti dışında tanınmıyordu. Ardından 1980'de Kim Jong İl, Kore İşçi Partisi Kongresi'nde ilk kez kamuoyunun karşısına çıktı. Daha sonra televizyonda ve basında babasıyla birlikte gösterildi. Onun da resmi her yerde göründü ve genç Kim, daha önce babasına mahsus olan övgüleri almaya başladı. Kuzey Kore bir hanedan devleti haline gelmişti.

Sadece Kim ailesini Kore ulusunun merkezine yerleştirmekle yetinilmiyor, Pyongyang da ülkenin coğrafi merkezi haline getiriliyordu. Daha önceleri Kuzey, emperyalistler Güney'den kovulup, ülkenin birliği yeniden sağlanana kadar tamamlanmamış sayılan milliyetçi kurtuluş mücadelesinin sürdürüleceği ana kamp olarak görülüyordu. 1972 anayasası Seul'ü değil Pyongyang'ı ülkenin başkenti ilan etti. Pyongyang merkezli yeni bir milliyetçilik ortaya çıkıyordu. Arkeologlar 1990'ların başında, Kim İl Sung'un telkiniyle, Kore kültürünün beşiği olarak ilan edilen Pyongyang'da eski bir uygarlık keşfettiler.

İdeoloji evrim geçirirken, ekonomi politikaları rejimin ilk yıllarındaki şeklinde donmuş halde kaldı. KDHC, özel piyasalara bazı tavizler veren çoğu komünist devletin aksine, ekonomi üzerindeki tam devlet kontrolünü sürdürdü. Teknoloji ithal edecek dövizden yoksun olan rejim, üretim hedeflerine ulaşmak için daha fazla iş gücü kullanmaya çalıştı. Askerler zamanlarının çoğunu inşaat projelerine ve ekinlerin hasadına

yardım etmeye ayırdı. Öğrenciler günlerini okulda olduğu kadar tarlalarda ve şantiyelerde çalışarak geçirdi ve tüm çalışanların "gönüllü" iş yapabilmesi için devlet daireleri Cuma günleri kapatıldı. Devlet, gerçekçi olmayan yüksek hedeflere ulaşmak için "hız savaşları" düzenledi ve bunlar neredeyse her zaman, yalan olsa da başarılı ilan edildi. Kuzey Koreli işçiler ve çiftçiler hafta sonları ve işten sonra da çalışırken onlara ilham vermek için propaganda bombardımanına tutuldular. Ancak bu yöntemler getirilerin azalmasıyla sonuçlandı. En temel istatistiklerin bile gizli tutulduğu Kuzey Kore'de büyüme oranlarını belirlemek zordur, ancak 1970'lerin başından sonra ekonomik büyümesi yavaşlamış görünüyordu. 1980'lerde ise neredeyse hiç büyümüyordu.

1980'lerde elde edilen küçük ekonomik büyüme bile, büyük ölçüde Sovyetler Birliği'nin piyasa fiyatının çok altında petrol tedariki de dahil olmak üzere yaptığı yardımlardan kaynaklanıyordu. Yine de KDHC, talep gören çok az şey ürettiği için çaresizce döviz sıkıntısı çekiyordu. Sonuç olarak, devlet döviz toplamak için suç faaliyetlerine girmeye başladı. Diplomatlarının çantalarında teslim ettiği uyuşturucular üretti, sahte sigara ihraç etti, sahte ABD parası bastı ve silah kaçakçılığı yaptı.

Güney Kore ile arasındaki tezat daha büyük olamazdı. Güney Kore 1980'lerde elektronik, beyaz eşya, çelik, gemi ve tekstil ürünleri satan bir ihracat merkezi haline gelirken, Kuzey Kore mütevazı miktarlarda bile döviz kazanmak için yasa dışı girişimlerde bulunuyordu. Güney Kore'nin ekonomik büyümesi 1980'lerde hızlanırken, Kuzey Kore ekonomisi durgundu. Güney Kore'de yaşam standartları hızla yükselirken, 1980'den sonra Kuzey Koreliler ciddi gıda sıkıntısı ve yetersiz beslenme sorunu yaşıyordu. İki Kore arasındaki ekonomik rekabette Güney Kore açıkça kazanıyordu.

ALTINCI BÖLÜM:

KÜRESELLEŞEN GÜNEY, İÇE KAPANAN KUZEY

İki Kore 1980'lerden itibaren ekonomik, siyasi ve kültürel olarak birbirinden daha da uzaklaştı. Bu süreçte her iki ülke de sömürgelik sonrası devletlerin tarihinde aykırı birer örnek haline geldi. Çok az devlet yoksulluktan "gelişmiş" statüsüne Güney Kore'den daha hızlı geçerken, hiçbiri Kuzey Kore'den daha totaliter, izole bir toplum haline gelmedi. Güney Kore'nin ekonomisi 2000'li yıllara kadar etkileyici bir şekilde büyüyerek zengin bir tüketim toplumu haline gelirken, Kuzey Kore ekonomik durgunluk, gerileme ve herhangi bir kentsel toplumun yaşadığı en kötü kıtlık döneminden geçiyordu. Her ikisi de yola otoriter bir siyasi sistemle başladı; ancak Kuzey otoriter ve kapalı kalırken Güney açık, demokratik bir topluma dönüştü. Güney, dünyayı gezen bir nüfusa, uluslararası alanda tanınan marka şirketlere ve dünya çapında popüler bir eğlence endüstrisine sahip kozmopolit bir toplum haline geldi. Kuzeyse, uluslararası sosyalist hareketin içinde konumlanmış daha geleneksel bir Marksist-Leninist devlet-

ten, yabancı düşmanı ırkçı-milliyetçiliğe dayalı bir hanedan kült devletine geçerek giderek içe kapandı.

Korelilerin çoğu kendini, ortak bir etnik köken ve soyla birleşmiş tek bir ulusun parçası olarak görmeye devam ederek, siyasi bölünmeyi doğal olmayan ve uzun vadede kabul edilemez bir hal olarak değerlendiriyordu. Ancak 21. yüzyılın ikinci on yılına gelindiğinde, birleşmenin ne zaman gerçekleşeceği ya da gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ve iki Kore'nin ne ölçüde hâlâ tek bir ulus olduğu artık net değildi.

1980'lerin sonu ve 1990'ların başında talihin dramatik bir şekilde tersine dönmesi

Güney Kore, 1981 yılında, Park Chung Hee'nin ölümü ile Chun Doo Hwan'ın iktidarı ele geçirmesi arasındaki kaotik döneme eşlik eden durgunluğun ardından, artan ihracatın öncülüğünde hızlı bir ekonomik büyümeye geri döndü. Aynı yıl, altyapı gelişimi için bir itici güç görevi gören 1988 Olimpiyat Oyunları'na layık görüldü. Sonraki birkaç yıl içinde ekonomik büyüme oranı yüzde 12'lere çıkarak dünyadaki en yüksek büyüme oranına ulaştı. Gelişmekte olan ülkeler KC'nin başarılarına hayranlık duymaya başladı ve ondan bir ders almak için sürekli gözlemci gönderiyordu. KC başarılı ekonomik kalkınmanın reklam panosu haline geliyordu; ülke dışındaki gazeteciler "Kore ekonomik mucizesi"nden bahsediyordu. Ancak bu mucizenin de bir bedeli vardı, işçiler eziliyor, uzun çalışma saatleri boyunca düşük ücretlerle çalışıyordu. Öğrencilerin ve işçilerin huzursuzluğu on yıl boyunca daha da artarken, siyasi katılımdan dışlanmaya içerleyen ve giderek huzursuzlaşan bir orta sınıf da bunlara katıldı.

1987 yılında hükümet, Chun'un yedi yıllık görev süresinin sonunda, söz verdiği gibi istifa edeceğini ancak yeni başkan için doğrudan seçim yapılmayacağını açıkladığında, hükümet

karşıtı büyük gösteriler patlak verdi. Chun'un basitçe kendi yerine başka bir generali getireceği açıktı. Protesto gösterileri o kadar sık ve kitlesel hale geldi ki Olimpiyat Oyunlarını tehlikeye atıyordu. Haziran 1987'de artan kamuoyu baskısına karşılık veren hükümet, özgürce rekabet edilecek bir başkanlık seçimi düzenlemeye söz verirken, sansür çoğunlukla sona erdi. Çoğu siyasi mahkumu serbest bıraktı. O yılın sonunda yapılan seçimi Chun'un seçtiği aday, parçalanmış bir muhalefete karşı kazandı, ancak muhalefet partileri kısa sürede Ulusal Meclis'te büyük bir çoğunluk elde etti. Canlı bir basın, örgütlü çıkar grupları ve her düzeyde serbestçe yarışılan seçimler sayesinde siyaset daha açık hale geldi. Ordu siyasetten tamamen çekildi. 1992 yılında eski bir muhalif politikacı olan Kim Young Sam (Kim Yŏngsam) başkan seçildi. 1997'de yine Park ve Chun rejimlerine muhalif olan başka biri, Kim Dae Jung seçildi. Bundan sonra iktidarın barışçıl yollardan el değiştirmesi artık rutin hale gelmişti.

İşçiler artık özgürce örgütlenebildikleri için, 1987 yılında bir işçi ayaklanması dalgası patlak verdi. Sonraki birkaç yıl içinde ücretler hızla yükseldi, çalışma koşulları ve güvenlik standartları önemli ölçüde iyileşti. Yaşam standardı çarpıcı bir şekilde yükseldi ve Güney Kore modern bir tüketim toplumu haline geldi. İthalat kısıtlamaları hafifledikçe, sokaklar kısa sürede arabalarla tıkandı, mağazalar da dünyanın dört bir yanından gelen ürünlerle doldu. 1988'den sonra yurtdışına seyahat üzerindeki neredeyse tüm kısıtlamalar sona erdi ve kısa süre içinde Güney Koreliler dünyanın en çok gezen gezginleri arasına girdi. 1990'larda orta sınıf tüketici yaşam tarzı, artık ortalama bir çalışan aile için erişilebilir hale gelmişti; yaşam standartları açısından Birinci Dünya ülkelerindeki meslektaşlarıyla aralarındaki fark daraldı. 1996'da Güney Kore, gelişmiş ülkelerden oluşan bir örgüt olan OECD'ye

katılarak, sembolik olarak Üçüncü Dünya'dan Birinci Dünya statüsüne geçti.

Tüm bunlar Kuzey Kore'nin ekonomik durgunluğuyla çarpıcı bir tezat oluşturuyordu. 1980'lerin başında Kim İl Sung, yanında oğlu ve halefi olarak atanan Kim Jong İl ve diğer yetkililerle birlikte, ekonomik reformları hakkında bilgi edinmek için Çin'e gitti. Ülkeyi yabancı yatırıma açmaya yönelik birkaç mütevazı jest gerçekleştirildi. Ancak rejim reform yapmak yerine, ekonomik büyümeyi teşvik etmek için 1950'lerden beri kullandığı yöntemleri kullanarak daha fazla kitlesel seferberlik kampanyası yürüttü. Ayrıca Sovyetler Birliği'nden daha fazla yardım istedi, Asya'daki nüfuzunun azalmasından endişe eden Moskova da bu yardımı sağladı. İçeride ise devletin toplum üzerindeki sıkı kontrolünde bir gevşeme olmadı.

Pyongyang için güneyli rakibinin ekonomik başarısından daha da endişe verici olan, uluslararası alanda daha fazla kabul görmesiydi. Gelişmekte olan pek çok ülke, Güney'i ders alınacak faydalı bir model, ticaret ve ekonomik yardım kaynağı olarak görmeye başladıkça, Pyongyang'ın Üçüncü Dünya'daki etkisi azaldı. Kuzey Kore'nin uyuşturucu kaçakçılığı yapmak için diplomatik ayrıcalıklarını kötüye kullanması, Güney Kore'ye yönelik terörist saldırılara önayak olması, abartılı Kim İl Sung kültü ve oğlunu halefi olarak tanıtması, tarafsız ülkeleri Kuzey Kore'den giderek daha fazla uzaklaştırdı. Bunlar 1982'den sonra, BM'de Kuzey Kore yanlısı kararlar teklif etmeyi bıraktı. Olimpiyat Oyunları da bir başka dertti. Pyongyang önce birkaç terör saldırısı düzenleyerek ve KC'nin AIDS salgınına yakalandığı söylentilerini yayarak ülkeleri katılmaktan vazgeçirmeye çalıştı. Daha sonra oyunlara ortak ev sahipliği yapma konusunda ısrar etti. Birkaç küçük etkinliğe ev sahipliği yapma fırsatı sunulduğunda, Pyong-

yang bunu reddederek, ardından uluslararası bir boykot için kampanya başlattı. Boykota sadece beş ülke katıldı; oyunlar yüksek bir katılımla başarılı olarak tamamlandı.

Pyongyang için en büyük tehdit, komünist müttefikleri ile Seul'deki hükümet arasındaki ilişkilerde buzların çözülmesiydi. Çin, Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'daki Varşova Paktı ülkeleri, KC'ye eğitim ekipleri gönderdi ve Güney Korelileri ülkelerindeki spor etkinliklerine davet etmeye başladı. Macaristan 1988'de, Sovyetler Birliği ise 1990'da Seul ile tam diplomatik ilişkiler kurdu. Moskova'nın Güney Kore ile resmi ilişkiler kurması, Kuzey'e yaptığı ekonomik yardımın sona ermesine denk geldi. Sovyet yardımının ne kadar önemli olduğu, yardımın askıya alınmasının Kuzey Kore ekonomisinde ciddi bir daralmaya yol açmasıyla ortaya çıktı. Pyongyang'ın petrol için normal piyasa fiyatlarını dövizle ödemesi konusunda Moskova'nın ısrar etmesi özellikle ağır bir darbe oldu. Kuzey Kore ekonomisini yürütmek için ucuz Sovyet petrolüne bel bağlamıştı. Şimdi ise elektrik kesintileri, fabrikaların kapanması ve trenlerin, kamyonların ve traktörlerin atıl kalmasıyla sonuçlanan ciddi bir enerji sıkıntısı çekiyordu.

Gübre üretimi düşerek tarımsal üretimi olumsuz etkiledi. Güney Kore hükümeti, Kuzey Kore ile yeni görüşmeler önererek değişen uluslararası dinamiklerden yararlanmaya çalıştı. Müzakerelerin ardından iki taraf, yarımadanın nükleer silahlardan arındırılması üzerinde anlaştı, ancak bunun dışında çok az ilerleme kaydedildi.

Kuzey Kore'nin "zorlu yürüyüşü"

1990'ların başında iki Kore arasındaki yaklaşık yarım asırlık rekabetin karakteri değişmişti. Kuzey Kore artık ciddi bir rakip değildi, aksine çürük bir devlet olmanın eşiğindeydi. Liderliği, yeniden birleşme resmi hedefinden vazgeçmeksizin,

hayatta kalmaya daha fazla odaklandı. Birçok Güney Koreli ve dışarıdan gözlemciler, Kuzey Kore devletinin çökmesini ve Doğu Almanya'nın Batı Almanya'ya dahil olması gibi, daha kalabalık ve çok daha zengin olan güney komşusu tarafından ilhak edilmesini bekliyordu. Gerçekten de Seul'deki liderler Kuzey Kore'nin işgalinden ya da siyasi yıkımından endişe etmek yerine, kaçınılmaz çöküşü gerçekleştiğinde Kuzey'i absorbe etmenin maliyeti konusunda endişeliydiler.

1994 yılının başında Kuzey'deki ekonomik koşullar o kadar kötüleşti ki, Kim İl Sung'un her yıl yaptığı yeni yıl konuşmasında ilk kez işlerin iyi gitmediğini itiraf etti. Sonraki aylarda Kuzey Kore, nükleer programı yüzünden ABD ile çıkmak üzere olan bir çatışmayı kıl payı önledi. Gergin geçen son dakika müzakerelerinde Pyongyang, ABD, Güney Kore ve Japonya'nın iki nükleer enerji santrali inşa etme ve ağır akaryakıt sağlama yardımı karşılığında nükleer silah geliştirmeyi durdurmayı kabul etti. Kim Temmuz 1994'te aniden öldüğünde ayrıntılar üzerinde hâlâ çalışılıyordu. Uzun zamandır planlandığı gibi yerine oğlu Kim Jong İl geçti.

Ertesi yaz alışılmadık derecede şiddetli muson yağmurları yaygın sellere, ülkenin hasadının büyük kısmının kaybına ve kıtlığa yol açtı. 1995'ten 1999'a kadar yüz binlerce Kuzey Koreli, 20. yüzyılın sonlarında yaşanan en kötü kıtlıklardan birinde yetersiz beslenmeye bağlı nedenlerden öldü. Kuzey Korelerin "zorlu yürüyüş" dediği kıtlık, dünya tarihinde gerçekten sıra dışı bir olaydı. Bu, savaşta olmayan modern bir kentsel, endüstriyel toplumda yaşanan ilk kıtlıktı. Çoğunlukla kırsal bölgeleri etkileyen diğer kıtlıkların aksine, bu kıtlık en çok kuzeydoğudaki sanayi kentlerini vurdu. Çaresiz kalan Kim Jong İl, uluslararası gıda yardımı çağrısında bulundu. İsteği bazı açılardan dikkate değerdi. Halen bir yeryüzü cenneti, diğer uluslar için bir model, kendi kendine yeten bir

devlet olduğunu iddia eden bir ülkede, kıtlığın kabulü ve acil kitlesel yardım çağrısı yapılması çarpıcıydı. Bu aynı zamanda rejim için de büyük bir riskti.

Sıradan Kuzey Korelilerin dış dünyayla hiçbir bağlantıları yoktu. Onlara komşuları tarafından kıskanıldıkları ve Güney Koreli kardeşlerinin Amerikan emperyalistleri ve onların güneydeki uşakları tarafından bitmek bilmeyen baskılara maruz kaldıkları söyleniyordu. Yine de, anlatıya göre, Güney halkının morali, bir gün Kuzey Kore tarafından özgürleştirilecekleri ve üstün zekalı Kim ailesi altında yaşayacakları umudu ve beklentisiyle yüksek tutuluyordu. Rejim şimdi halkını, meşruiyetinin altını çürütebilecek alternatif gerçeklik görüşlerine maruz bırakma riskiyle karşı karşıyaydı. ABD'den, BM Dünya Gıda Programı'ndan ve Güney Kore'deki Good Friends kuruluşu da dahil olmak üzere özel STK'lardan gelen yardım görevlileri gıda dağıtımı yaptı. Hareketleri ciddi şekilde kısıtlanmıştı, sıradan Kuzey Korelilerle temasları sınırlıydı ama yine de milyonlarca insan bilerek "düşmanları" tarafından besleniyordu.

Bu aksiliklere rağmen Kuzey Kore rejimi bazılarının beklediği gibi çökmedi, aksine ayakta kaldı. İdeolojisini değiştirerek, bazı siyasi kurumlarını ayarlayarak ve ekonomik ve sosyal değişikliklere uyum sağlayarak bunu başardı. İdeolojik değişikliklerin birçoğu ekonomik çöküş ve kıtlıktan önce zaten yapılmaktaydı. Bunlardan biri de, daha aşırı milliyetçi bir dönüş yapmaktı. Kuzey Kore 1980'lerin sonlarında değişen bir uluslararası ortamda canının tehlikede olduğunu görmeye başladığında, buna etnik-ırksal milliyetçiliği yeniden vurgulayarak karşılık verdi. Kendisini hâlâ sosyalist olarak adlandırıyordu ama "kendi tarzımızda sosyalist". Aslında gerileyen uluslararası sosyalist hareketten uzaklaşıyor ve yabancı düşmanı bir izolasyonizme geri çekiliyordu.

Rejim, sonbahardaki ay festivali ve ay takvimine göre yeni yıl kutlamaları gibi bazı kültürel gelenekleri yeniden canlandırdı. Devlet propagandası sadece Kore kültürünün değil, Kore ırkının ya da soyunun eşsizliğine daha fazla vurgu yapıyordu. Daha önce bir halk efsanesi olarak kabul edilen Kore'nin efsanevi kurucusu Tan'gun, gerçek bir tarihi kişi haline geldi. Diğer keşifler arasında, Korelilerin insan evriminin eşsiz bir soyu olduğunu "kanıtlayan" ilk insan kalıntıları da vardı. Bunlar, tüm Kore tarihinin, Korelilerin yabancı istilacılar karşısında bağımsızlıklarını, kendi yürüyüşlerini ve ırksal saflıklarını koruma mücadelesi olarak yeniden yorumlandığı daha büyük bir anlatının parçasıydı. Neyse ki, olağanüstü Kim ailesi ortaya çıktı ve onların liderliğinde ulusun yarısı kendini Japon egemenliğinden kurtardı, üstüne Amerika'nın onları bastırma girişimini de engelledi. KDHC, güçlü ordusu ve dahiyane liderliği altında, ulusun diğer yarısını özgürleştirebileceği zamana kadar emperyalistleri uzakta tutuyordu.

Bu anlatının bazı unsurları rejimin ilk günlerinden beri mevcut olsa da, artık rejimi meşrulaştıran ve yaşanan zorlukları açıklayan başlıca hikaye haline gelmişti. Aşırı merkezileşmiş devlet güdümlü tarımın, ormansızlaşmanın ve yanlış tarım uygulamalarının bir sonucu olan kıtlığın bile sorumlusu olarak, emperyalist güçler tarafından uygulanan yaptırımlar gösterildi. Hatta rejim, büyük ölçüde sorumlusu olduğu kıtlığı dindirmek için yabancıları zorlamakla övünebiliyordu. Dahası, ekonomik bir ilerlemeyi kutlayamayan rejim, askeri başarılarına işaret ediyordu. Bu durum, devlet propagandasında ekonomik ilerlemeye odaklanmaktan askeri ilerlemeye doğru bir kaymaya yol açtı. Kim Jong İl 1998 yılında, silahlı kuvvetlere daha fazla görünürlük kazandıran ve yabancı emperyalistlerden gelen tehditlere karşı koymak için askeri güce duyulan ihtiyacı vurgulayan bir "önce askeriye" politi-

kasını benimsedi. O yıl anayasada yapılan değişiklikle Milli Savunma Komisyonu devletin en yüksek organı oldu. Kilit pozisyonlara askerler atandı.

Kim Jong İl hükümeti aynı zamanda ekonomik çöküşün değiştirdiği gerçekliğe de uyum sağladı. Kıtlıktan önce çoğu insan yiyeceklerini ve diğer temel maddi ihtiyaçlarını kamu dağıtım sistemi aracılığıyla alıyordu, ancak bu sistem çöktü. Bunun yerine Kuzey Korelilerin çoğu yiyecek satın almak için özel pazarlara bel bağlamaya başlamıştı. Bir zamanlar yasak olan bu uygulamalara önce göz yumuldu, sonra da açıkça izin verildi. Devlet 2002 yılında, kiralar ve devlet tarafından sağlanan diğer mal ve hizmetler için normal piyasa fiyatlarının ödenmesini talep ederek, aynı zamanda da çalışanların bunları ödeyebilmesi için maaşları artırarak, daha fazla paraya dayalı bir ekonomiye geçiş yaptı. Devlet kurumlarının kendi gelirlerini kazanması için piyasa faaliyetlerinde bulunmalarına izin verildi, hatta teşvik edildi. Devlet işletmelerinin ve özel tüccarların ticaret yapmak için Çin sınırını geçmelerine izin verildi. Ancak devlet hiçbir zaman özel piyasayı tam olarak benimsemedi ve bazı kısıtlamalar getirdi; kendini sosyalist olarak adlandırmaya da devam etti. Ancak Kuzey Kore uygulamada, kıtlığı takip eden on yıl içinde karma bir ekonomi geliştirdi. Bu, coşkulu bir reform hamlesi olmaktan ziyade, çoğu aile ve kurumun hayatta kalmak için kendi başlarının çaresine baktığı gerçeğinin kabul edilmesiydi. Aslında, ne tür piyasa faaliyetlerine devlet tarafından izin verilip verilmediği net değildi ve değişime tabiydi. Yine de, devletin ekonomi politikaları eksik, isteksiz ve tutarsız olsa da, Kuzey Kore halkının ve devletinin idare etmesini sağladı.

Kuzey Kore ekonomik krizle boğuşurken, Güney Kore Devlet Başkanı Kim Dae Jung, "Günışığı Politikası" adını verdiği bir politikayla Kuzey Kore ile ilişkileri geliştirmeye

çalıştı. Bu politika, düşmanlıkların sona ermesi karşılığında Kuzey Kore'ye dostane alışverişler ve ekonomik yardım teklif ediyordu. İki Kore'yi kademeli olarak birbirine yaklaştırmak umut ediliyordu. Jung 2000 yılında Kim Jong İl ile bir zirve konferansı için Pyongyang'a gitti. Bunu sınırlı ölçüde biraz ticaret takip etti. 2002 yılında Güney Kore Hyundai Şirketi, Kuzey Kore'nin ünlü Elmas (Kŭmgang) Dağları'nda Güney Koreliler için bir turizm tesisi açtı. İki yıl sonra, iki hükümet Kuzey Kore'nin birkaç mil içinde Kaesong Sanayi Kompleksini kurdu. Güney Koreli firmalara burada iş yeri açmaları için vergi teşvikleri verildi. Yedi yıl sonra yaklaşık 50.000 Kuzey Koreli işçi 100 kadar güneyli firma tarafından istihdam edilmeye başlandı. Bu arada Seul biraz gıda ve diğer yardımlarda bulundu; ve bazı kültürel değişimler oldu.

Ancak, her zaman döviz arayışında olan Kuzey Kore, bunun ekonomik faydalarını, vatandaşları ile Güney halkı arasındaki teması sınırlama ihtiyacı ile dengelenmek zorundaydı. Dahası, ekonomik gerilemeleri izah etmek, askeri harcamaları ve iktidardaki Kim ailesine mutlak sadakat ihtiyacını açıklamak için sürekli bir yabancı işgal tehdidi gerekiyordu. Bu nedenle mütevazı iş birliği dönemleriyle dönüşümlü olarak, çoğunlukla Pyongyang tarafından üretilen krizler yaşandı. Bunun bahanelerinden biri ABD ve Güney Kore birliklerinin ortak askeri tatbikatlarıydı. Kuzey Kore rejimi bunların bir işgal provası olduğundan şikayet ediyordu; bu iddia öncelikle kendi halkına yabancı tehdidini hatırlatmanın yanında, aynı zamanda Seul ve Washington ile müzakerelerde koz olarak kullanmaya yarıyordu. Örneğin 2008 yılında, Güney Kore Devlet Başkanı Lee Myung-bak'ın (Yi Myŏngbak) Kuzey Kore ekonomisini geliştirmeye yardımcı olacak bir planı açıkladığı gün, Kuzey Koreli bir muhafız Elmas Dağı tatil beldesinde izin verilen bölgenin dışına çıkan Güney Koreli bir turisti vu-

rarak öldürdü. Bunun üzerine Seul turistlerin oraya gitmesini yasakladı. 2010 yılının Mart ayında Kuzey Kore'ye ait bir torpido Güney Kore destroyeri Cheonan'ı (Chŏnan) batırarak kırk beş denizcinin ölümüne neden oldu. Aynı yılın Kasım ayında Kuzey Kore topçusu Güney Kore'nin Yŏnp'yŏng adasını bombaladı ve birkaç kişinin ölümüne neden oldu. En provokatif eylemler füze denemeleri ve nükleer bombaların patlatılmasını içeriyordu. Pyongyang 1998 yılında Japonya üzerinden geçen orta menzilli bir füze ateşledi. 2006 yılında KC ile yaptığı nükleer silahsızlanma anlaşmasını ihlal ederek küçük bir nükleer cihazı denedi. Daha büyük birini de 2009 yılında test etti.

Daha fazla piyasa faaliyetine izin vermesine ve yaygın yolsuzluğun, devleti tüm kural ve kısıtlamaları uygulamakta daha az etkili hale getirmesine rağmen, rejimi liberalleştirmek için hiçbir girişimde bulunulmadı. Beyin yıkama kampanyaları devam etti ve radyo alıcıları, KDHC devlet kanalları dışında herhangi bir kanalı çekmediklerinden emin olmak için kontrol edildi. Gece yarısı teftişlerinde, evlerde izinsiz okuma malzemeleri bulunmadığından emin olmak için kontroller yapıldı. Belki de 200.000 siyasi mahkum, ücra kamplarda ağır işlerde çalıştırılıyordu. Ancak dış dünyayla ilgili tüm bilgilere duvar örmek giderek zorlaşıyordu. Çin'den gelen tüccarlar son derece popüler olan Güney Kore videolarını kaçak yollarla getiriyordu. Genç Kuzey Koreliler Güney Koreli pop şarkıcılarına aşina oldu ve hatta birkaçı Güney Korelilerin saç stillerini benimsedi. Yine de herhangi bir örgütlü muhalefet belirtisi yoktu.

Güney Kore: demokratikleşme ve küreselleşme

1988 Olimpiyat Oyunları Güney Kore için bir tür kimliğini sergileme kutlaması gibiydi. Seul bu olayı ülkenin modern bir sanayi ülkesi olarak ortaya çıkışını sergilemek için kullan-

dı. KC aynı zamanda giderek demokratikleşen bir ülkeydi, ki 1997'de Kim Dae Jung'un başkan seçilmesi de bunun bir örneğiydi. Askeri yöneticiler herhalde başka hiçbir muhalefet liderinden bu kadar nefret etmemişti. Jung, Park tarafından 1973'te ve Chun tarafından 1980'de olmak üzere idam edilmekten iki kez kıl payı kurtulmuştu, her ne kadar ABD'nin müdahalesiyle olsa da. Ancak ucu ucuna da olsa kazandığı zaferi tartışılmadı ve doğal olarak kabul edildi. Sonraki yirmi yıl boyunca daha muhafazakar ve daha liberal olmak üzere iki temel siyasi grup iktidarda dönüşümlü olarak yer aldı ve her iki grup da pek çok konuda geniş bir mutabakata vardı. Hükümetin şeffaflığını, kadın haklarını, çevrenin korunmasını ve diğer çıkar ve sorunları savunan STK'ların yükselişi, siyasi çoğulculuğun sağlıklı bir işaretiydi. Araştırmacı haberciliği de içeren canlı bir medya, hem hükümet hem de iş dünyası üzerinde bir bekçi köpeği görevi yapıyordu.

İfade özgürlüğü üzerinde bazı sınırlamalar vardı, özellikle de her hükumetin yürürlükten kaldırmaya söz verdiği ancak sonradan her birinin faydalı bulduğu Milli Güvenlik Yasası gibi. Kuzey Kore'nin kışkırtmalarını engellemeyi amaçlayan bu uygulama, muhalefeti bastıracak şekilde daha geniş yorumlanıyordu. Açık, şeffaf ve hesap soran bir toplum yaratmada en büyük sorun ise yolsuzluktu. 1987'den sonraki her başkanın ya da aile üyelerinin adı, rüşvetten nüfuz ticaretine kadar uzanan mali skandallara karıştı. En şok edici vaka, eski diktatör Park Chung Hee'nin kızı Park Geun-hye'nin (Pak Kŭnhye) 2012'de muhafazakar parti tarafından tipik olarak ucu ucuna kazandığı bir seçimle seçilmesiydi. Uzun süreli hayat arkadaşının rüşvet alması ve nüfuz ticareti yapması sonucunda, 2017 yılında kitlesel protestoların ve kendi partisi içindeki desteğini kaybetmesinin ardından istifa etmek zorunda kaldı. Ulusal Güvenlik Yasası'na, skandallarına ve sık

sık düzenlenen gösterilere rağmen Güney Kore, Hindistan, Japonya ve Tayvan ile birlikte Asya'nın en şeffaf ve demokratik toplumuydu. 1997-8 yıllarında Güney Kore ekonomisi, Tayland'da başlayarak Asya'yı kaplayan daha geniş çaplı ekonomik çalkantının bir parçası olarak ekonomik bir kriz yaşadı. 1998 yılında ekonomisi yüzde 5.8 oranında küçüldü ve IMF tarafından şimdiye kadar verilen en büyük kurtarma paketini almak zorunda kaldı. Ancak kısa sürede toparlandı, yüksek büyüme oranlarını sürdürdü ve sadece üç yıl içinde devasa dış borçlarını ödedi. Aslında, 2000'li yıllarda kronik ticaret açıklarından büyük bütçe fazlalarına, borçlu bir ülkeden alacaklı bir ülkeye dönüştü. 2008'den sonra ekonomi, halkın ve devletin endişe verici bulduğu ancak yine de gelişmiş ülkelerin ortalamasının biraz üzerinde olan yıllık yüzde 3'lük bir büyüme oranına yavaşladı. 2018 yılına gelindiğinde, kişi başına düşen GSYH AB ülkeleriyle aynı seviyedeydi; İtalya'nın biraz üzerinde, İngiltere ve Fransa'nın biraz altındaydı. O dönemde artık, kabul edilen herhangi bir ölçüye göre müreffeh bir Birinci Dünya ülkesiydi.

Güney Kore teknolojiye ayak uydurma konusunda oldukça başarılıydı. 2010'lara gelindiğinde, alınan patent sayısında dünyada beşinci ya da altıncı sırada yer alıyordu ve yenilikçi tüketici elektroniği ürünleri geliştirmede lider konumdaydı. Ürünleri yüksek kalitesiyle ün kazanıyordu. Ancak, yükselen Çin'in zorlu rekabetiyle karşı karşıyaydı. Çin 2005 yılından sonra Güney Kore'nin en büyük ticaret ortağı olarak ABD'nin yerini aldı. Çoğu ülkenin aksine Güney Kore genellikle Pekin ile ticaret fazlası veriyordu. Ancak 2010'lara gelindiğinde Çin çelik, gemi ve diğer önemli ihracat sektörlerinde Korelileri geride bırakmaya başlamıştı. Daha ileri teknolojilerde de rekabet edebilmesi an meselesi gibi görünüyordu. Bu arada imalat ekonomisinden bilgi ve hizmet temelli ekonomiye geçiş, çoğu

ekonomistin arzu ettiğinden çok daha yavaş gerçekleşiyordu.

Son derece gelişmiş, çoğu zaman son teknoloji ürünü altyapısı, modern yüksek binaları ve otoyollarıyla Güney Kore, 21. yüzyılın ikinci on yılında görünüşte zengin bir ülkeydi. Kırsal kesimde bile çoğu ailenin güzel modern evleri vardı ve iyi yollarla ulaşım sağlıyorlardı. Yüksek hızlı internete neredeyse her yerden erişim sağlanmasıyla dünyanın en bağlantılı ülkesi haline gelmişti. Ancak gelişmekte olan ülkeler arasında en eşit düzeyde olan gelir dağılımı, eşitsizleşmeye başladı. Gelişmiş ülkeler ortalamasının altında olan işsizlik oranı giderek yükseliyordu. Ülkede zayıf bir güvenlik ağı vardı. Sosyal refah programları 1998'den sonra genişlemiş olsa da, gelişmiş ekonomilerin çoğunun seviyesinin altında kalmıştı. Yaşlılar arasında yoksulluk bir sorun haline geliyordu.

Artan ekonomik eşitsizliğin yanı sıra, Güney Kore toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ele alma konusunda sadece mütevazı bir ilerleme kaydetmiştir. Kuzey Kore'nin kadınlarla ilgili ilerici yasalarının aksine, Güney Kore 1950'lerde toplumun geleneksel hiyerarşik yapısını pekiştiren bir Aile Yasası kabul etti. Erkekler hane reisiydi, boşanmalarda çocukların velayetini neredeyse her zaman erkekler alıyordu ve kadınlar için bu hakkı elde etmek son derece zordu. 1987'den sonra Aile Yasası daha fazla cinsiyet eşitliği sağlayacak şekilde yeniden düzenlendi ve 2000'li yılların başında her türlü cinsiyet ayrımcılığını yasaklayan bir yasa çıkarıldı. Yine de Koreli kadınlar, hükümette ve kendi mesleklerinde temsil edilme açısından, hatta 2000 yılı sonrasına kadar yüksek öğretimde de neredeyse tüm diğer gelişmiş ülkelerdeki ve birçok gelişmekte olan ülkedeki hemcinslerinin gerisinde kalmıştır. Elbette bazı şeyler değişiyordu, örneğin boşanma oranları 1995-2005 yılları arasında iki kattan fazla artarak, 2010 yılı itibariyle Avrupa ve Japonya seviyelerine ulaşmıştı. Ancak tek başına anne olmak,

yasalara rağmen iş yerinde kadınlara karşı ayrımcılığın devam etmesi nedeniyle zordu.

Güney Kore toplumunun sorunlarından biri de servet ve nüfuzun chaeböl'lerde toplanmasıydı. Bir zamanlar devlete sıkı sıkıya bağlı olan chaeböl'ler 1990'larda "batmasına izin verilemeyecek kadar büyük" hale gelmişti. Yani, devlet artık tüm ekonomiyi tehlikeye atmadan onları hizaya getiremiyordu. 1997-8 mali krizi, bunların aşırı büyümesini kontrol altına almak için bir fırsat sağladı. Daewoo gibi birkaç tanesi iflasa zorlandı; diğerleri ise başlıca iş alanlarına daha fazla odaklanmak üzere yeniden yapılandırıldı. Ancak hızlı toparlanma bu sınırlı reformları durma noktasına getirdi. Lotte, Hyundai, Ssangyong ve Samsung gibi hayatta kalan şirketler daha da büyüdü. Özellikle 2017 yılında satış hacmi bakımından dünyanın en büyük özel şirketi haline gelen Samsung, ülke ekonomisi üzerinde muazzam bir etkiye sahipti. Kurucu aileler bu holdinglerin çoğunda halen denetimi sağlayacak kadar çok hisseye sahip olduğundan, nüfuzları muazzamdı. Chaeböl ailelerinin oğulları ve kızları genellikle diğer chaeböl kurucularının çocuklarıyla evlenerek, hanedanlar döneminin Kore'sine hakim olan elit aileleri veya Kuzey Kore'nin birbiriyle evli elitlerini anımsatan, birbiriyle ilişkili küçük bir sınıf yarattı. Bu güçlü firmaların ve ailelerinin dizginlenmesine yönelik çağrılar 2010'larda önemli bir siyasi mesele haline geldi.

En çok da eğitim alanındaki başarılar göze çarpıyordu. 1945'te Korelilerin sadece yüzde 5'i orta öğrenim görmüştü; yarısının ise hiç resmi eğitimi yoktu. 21. yüzyılın başlarında Güney Kore dünyanın en okuryazar uluslarından biri haline gelmişti. 2010'larda 35 yaşın altında üniversite diplomasına sahip kişi sayısında ikinci ya da üçüncü sıradaydı. Güney Koreli ortaöğretim öğrencileri matematik, fen, okuma ve analitik beceri testleri açısından uluslararası karşılaştırmalarda sürekli olarak ya en üst sırada ya da üst sıralara yakındı. Ancak, her

ne kadar çok beğenilse de, bu sistem okulu sınava hazırlığa indirgeyen, aileleri dershanelere ve özel derslere büyük meblağlar harcamaya iten ve gençler üzerinde muazzam bir stres yaratan maliyetli, verimsiz ve aşırı rekabetçi bir sistemdi. Bazı ölçütlere göre Güney Koreli aileler diğer toplumlara kıyasla gelirlerinin daha yüksek bir kısmını eğitime harcamakta ve öğrenciler daha uzun saatler eğitim için çalışmaktadır. Bir başka sorun da yüksek öğretimin kalitesiydi. Okullaşmada sık sık övülen tüm başarılarına rağmen üniversitelerinin çok azı ilk 100'de yer alıyordu. Birçok şirket laboratuvarı patent korumalı ürün ve süreçler üretirken, 2018 itibariyle tek bir Koreli bilim insanı bile Nobel Ödülü kazanmamıştır.

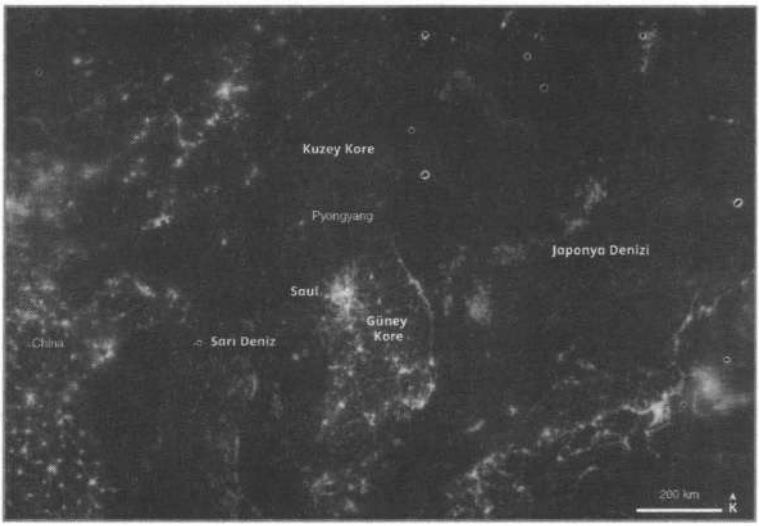
Eğitimin hem kaynak hem de zaman açısından maliyeti, doğum oranının düşmesine yol açarak bir diğer önemli soruna katkıda bulunmuştur. 1960'larda devlet destekli güçlü bir aile planlaması çabasıyla Güney Kore yüksek bir doğum oranına ulaşırken, 21. yüzyılın başlarında yetkililer artık kadınların çok az bebek sahibi olmasından endişe ediyordu. 2010'larda bu doğum oranı kadın başına 1,2 çocuğun altına düşerek, dünyadaki en düşük ikinci oran olmuştur ve Japonya'dakinin önemli ölçüde daha altındadır. 2018'de elli milyona ulaşan nüfusun 2030'dan itibaren keskin bir düşüş göstermesi beklenmektedir. Bu kayda değer gelişmenin nedenleri çok çeşitlidir. Çocukları eğitmenin maliyetinin yanı sıra, birçok genç kadın, çoğu erkeğin evlendikten sonra kendilerini kocalarına ve çocuklarına adamaları yönündeki beklentilerine karşı sessizce isyan etmektedir. Birçok kadın evliliği oldukça geç bir tarihe erteliyor ve bazıları da evlenmekten tamamen vazgeçiyor. Bu arada, sağlık alanındaki gelişmeler Güney Korelilerin dünyanın en uzun yaşam sürelerine sahip olmalarıyla sonuçlandı. Sonuç olarak, ülkenin yaşlanan bir toplumun uç bir örneği haline gelmesi muhtemeldi.

Yaklaşan iş gücü açığıyla başa çıkmak için hükümet bazı

doğum yanlısı politikalar uygulamaya koydu, ancak bunlar etkisiz kaldı. Bir başka çözüm de göç oldu. Çin, Filipinler, Moğolistan, Bangladeş, Nepal ve diğer Asya ülkelerinden gelen birkaç yüz bin göçmen, pis, tehlikeli ve zor işleri yapmaları için kısa veya orta vadeli sözleşmeler kapsamında yasal olarak istihdam edildi. Ancak çalışma süreleri bittikten sonra kendi ülkelerine dönmeleri bekleniyordu. Japon sömürgeciler dışında yüzyıllardır göçmen akınına uğramamış etnik olarak homojen bir halk olan Korelilerin çoğu, kalıcı göç fikrine sıcak bakmıyordu. Yine de birçok uzman, ülkenin gelecekte ciddi bir demografik krizden kaçınması için göçün gerekli olduğunu savunuyordu.

Sürekli kriz

Kim Jong Un (Kim Chŏngŭn) Aralık 2011'de babasının yerine Kuzey Kore lideri olduğunda, Güney Kore'de ve uluslararası toplumda birçok kişi ülkenin gidişatında bir değişiklik olmasını umuyordu (Görsel 10). Kim İsviçre'de özel bir okulda eğitim görmüştü, gençti, henüz 30 yaşına gelmemişti ve yeni fikirlere daha açık, babasından ve dedesinden daha kozmopolit olduğu düşünülüyordu. Ancak 2013 baharında Kim, ABD ve KC kuvvetleri arasındaki olağan yıllık ortak askeri tatbikatların tehlikeli bir provokasyon olduğunu iddia ederek başka bir kriz çıkardı. Seul ve Washington karşıtı söylemi, KDHC'nin daha önce yaptığı her şeyden daha ileri gitti: ülkenin bir "savaş durumunda" olduğunu ilan ederek Seul'ü bir "ateş denizine" çevirmekle tehdit etti. Pyongyang, Güney Kore ile daha önce imzalanan saldırmazlık anlaşmalarını iptal etti, sınır kapısını kapattı, Seul ile kurulan telefon hattını kesti ve Kaesong Sanayi Kompleksini kapattı. Gerginlik azaldı ancak Kuzey ve Güney arasındaki ilişkiler düşük bir noktadaydı.

Görsel 10: Geceleyin Kore Yarımadası'nın görüntüsü, 24 Eylül 2012

Kim Jong Un, iktidarını eşi benzeri görülmemiş bir acımasızlıkla pekiştirdi. Birçok üst düzey askeri ve sivil lider tasfiye edildi. Aralık 2013'te rejimin iki numaralı ismi olarak kabul edilen amcası Chang Sŏngt'aek'i öldürttü, alenen tutuklatarak ardından idam ettirdi. Şubat 2017'de Kuzey Kore ajanları üvey kardeşi Kim Jong Nam'a Kuala Lumpur havaalanında bir suikast düzenledi. Kim ailesinin yakın üyelerinden birinin öldürülmesi daha önce görülmemiş bir olay olduğu kadar, Nam'ın Pekin'de Çin koruması altında sürgünde yaşıyor olmasına rağmen gerçekleştirilmiştir. Kim Jong Un yurt içinde sınır güvenliğini sıkılaştırarak ülkeden kaçmaya çalışanların işini zorlaştırdı. Ekonomik liberalleşme de söz konusu değildi. Kim Mayıs 2016'da, 1980'den bu yana yapılan ilk parti kongresini düzenledi. 2016 Kongresi, Kim İl Sung'un iktidardaki günlerinden kalma eski parti kurumlarının çoğunu yeniden canlandırmak için kullanıldı. Ayrıca yeni bir Beş Yıllık

Plan yayınlayarak 1990'ların başında terk edilen sabit yıllık kalkınma planlarının kullanımını yeniden canlandırdı. Bunların hiçbiri radikal bir değişime işaret etmiyordu.

Çoğu Güney Korelinin yanı sıra Amerikalı müttefikleri ile Çinli ve Japon komşularını da dehşete düşüren Kim Jong Un, füze ve nükleer programlarını hızlandırdı. 2016'da iki nükleer deneme gerçekleştirdi ve bu da yeni ekonomik yaptırımlara neden oldu. Evrensel kınamalara ve BM yaptırımlarına rağmen Kuzey Kore Eylül 2017'de öncekilerden çok daha büyük, muhtemelen bir hidrojen bombası olan bir nükleer deneme gerçekleştirdi. Temmuz 2017'de Alaska'ya ulaşabilecek kapasitede iki kıtalararası füze denedi; Kasım 2017'de ise Washington DC'ye ya da ABD'nin herhangi bir yerine ulaşabilecek kapasitede bir füze ateşledi. Amerika'daki yetkililer o kadar telaşlandılar ki, Kuzey Kore tesislerine karşı bir askeri saldırı gerçekleştirme olasılığını bile değerlendirdiler. Ancak sınırdan sadece 40 km uzaklıktaki Seul'ün Kuzey Kore topçu ve roket saldırılarının menzilinde olması ve askeri bir saldırının nükleer savaşa yol açma olasılığı, bunu oldukça umutsuz bir seçenek haline getirdi.

Güney Kore'de Kuzey'e yönelik kamuoyu görüşü, birçok genç insan arasında bile sertleşti. Kamuoyu yoklamaları ilk kez halkın ufak bir çoğunluğunun ülkenin kendi nükleer silahlarını geliştirmesine açık olduğunu gösterdi. Yine de Mayıs 2017'de Güney Koreliler, liberal öncülerinin Güneşışığı Politikasının yeniden canlandırılmasını savunan liberal aday Moon Jae-in'i başkan olarak seçti. Ardından, belki de Seul'deki yeni yönetimden cesaret alan Kim Jong Un, 2018 Yeni Yıl konuşmasında daha uzlaşmacı bir yaklaşım önerdi. Kuzey Koreliler Şubat 2018'de Güney Kore'de düzenlenen Kış Olimpiyat Oyunlarına katıldı ve iki lider takip eden altı ay içinde eşi benzeri görülmemiş üç zirve toplantısı yaptı. Kim Jong Un ile ABD

Başkanı Trump arasında Haziran 2018'de Singapur'da, Şubat 2019'da Hanoi'de ve Haziran 2019'da demarkasyon hattında yapılan zirve toplantılarının benzeri hiç görülmemişti. Kuzey Kore şimdi ilişkilerin geliştirilmesi ve ekonomik yaptırımların hafifletilmesi karşılığında nükleer ve füze programlarını durdurmayı teklif ediyordu. Birçok Güney Koreli Kuzey Kore ile yapılacak herhangi bir anlaşmaya karşı çıkmaya devam ederken, çoğunluk bu kez farklı olacağına ve Kuzey Kore'nin ekonomik reformlar gerçekleştirip Seul ile iş birliğine başlayacağına dair ihtiyatlı bir iyimserlik içindeydi.

Kore hâlâ tek millet mi?

2018 yılında yaşanan olaylar Güney Kore'de yeniden birleşme umutlarının henüz ölmediğini gösterdi. Genç nesil bu fikre eski nesiller kadar duygusal olarak bağlı olmasa da, yine de bunu kaçınılmaz olarak görme eğilimindeydi. Ancak Güney Koreliler, Kuzey Kore'nin yeniden inşasının ve Kuzey Kore'nin çökmesi halinde mültecilerin yerleştirilmesinin getireceği mali yükten endişe duyuyorlardı. Kuzey Korelileri genellikle kolayca asimile edilemeyecek kadar farklı olabilecek, yabancı, "beyinleri yıkanmış" kuzenleri olarak görüyorlardı. Sonuç olarak, Güney Koreliler birleşmeyi belki de birkaç nesil sürecek uzun vadeli bir süreç olarak düşünmeye başladılar. Çoğu, yeniden birleşmenin Kuzey Kore'nin bir ekonomik reform ve modernleşme döneminden geçtikten ve Güney ile daha yakın ilişkiler geliştirmeye yönelik adımlar attıktan sonra gerçekleşeceğini umuyordu.

Peki Kore hâlâ tek bir ulus muydu? Koreliler tek bir halk mıydı ve siyasi olarak bölünmüş ortak bir geleneğe mi sahipti yoksa farklı sosyo-politik sistemler altında geçen yetmiş yıllık ayrılık, iki farklı ulus mu yaratmıştı? Bunun cevabı net değildi. Kuzey Koreliler Güney Kore dizilerini ve pop mü-

ziğini seviyordu ama bu durum Çinliler, Japonlar, Tayvanlılar, Vietnamlılar ve Asya'nın büyük bölümündeki halk için de geçerliydi. 2018 yılı itibariyle 40.000 Kuzey Koreli mülteci Güney Kore'ye yerleşmişti. Bu mülteciler, kendilerini inisiyatiften yoksun bulan ve bazılarının KDHC ajanı olabileceğinden endişe eden işverenler ve komşular tarafından ciddi bir ayrımcılıkla karşılaştı. Pek çok mülteci Güney Kore'nin aşırı rekabetçi toplumuna uyum sağlamakta zorlandı ve mutsuz bir yaşam sürdü. Yine de diğerleri asimile olmayı ve yerleşmeyi başardı.

Kuzey ve Güney Kore toplumları arasındaki farklılıklar, Korelilerin tek ve homojen bir halk olduklarına dair inançlarını zedeleyen tek güçlük değildi. Güney Kore yavaş yavaş çok kültürlü bir toplum haline geliyordu. 1980'lerde ve 1990'lardaki ultrason kullanımı, erkek çocukların tercih edilmesiyle birleşince evlilik çağında kadın sıkıntısı baş gösterdi. Ayrıca birçok Koreli kadın çiftçilerle evlenmek istemiyor ya da hiç evlenmek istemiyordu. Bu nedenle 2010'ların başında her yedi Koreli erkekten biri, çoğu Çin, Vietnam, Moğolistan ve diğer Asya ülkelerinden gelen yabancı gelinlerle evleniyordu. Böylece karışık etnik kökenli aileler yaygınlaşmaya başladı. Ayrıca küçük ama büyüyen bir göçmen nüfusu da vardı. Sonuç olarak, bazı Güney Koreliler etnik kökene dayalı olmayan, farklı kültürel ve ırksal geçmişlere sahip insanlara açık bir Kore kimliği kavramını tartışmaya başladı. Ancak 2018'de Orta Doğu'dan gelen az sayıda siyasi mültecinin ülkeye kabul edilmesiyle ilgili olarak kamuoyunda yaşanan öfke, Koreli olmanın ne anlama geldiğine dair bu yeni tasarıma karşı direncin ne kadar güçlü olduğunu gösterdi.

Kore 19. yüzyılın sonlarından bu yana o kadar radikal ve hızlı değişimler yaşamıştı ki 2019'daki geleceği net değildi. 1945'te ya da 1953'te çok az insan, Kuzey Kore'nin geçireceği

bu garip, özgün evriminin yönünü tahmin edebilirdi. Güney Kore'nin altmış yıl içinde dünyanın en zengin ve teknolojik açıdan en gelişmiş toplumlarından biri haline geleceğini 1950'lerde kimsenin öngörmesi mümkün değildi. Seul'ün otuz yıl sonra küresel bir popüler kültür merkezi olacağı söylense, 1980'lerde hemen herkes şaşırırdı. Bu nedenle, ülkenin gelecekteki seyrini tahmin etmek küstahlık olur. Yine de Koreliler tarihlerini derinden önemsemektedir. Tarih yazımı konusundaki uzun gelenekleri, geçmişte tarihçilere verilen özel rol ve tarihi romanların, filmlerin ve TV dizilerinin muazzam popülaritesi bunu kanıtlamaktadır. Dolayısıyla Kore'de ne tür değişiklikler yaşanırsa yaşansın, Kore halkının kendine özgü kimliğinin ve bununla bağlantılı geleneklerinin farkında olmaya devam etmesi muhtemeldir.

KRONOLOJİ

MÖ 2333: Tan'gun tarafından ilk Kore devletinin efsanevi kuruluşu.

MÖ 108: Çin Han İmparatorluğu Eski Chosŏn'u, Kuzey Kore'nin bazı kısımlarını işgal eder.

MS 300'ler: Üç Krallığın Ortaya Çıkışı.

676: Silla Kore Yarımadasının çoğunu birleştirir.

900-35: Sonraki Üç Krallık Dönemi.

935: Koryŏ'nun Kuruluşu.

1270-1356: Moğol dönemi.

1392: Koryŏ'nun sonu, Yi Hanedanlığı altında yeni Chosŏn devletinin kurulması.

1440'lar: Hangul'un icadı, Kore'nin bugünkü sınırları belirlenir.

1592: Japonların Kore'yi işgali.

1644: Kore, Qing Hanedanlığı Çin'ine bağlanır.

1876: Japonya Kore'yi dışa açar.

1897: Büyük Han İmparatorluğu ilan edilir.

1910-45: Japon sömürge dönemi.

1919: 1 Mart Hareketi.

1945: ABD ve Sovyetler Birliği Kore'yi 38. paralel boyunca işgal bölgelerine ayırır.

1948: Kore Cumhuriyeti ve Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti ilan edilir.

1950-3: Kore Savaşı.

1961: Güney Kore, Park Chung Hee yönetiminde ekonomik yükselişe geçer.

1980'ler: Kuzey Kore'nin ekonomik durgunluğa ve ardından gerilemeye girmesi.

1987: Güney Kore'nin demokrasiye geçişi başlar.

1995-9: Kuzey Kore kıtlığı.

1996: Güney Kore, Dünya Bankası tarafından gelişmiş bir ekonomi olarak tanımlanarak sınıf atlar.

2006: Kuzey Kore nükleer güç oldu; Güney Kore'nin Kore Dalgası sürer.

İLAVE OKUMA ÖNERİLERİ

Genel Tarih

Hwang, Kyung Moon. Kore Tarihi. New York: Palgrave Macmillan, 2010.

Lee, Injae, Owen Miller, Jinhoon Park, Yi Hyun-Hae ve Michael D. Shin, eds. Haritalarda Kore Tarihi: Tarih Öncesinden Yirmi Birinci Yüzyıla. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.

Lee, Peter, William Theodore de Bary, Yongho Ch'oe ve Hugh H. W. King, eds. Kore Geleneği Kaynakları, Cilt 1: En Eski Zamanlardan On Altıncı Yüzyıla. New York: Columbia University Press, 1997.

Lee, Peter, William Theodore de Bary, ve Yongho Ch'oe, eds. Kore Geleneği Kaynakları, Cilt 2: On Altıncı Yüzyıldan Yirminci Yüzyıla. New York: Columbia University Press, 2000.

Pratt, Keith. Sonsuz Çiçek: A History of Korea (Kore Tarihi). Londra: Reaktion Books, 2006.

Pratt, Keith, ve Richard Rutt. Kore: Tarihsel ve Kültürel Sözlük. Richmond: Curzon Press, 1999.

Seth, Michael J. Kısa Bir Kore Tarihi: Antik Çağlardan Günümüze. 3. baskı. Lanham, Md: Rowman & Littlefield, 2020.

Modern Çağ Öncesi Kore

Baker, Don ve Franklin Rausch. Chosŏn Kore'sinde Katolikler ve Anti-Katoliklik. Honolulu: Hawaii Üniversitesi Yayınları, 2017.

Breuker, Remco E. Orta Çağ Kore'sinde Çoğulcu bir Toplumun Kuruluşu, 918-1170: Koryo Hanedanında Tarih, İdeoloji ve Kimlik. Leiden: Brill, 2010.

Buzo, Adrian ve Tony Prince, çev. Kyunyo-Jon: Onuncu Yüzyıl Koreli Bir Keşişin Hayatı, Zamanları ve Şarkıları. Sidney: Wild Peony Press, 1994.

De Bary, William Theodore ve JaHyun Kim Haboush, eds. Kore'de Yeni-Konfüçyüsçülüğün Yükselişi. New York: Columbia University Press, 1985.

Deuchler, Martina. Kore'nin Konfüçyüsçü Dönüşümü: Bir Toplum ve İdeoloji Çalışması. Cambridge, Mass: Council on East Asian Studies, Harvard University, 1992.

Duncan, John B. Chosŏn Hanedanının Kökenleri. Seattle: University of Washington Press, 2000.

Griffis, William Eliot. Kore: Ermiş Ulus. 9. baskı. New York: AMS Press, 1971.

Haboush, JaHyun Kim. Kralların Mirası: Konfüçyüs Dünyasında Bir Adamın Monarşisi. New York: Columbia Üniversitesi Yayınları, 1988.

Haboush, JaHyun Kim. Epistolary Korea: Chosŏn'un İletişimsel Alanında Mektuplar, 1392-1910. New York: Columbia University Press, 2009.

Haboush, JaHyun Kim. Hyegyŏng Hanımın Anıları: Onsekizinci Yüzyıl Koresi'nden bir Prenses Namzetinin Otobiyografik Yazıları. JaHyun Kim Haboush tarafından çevrilmiş, Giriş ve Açıklamalarla birlikte. Berkeley: University of California Press, 1996.

Kim, Kichung. Klasik Kore Edebiyatı. Armonk, NY: M. E.

Sharpe, 1996.

Lee, Soyoung. Kore Resmi. Oxford: Oxford University Press, 1996.

Palais, James B. Konfüçyüsçü Devlet Anlayışı Ve Kore Kurumları: Yu Hyŏngwŏn ve Geç Chosŏn Hanedanlığı. Seattle: Washington Üniversitesi Yayınları, 1996.

Shultz, Edward J. Generaller ve Âlimler: Ortaçağ Kore'sinde Askeri Yönetim. Honolulu: Hawaii Üniversitesi Yayınları, 2000.

Xu Jing. Ortaçağ Kore'sinde Çinli Bir Gezgin: Xu Jing'in Xuanhe'nin Koryŏ Elçiliğine Dair Resimli Anlatımı. Çeviri, Açıklama ve Sem Vermeersch'in Girişiyle. Honolulu: Hawaii Üniversitesi Yayınları, 2016.

Modern Kore

Armstrong, Charles K. Kuzey Kore Devrimi, 1945-1950. Ithaca, NY: Cornell University Press, 2003.

Armstrong, Charles K. Zayıfların Tiranlığı: Kuzey Kore ve Dünya, 1950-1992. Ithaca, NY: Cornell University Press, 2013.

Brazinsky, Gregg. Güney Kore'de Ulus İnşası: Koreliler, Amerikalılar ve Demokrasinin Oluşumu. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2007.

Buzo, Adrian. Kuzey Kore'de Siyaset ve Liderlik. 2. baskı. Londra: Routledge, 2017.

Cumings, Bruce. Kore'nin Güneşteki Yeri: Modern Bir Tarih. Güncellenmiş baskı. New York: W. W. Norton and Company, 2005.

Cumings, Bruce. Kore Savaşının Kökenleri, Cilt 1: Kurtuluş ve Ayrı Rejimlerin Doğuşu, 1945-1947. Princeton: Princeton University Press, 1981.

Cumings, Bruce. Kore Savaşı'nın Kökenleri, Cilt 2: Katarakt'ın Kükreyişi, 1947-1950. Princeton: Princeton University

Press, 1990.

Deuchler, Martina. Konfüçyüsçü Beyefendiler ve Barbar Elçiler: Kore'nin Açılışı, 1875-1885. Seattle: University of Washington Press, 1977.

Eckert, Carter J. İmparatorluğun Soyu: Koch'ang Kims ve Kore Kapitalizminin Kökenleri. Seattle: University of Washington Press, 1991.

Jager, Sheila Miyoshi. Silah Arkadaşları: Kore'deki Bitmek Bilmeyen Çatışma. New York: W. W. Norton, 2013.

Kim, Charles R. Ulus için Gençlik: Soğuk Savaş Güney Kore'sinde Kültür ve Protesto. New York: Columbia University Press, 2018.

Kim, Richard. Kayıp İsimler: Kore'deki bir Gençliğin Manzaraları. Berkeley: University of California Press, 1998.

Kim, Suzy. Kuzey Kore Devriminde Gündelik Hayat, 1945-1950. Ithaca, NY: Cornell Üniversitesi Yayınları, 2013.

Lankov, Andrei. Gerçek Kuzey Kore: Başarısız Stalinist Ütopyada Yaşam ve Siyaset. Oxford: Oxford University Press, 2013.

Larsen, Kirk W. Gelenek, Antlaşmalar ve Ticaret: Qing Emperyalizmi ve Chosŏn Koresi, 1850-1910. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 2008.

Lie, John. İpini Koparan Han: Güney Kore Politik Ekonomisi. Stanford, Calif.: Stanford University Press, 1998.

Lowe, Peter. Kore Savaşı'nın Kökenleri. New York: Longman, 1986.

Lynn, Hyung Gu. İki Kutuplu Düzen: 1989'dan Bu Yana İki Kore. Halifax, NS: Fenwood, 2007.

Myers, Brian. En Temiz Irk: Kuzey Koreliler Kendilerini Nasıl Görüyor Ve Bu Neden Önemli. Brooklyn, NY: Melville House, 2010.

Natsios, Andrew S. Büyük Kuzey Kore Kıtlığı. Washing-

ton, DC: United States Institute of Peace Press, 2001.

Park, Chung Hee. Ülke, Devrim ve Ben. Seul: Hollym Corporation, 1970. Park, Yeomi. Yaşamak İçin. New York: Pengiun, 2015.

Robinson, Michael E. Sömürge Kore'sinde Kültürel Milliyetçilik, 1920-1925. Seattle: University of Washington Press, 1988.

Robinson, Michael E. Kore'nin Yirminci Yüzyıl Yolculuğu. Honolulu: University of Hawaii Press, 2007.

Seth, Michael J. North Korea: Bir Tarih. Londra ve New York: Palgrave Macmillan, 2018.

Seth, Michael J., ed. Routledge Modern Kore Tarihi El Kitabı. Londra: Routledge, 2015.

Shin, Gi-Wook. Kore'de Etnik Milliyetçilik: Soybilim, Siyaset ve Miras. Stanford, Calif.: Stanford University Press, 2006.

Yoo, Theodore Jun. Sömürge Dönemi Kore'sinde Cinsiyet Politikaları: Eğitim, Çalışma ve Sağlık, 1910-1945. Berkeley: University of California Press, 2008.

DİZİN

Afyon Savaşı 65
Amerika Birleşik Devletleri 66, 67, 71, 85, 97, 106, 113, 116

Büyük Kore İmparatorluğu 70, 72

Chinhan 21
Ch'oe U 36, 38
Chun Doo Hwan 124, 130
Coğrafya 30
Çin 11, 13, 14, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 28, 31, 32, 33, 34, 35, 38, 39, 42, 44, 45, 51, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 74, 75, 82, 83, 84, 85, 91, 95, 100, 101, 102, 104, 105, 106, 108, 111, 112, 113, 132, 133, 137, 139, 141, 145, 146, 149, 151

doğum oranı 144

eğitim 67, 72, 77, 79, 113, 114, 117, 118, 123, 133, 143, 144, 145
Güney Kore 11, 12, 13, 14, 15, 20, 21, 25, 53, 62, 87, 94, 98, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 108, 113, 114, 116, 117, 118, 121, 122, 123, 124, 125, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 137, 138, 139, 141, 142, 143, 144, 145, 147, 148, 149, 152, 155, 156

Han 21, 29, 37, 38, 52, 102, 151, 156
Han'guk 21, 29
Hwabaek 27
Hyundai 116, 138, 143

Japonya 7, 11, 14, 20, 21, 22, 37, 39, 45, 51, 55, 56, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 80, 81, 84, 85, 88, 89, 97, 102, 106, 108, 112, 116, 123, 134, 139, 141, 143, 144, 151

Kabo reformları 69
Kahire Konferansı 88
Kanghwa 38, 66
Kaya 22
kıtlık 22
Kija 19

Kim İl Sung 7, 83, 90, 91, 93, 97, 98, 100, 101, 102, 104, 105, 108, 109, 110, 112, 113, 119, 120, 126, 127, 132, 134, 146
Kim Jong İl 127, 132, 134, 136, 137, 138
Kim Jong Nam 146
Kim Kyusik 94, 97
Konfüçyüsçülük 32, 39, 42, 43, 50, 51, 52, 62, 74
Kore Halk Cumhuriyeti 88, 92
Kore Savaşı 7, 13, 87, 101, 103, 104, 106, 107, 108, 113, 118, 152, 155, 156
Koryo 154
kölelik 50
Kuzey Kore 11, 13, 14, 20, 21, 24, 25, 29, 53, 64, 87, 88, 91, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 103, 104, 105, 107, 108, 110, 112, 113, 114, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 125, 126, 127, 128, 129, 132, 133, 134, 135, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 145, 146, 147, 148, 149, 151, 152, 155, 156

Mançurya 14, 20, 21, 24, 35, 38, 39, 53, 58, 71, 75, 78, 82, 83, 84, 110
Mao Zedong 83, 104, 126
milliyetçilik 79, 127
Ming Hanedanı 56
Moğollar 38, 39, 40, 42

Paekche 22, 23, 24, 25, 28
Paektu Dağı 13
Paleolitik 11
Park Geun-hye 140
Pyongyang 21, 24, 30, 56, 66, 83, 90, 98, 101, 113, 114, 120, 121, 127, 132, 133, 134, 138, 139, 145

Rusya 13, 14, 38, 66, 68, 70, 71, 81, 101, 106

Samsung 143
Seul 7, 24, 29, 41, 46, 48, 52, 55, 62, 64, 66, 69, 72, 76, 80, 90, 92, 93, 98, 102, 104, 115, 121, 122, 123, 124, 127, 133, 134, 138, 139, 145, 147, 148, 150, 157
Silla 7, 12, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 32, 34, 37, 151
Sovyetler Birliği 25, 87, 89, 95, 96, 97, 102, 106, 108, 109, 112, 128, 132, 133, 151
Stalin 89, 97, 101, 109, 111, 126

Tan'gun 17, 18, 40, 136, 151
tarım 20, 24, 35, 95, 111, 136
Tonghak 62, 79

Vietnam 38, 54, 57, 74, 120, 121, 149

Waegu 53

Yangban 7, 33, 46, 49, 50, 51, 54, 65, 69, 76, 96

Yüzyıllar boyunca komşuları Çin ve Japonya'nın gölgesinde kalan Kore günümüzde bambaşka nedenlerle ilgi konusu: Bir tarafta ekonomik bir başarı öyküsü ve popüler kültürüyle Güney, diğer tarafta dünyanın en tehditkâr ve baskıcı rejimlerinden biri olan Kuzey.

Michael Seth derinden bölünmüş bir bölgenin tarihini, kültürünü ve toplumunu araştırırken aynı zamanda Koreli olmanın ne anlama geldiğini ve yarımadada dünyanın en homojen uluslarından birinin nasıl ortaya çıktığını analiz ediyor.

Bu kitap, Kore'ye yönelik bu büyüyen ilgiyi, Kore'nin tarihini tanıtarak teşvik etmeyi ve bilgilendirmeyi umuyor, bu kadar kısa bir kitapta anlatılamayacak kadar çok konu olduğu için, kitap birkaç tarihi soruya odaklanıyor: Koreli olmak ne anlama gelir; Kore Yarımadasında yaşayan çeşitli halklar nasıl tek bir ulus haline geldi? Bu ulus, tek bir insanın yaşamına sığacak bir sürede, bugünün keskin tezatlar içindeki toplumu haline nasıl evrildi ve Kore'nin daha büyük dünya tarihi anlatısı içindeki yeri nedir?

sayyayincilik.com
facebook.com/sayyayinlari
twitter.com/sayyayinlari
instagram.com/sayyayinlari

SAY YAYINLARI